

A photograph of three children sitting at a table, focused on drawing. A girl in a blue shirt is in the foreground, holding a purple pencil. Behind her, a boy in a red shirt is also drawing. To the left, another child is partially visible. The background is a plain wall.

Bestuursverslag 2017

meer dan alleen onderwijs!

Inhoud

Inleiding	4
1. Raad van Toezicht.....	7
2. Waar staan we voor en waar willen we naar toe?	13
Doelen op onderwijs.....	15
Doelen voor: de leerkracht als pedagoog.....	15
Doel voor kwaliteitszorg	15
Doelen voor personeel en organisatie.....	15
Doelen voor samenwerking met ketenpartners	15
Doelen voor bedrijfsvoering	15
Doelstellingen voor huisvesting	16
Doelstelling voor identiteit	16
3. Bestuurlijke structuur	17
Raad van Toezicht.....	18
College van Bestuur	18
GMR/MR	18
4. Fusie-onderzoek	21
5. Onderwijs.....	22
Doelen op onderwijs.....	23
Doelen voor de leerkracht als pedagoog	28
6. Personeel	35
Doelen voor personeel en organisatie.....	41
7. Onderwijshuisvesting.....	44
8. PR en Marketing	45
9. Financiën.....	47
9.1. Interne risicobeheersing en controle systeem	47
9.2 Vergoedingen RvT.....	48
9.3 Treasury.....	51
9.4 Balans	52
9.5 De baten en lasten.....	53
10. Continuïteitsparagraaf	60

10.1. Positief saldo 2017	60
10.2. Toekomstige ontwikkelingen.....	60
10.3. Financiën	64
10.4. Rapportage toezichhoudend orgaan	70
10.5. Gegevens over de rechtspersoon	70

II Vereniging ter ondersteuning van het Protestants Christelijk Onderwijs in de gemeente

Tytsjerksteradiel	71
--------------------------	-----------

De Ledenraad	74
Bestuur.....	74
Afdelingsraad	74
Afdelingsledenvergadering	74

III. Consolidatie van de jaarrekeningen.....	79
---	-----------

Inleiding

Op 1 juni 2017 is de vereniging PCBO Tytsjerksteradiel gesplitst in een vereniging ter ondersteuning van Protestants Christelijk Basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel en de vereniging voor Protestants Christelijk Basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel. M.i.v. 1 augustus werd de vereniging voor Protestants Christelijk Basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel een stichting. Formeel heeft dat ook gevolgen voor ons bestuursverslag, dat nu uit 3 delen bestaat: de stichting PCBO Tytsjerksteradiel, de vereniging ter ondersteuning van Protestants Christelijk Onderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel en daarnaast een geconsolideerde jaarrekening van de stichting en de vereniging. De stichting en de vereniging zijn nauw met elkaar verbonden en daarom is besloten te volstaan met één bestuursverslag, dat verdeeld is in drie onderdelen.

In het bestuursverslag wordt aangegeven wat de ontwikkelingen in het afgelopen jaar zijn geweest betreffende de vereniging, c.q. de stichting. Het is het formele verantwoordingsinstrument richting RvT, Ledenraad, GMR en Ministerie. Ook dit jaar is het weer een uitgebreid bestuursverslag geworden. Goed om te doen, want alle geledingen worden op deze wijze van adequate informatie voorzien. Anderzijds moeten we constateren, dat niet iederéén (bijv. stakeholders) het uitgebreide verslag van begin tot einde zal lezen en daarom wordt door de stafmedewerker communicatie een publieksvriendelijke samenvatting gemaakt.

Het afgelopen jaar deden zich verschillende ontwikkelingen voor, die een behoorlijke impact (zullen) hebben onze organisatie. We hebben het dan over het fusieonderzoek met Noventa, de samenwerking met de peuterspeelzalen en de fusieonderzoeken in 4 dorpen. Daarnaast is de krapte op de arbeidsmarkt een thema, dat prominent op allerlei niveaus aan de orde is geweest. Hoe kunnen we er voor zorgen, dat we voldoende gekwalificeerde leerkrachten voor de klas houden en krijgen? Een hoger salaris en vermindering van de werkdruk zijn nodig. Eisen, die zowel door werknemers als werkgevers worden gesteld.

Personeel

Ons ziekteverzuim is laag en alle personeelsleden hebben een voldoende beoordeling. Op 1 oktober 2016 waren er minder leerlingen, maar door vertrek van leerkrachten konden we m.i.v. het nieuwe cursusjaar toch nieuwe 7 leerkrachten benoemen. Met name werd dat veroorzaakt door vertrek van leerkrachten naar een ander bestuur (4). Een gegeven, waar we jaren niet mee te maken hadden gehad. De krapte op de arbeidsmarkt wordt steeds duidelijker merkbaar.

Onderwijs

Alle scholen voldoen ruimschoots aan de inspectienormen. In 2017 waren er zes scholen die actief investeerden in het project Next Level (innovatie). Daarnaast heeft één school zich verbonden aan het onderwijsconcept GDO (groepsdynamisch onderwijs). De samenwerking met de muziekschool en de combinatiefunctionarissen sport verloopt goed en bijna alle scholen hebben een aanbod voor naschoolse activiteiten. Vanuit de stichting hebben we voor alle scholen een aanbod gecreëerd.

Programmeren krijgt, mede doordat vanuit de stichting materialen beschikbaar zijn gesteld, geleidelijk een plaats in het onderwijsaanbod.

Financieel

Evenals de afgelopen jaren is het resultaat positief in samenhang met het ruimschoots realiseren van de gestelde kwaliteitsnormen.

Samenwerking

Er is een fusietraject gestart in dorpen, namelijk in Eastermar, Tytsjerk, Jistrum en Noardburgum. Het is de bedoeling, dat in de eerste 2 dorpen een mogelijke fusie op 1 augustus a.s. ingaat. Daarnaast hebben we na een intensief traject gekozen voor samenwerking met Kinderwoud voor peuteropvang. Informeel willen we ons ontwikkelen tot één organisatie met als doel, indien dit wettelijk mogelijk wordt, ook formeel één organisatie te vormen. Ondertussen is gestart met een training voor directeuren en andere belangstellenden binnen de school om vorm te kunnen geven aan kindcentra.

We constateren, dat ook in 2017 leerlingen zich op een positieve wijze hebben ontwikkeld. Met name m.b.t. het eigenaar worden van het eigen leerproces (eigenaarschap). Verschillende personeelsleden hebben opleidingen gevolgd, teams volgen scholingen om leerlingen nog beter van dienst te zijn en we mogen gelukkig constateren, dat alle betrokkenen zich op een goede manier inzetten. Dit in het belang van alle leerlingen. Wij willen graag aan deze ontwikkeling in 2018 een vervolg geven.

Eastermar, voorjaar 2018

Jan Sijtsema

College van Bestuur

Stichting PCBO

Tytsjerksteradiel

1. Raad van Toezicht

Jaarverslag Raad van Toezicht PCBO Tytsjerksteradiel

INLEIDING

Voor u ligt het jaarverslag 2017 van de Raad van Toezicht van de Vereniging PCBO Tytsjerksteradiel. In dit jaarverslag wordt een overzicht gegeven van de werkzaamheden die de Raad van Toezicht in 2017 heeft uitgevoerd.

BEVOEGDHEDEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

Op grond van de statuten houdt de Raad van Toezicht, toezicht op de verwezenlijking van grondslag en doel van de Vereniging, alsmede op het functioneren van het College van Bestuur. De grondslag en het doel van de Vereniging is het bevorderen van protestants christelijk basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel en het anderszins ondersteunen van de protestants christelijke identiteit in de gemeente Tytsjerksteradiel.

De Raad van Toezicht ziet toe op de mate waarin het College van Bestuur in staat is om strategie te bepalen en op grond daarvan tot beleidsvorming te komen. Het toezicht richt zich tevens op de uitvoering van beleid en de wijze waarop het College van Bestuur omgaat met en oog heeft voor de zogenaamde stakeholders. De wijze waarop de Raad van Toezicht zijn taak uitvoert is beschreven in de regeling Code Goed Bestuur, die gepubliceerd is op de website van de PO-Raad.

De Raad van Toezicht heeft een goedkeuringsbevoegdheid voor tal van – door het College van Bestuur te nemen – besluiten. De Raad van Toezicht benoemt de accountant en heeft een klankbordfunctie door het College van Bestuur gevraagd en ongevraagd advies het geven. De Raad van Toezicht heeft toegezien op de rechtmatige verwerving en besteding van de middelen.

Ook vervult de Raad van Toezicht de werkgeverschapsfunctie voor het College van Bestuur.

Met betrekking tot de uitvoering van zijn bevoegdheden legt de Raad van Toezicht verantwoording af aan de Ledenraad van de Vereniging.

SAMENSTELLING

In 2017 was de Raad van Toezicht als volgt samengesteld:

Mevr. J.D Groenveld-Zeilstra (1970)

Voorzitter, benoemd per 1 januari 2013 als lid van de RvT, herbenoemd per 1 augustus 2015.

Per 1 januari 2017 voorzitter van de Raad van Toezicht, studentendecaan bij de RUG te Groningen.

Mevr. A. Tuinier-Koster (1952)

Lid, benoemd per 1 januari 2011, herbenoemd per 1 augustus 2015, tot maart 2014 gemeenteraadslid gemeente Tytsjerksteradiel.

Nevenfunctie(s): tot 1 april 2017 lid van de Klachtencommissie “De Friese Wouden”

Lid van de kandidaatstellingscommissie van het CDA voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018

Dhr. I.I. Prins (1956)

Lid, benoemd per 1 januari 2014, herbenoemd per 1 augustus 2015, afdelingsleider CSG Bogerman te Sneek.

Nevenfunctie(s): Lid van de RvC van Rabobank Drachten Friesland Oost.

Dhr. A. H. Renkema (1963)

Lid, benoemd per 1 januari 2014, Adviseur Medische Vervolgopleidingen, Wenckebach Instituut UMCG Groningen

Nevenfunctie(s): Lid Raad van Toezicht CSG Liudger te Burgum, Drachten en Waskemeer.

Mevr. P. van den Berg (1976)

Lid, benoemd per 1 januari 2015, herbenoemd per 1 augustus 2015, directeur beleid en beheer bij CVO Zuid-West Fryslân te Sneek.

Nevenfunctie(s): Penningmeester volleybalvereniging Iverto te Jirnsum.

Lid bestuur van Stichting vrienden van de Bogerman muziek.

Dhr. M.D. Kalmijn (1975)

Lid, benoemd per 1 januari 2017, advocaat/ partner bij Van der Zee, Van der Sluis en Kalmijn Advocaten te Leeuwarden.

Nevenfuncties: Voorzitter Stichting Canadian Liberators, Secretaris Stichting Befrijdingsfestival Fryslân, Voorzitter Federatie Christelijk Jeugdwerk Tytsjerksteradiel, voorzitter Stichting Administratiekantoor van een tweetal ondernemingen

Commissies:

De Raad van Toezicht kent de volgende commissies.

Auditcommissie: P. van den Berg en A. Tuinier

Treasurycommissie: P. van den Berg en A. Tuinier en J. Sijtsema (namens CvB)

Werkgeverschapscommissie: J. Groenveld, A. Renkema, A. Tuinier

ROOSTER VAN AFTREDEN

Naam	Datum benoeming	Datum herbenoeming	Datum herbenoeming	Datum definitief aftreden
Mevr. A. Tuinier-Koster	1 januari 2011	1 augustus 2015	1 januari 2018	1 januari 2019
Mevr. J.D Groenveld-Zeilstra	1 januari 2013	1 augustus 2015	1 augustus 2019	
Dhr. I.I. Prins	1 januari 2014	1 augustus 2015	1 augustus 2019	
Dhr. A. H. Renkema	1 januari 2014	1 januari 2018		
Mevr. P. van der Berg	1 januari 2015	1 augustus 2015	1 augustus 2019	
Dhr. M.D. Kalmijn	1 januari 2017			

OVERLEG MET COLLEGE VAN BESTUUR

De Raad van Toezicht heeft zes keer regulier overleg gevoerd met het College van Bestuur: 23 januari 2017, 20 maart 2017, 22 mei 2017, 17 juli 2017, 2 oktober 2017 en 8 november 2017.

Voorafgaand aan de overleggen heeft de voorzitter van de Raad van Toezicht overleg met de voorzitter van het College van Bestuur. In deze overleggen wordt de agenda van de eerstvolgende vergadering vastgesteld en de onderwerpen besproken. Daarnaast hebben de voorzitters regelmatig contact over het reilen en zeilen binnen de Vereniging.

BENOEMING EXTERNE ACCOUNTANT

De Raad van Toezicht heeft Van Ree Accountants te Zwolle verzocht de jaarrekening te controleren van PCBO Tytsjerksteradiel vanaf het boekjaar eindigend 31 december 2017.

EVALUATIEVERGADERING

De vergadering ingevolge artikel 11.3 van de statuten, waarin onder meer het eigen functioneren van de Raad van Toezicht wordt geëvalueerd, vond plaats op 8 januari 2018. Tevens is in deze vergadering de relatie met het College van Bestuur en diens functioneren besproken.

BIJZONDERE BIJEENKOMSTEN

Op 6 februari 2017 heeft de Raad van Toezicht een vergadering belegd over de toekomst van PCBO Tytsjerksteradiel.

Op 19 mei 2017 vond het jaarlijkse uitje van de Raad van Toezicht samen met het stafbureau en het College van Bestuur plaats. Dit uitje staat in het teken van informeel samenzijn en aanhalen en bestendigen van onderlinge contacten. Tijdens deze bijeenkomst is op gepaste wijze afscheid genomen van Tiemen Korvemaker, voorzitter RvT sinds 2011 en daarvoor bestuurslid van de vereniging.

30 mei 2017: Presentatie onderzoeksrapport B&T over mogelijke fusie PCBO Noventa, PCBO Smallerland en PCBO Tytsjerksteradiel

12 juni 2017: de Raad van Toezicht en de voorzitter van College van Bestuur hebben een extra vergadering belegd om te spreken over een mogelijke fusie en de toekomst van PCBO Tytsjerksteradiel.

1 september 2017: startbijeenkomst met alle medewerkers PCBO Tytsjerksteradiel en de leden van de Raad van Toezicht.

18 september 2017: bijeenkomst en kennismaking met College van bestuur en Raad van Toezicht van PCBO Noventa (Achtkaarspelen).

26 september 2017: De Raden van Toezicht van PCBO Tytsjerksteradiel en PCBO Noventa zijn aanwezig bij de presentaties van Verus en Bureau Meppel, waarbij de bestuurders naderhand kiezen voor Verus in de persoon van M. Buck om het fusieproces te begeleiden.

31 oktober 2017: vergadering Raad van Toezicht en de voorzitter van het College van Bestuur met als gespreksonderwerp: de toekomst van PCBO Tytsjerksteradiel.

7 november 2017: overleg Raad van Toezicht, voorzitter van het College van Bestuur met procesbegeleider M. Buck van Verus.

15 november 2017: informeel gesprek voorzitter en vicevoorzitter van de Raad van Toezicht van PCBO Tytsjerksteradiel met voorzitter en vicevoorzitter van de Raad van Toezicht van PCBO Noventa.

16 november 2017: gezamenlijk overleg Raad van Toezicht van PCBO Tytsjerksteradiel met Raad van Toezicht van PCBO Noventa.

OVERLEG MET DE GMR

20 april en 14 december 2017: een afvaardiging van de Raad van Toezicht heeft het overleg van de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR) bijgewoond. Er is onder meer gesproken over de functie van de Raad van Toezicht, krimp en samenwerking met christelijk en openbaar onderwijs.

SCHOLING RAAD VAN TOEZICHT

14 juni 2017: Masterclass VTOI en Zijlstra Center “Strategisch Partnerschap tussen Bestuur en Raad van Toezicht” van prof.dr.ir. R. Goodijk gevolgd door A.H. Renkema

29 september 2017: Masterclass Nationaal Register: RvC/RvT: Informatievoorziening en omgang met stakeholders, van prof.dr.ir. R. Goodijk door A.H. Renkema

29 september 2017: Masterclass Nationaal Register Strategische keuzes: ook een prestatie van de RvC van dr. S. de Waal door A.H. Renkema

10 oktober 2017 Scholingsbijeenkomst, verzorgd door prof.dr.ir. R. Goodijk, Hoogleraar/Senior adviseur Governance over wettelijke kaders en samenwerkingsmodellen, intentieverklaring en fusie.

WERKGEVERSCHAP

Op 15 mei 2017 heeft het jaarlijkse functioneringsgesprek met de voorzitter van het College van Bestuur plaatsgevonden. De voorzitter heeft vanwege goed functioneren en grote inzet en betrokkenheid bij de vereniging, een incidentele beloning ontvangen.

Op 2 oktober 2017 heeft de werkgeverscommissie voorafgaand aan de reguliere vergadering overleg gehad met de voorzitter van het College van Bestuur.

GOEDKEUREN

De Raad van Toezicht heeft de volgende voorgenomen besluiten van het College van Bestuur goedgekeurd:

- Jaarverslag 2016;
- Het Bestuursverslag 2016, onder voorbehoud van vastgelegde wijzigingen.
- Statuten Vereniging ter ondersteuning van Protestants Christelijk Basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel en Stichting voor Protestants Christelijk Basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel;
- Tijdelijke statuten Vereniging Protestants Christelijk Basisonderwijs Tytsjerksteradiel;
- Begroting 2018 en de meerjarenbegroting 2018-2021.
- De intentie om te onderzoeken of en onder welke condities een (besturen)fusie tussen PCBO Tytsjerksteradiel en PCBO Noventa wenselijk en mogelijk is.

- De inhoud van de intentieverklaring tussen PCBO Tytsjerksteradiel en PCBO Noventa.
- Overeenkomst PCBO Tytsjerksteradiel en Kinderopvangorganisatie Kinderwoud

KLANKBORDEN

Tijdens overleggen heeft het College van Bestuur over verschillende onderwerpen met de Raad van Toezicht van gedachten gewisseld. In dit verband is veel aandacht geschonken aan de borging van de Christelijke identiteit van onze vereniging, met name in relatie tot samenwerkingsvormen met openbaar onderwijs en de gevolgen van de krimp die goed merkbaar zijn in diverse dorpen/scholen binnen de gemeente Tytsjerksteradiel. Een ander thema waarover veel gediscussieerd/gesproken is, betreft de scheiding van het private en publieke vermogen en de spreiding van de kindvoorzieningen.

VERTEGENWOORDIGEN

De voorzitter van de Raad van Toezicht heeft de Ledenraadsvergaderingen in 2017 voorgezeten op:

15 februari 2017 - Door de Ledenraad wordt met 16 stemmen besloten een splitsing van Vereniging voor Protestants Christelijk Basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel tot stand te brengen, een en ander conform het door het bestuur van deze vereniging opgestelde splitsingsvoorstel. De ledenraad stemt in met de benoeming van de heer T. Smits tot bestuurder a.i. van de vereniging.

6 juni 2017 – De Ledenraad besluit met algemene stemmen tot omzetting van de tijdelijke vereniging naar stichting. De statuten worden in verband met de omzetting in een stichting gewijzigd.

SCHOOLBEZOeken

De Raad van Toezicht legt ieder jaar een aantal schoolbezoeken af. Aanleiding voor een dergelijk bezoek is een schoolkenmerkend onderwerp, maar geeft ook voldoende gelegenheid andere zaken te bespreken. In 2017 zijn scholen bezocht:

CBS De Alpha in Ryptsjerk

CBS De Balsemyn in Eastermar

CBS De Finne in Jistrum

CBS De Arke in Burgum

Een afvaardiging van de Raad van Toezicht is op 14 maart 2017 aanwezig geweest in Eastermar bij het directieberaad, waarbij gesproken is over de ervaring die directeuren en RvT-leden hebben met de schoolbezoeken, fusies in de dorpen en eventuele besturenfusies en nieuwe onderwijskundige ontwikkelingen op onze scholen.

BEZOLDIGING

De leden van de Raad van Toezicht hebben over het jaar 2017 een vergoeding voor hun werkzaamheden ontvangen. De voorzitter heeft een vergoeding ontvangen van bruto € 4.320,- exclusief BTW en de leden bruto € 3.080,- exclusief BTW. De hoogte van deze bedragen valt binnen het statutair vastgestelde maximum en de vergoeding wordt verantwoord in de jaarrekening.

DANKWOORD

De Raad van Toezicht bedankt alle medewerkers van de Vereniging voor hun inzet in het afgelopen jaar. Ook de vrijwilligers in de geledingen worden bedankt voor hun bijdrage die zij hebben geleverd aan de doelstellingen van onze vereniging.

Een bijzonder woord van dank gaat uit naar de heer Sijtsema, voorzitter van het College van Bestuur, voor het constructieve en plezierige overleg. Daarnaast bedanken we mevrouw Dijk voor haar secretariële ondersteuning.

Eastermar, 7 januari 2018

J. Groenveld

Voorzitter Raad van Toezicht PCBO Tytsjerksteradiel

2. Waar staan we voor en waar willen we naar toe?

De Kernwaarden

Wij werken vanuit de volgende kernwaarden:

Inspiratie Wij worden in het geven van onderwijs geïnspireerd door het verhaal van God en mensen. Vanuit de positief christelijke levensvisie dragen wij zorg voor een inspirerend werk- en leefklimaat waarin ruimte is voor talentontwikkeling. Kenmerkend voor onze scholen zijn naast de bezinningsmomenten, respect voor elkaar, vergevingsgezindheid en verbondenheid.

Geborgenheid Veiligheid is voor ons meer dan een hek om een schoolplein en antipestbeleid. In onze christelijke visie begint veiligheid bij het besef dat ieder mens door God onvoorwaardelijk wordt aanvaard. Vanuit dat besef willen wij op onze scholen leven en met elkaar omgaan. Dat betekent ook: jezelf mogen zijn en weten dat je niet samenvalt met wat je presteert.

Verantwoordelijkheid We voelen en nemen onze verantwoordelijkheid voor elkaar. Vanuit vertrouwen in elkaars kracht, mogelijkheden en kwaliteiten draagt iedereen: leerlingen, ouders, medewerkers en vrijwilligers bij aan onze persoonlijke en gemeenschappelijke doelen en ambities. Deel uit maken van onze stichting is niet vrijblijvend. Wij verbinden ons aan doelen en afspraken en daarover leggen wij verantwoording af. We verbinden ons aan elkaar en met de samenleving om ons heen en stellen ons open op. Samen verruimen we mogelijkheden en verleggen we onze grenzen.

Onze scholen staan ten dienste van de brede ontwikkeling en persoonsvorming van de leerlingen. We zien onszelf als een intermediair tussen het gezin en de maatschappij. We bereiden kinderen niet alleen voor op een carrière maar op een leven. Volwassenen en kinderen zijn voor ons beeld dragers van God. Deze visie neemt een opdracht met zich mee: voor groot en klein betekent het een persoonlijke verantwoordelijkheid ten opzichte van zichzelf (hoofd, hart en handen), de ander (naastenliefde) en de omgeving (rentmeesterschap). Deze visie bepaalt ons 'gezicht' op onderwijskundig, pedagogisch en levensbeschouwelijk terrein. De school wil een morele gemeenschap zijn.

De kernwaarden geven basis en richting aan het te formuleren beleid. Het protestants christelijk onderwijs is in de visie van het bestuur een voor iedereen toegankelijke basisvoorziening, mits de ouders minimaal de identiteit van de stichting respecteren. Wij zien het als onze opdracht om de kinderen van onze scholen het beste onderwijs te geven dat binnen onze mogelijkheden ligt! Wat heeft de leerling nodig om zijn/haar eigen talenten te ontdekken en te ontwikkelen? Onze betrokken leerkrachten bieden het onderwijs en de begeleiding die past bij het kind. Wij denken vanuit mogelijkheden van leerlingen. Onze scholen richten zich op de brede ontwikkeling van kinderen en op de juiste balans tussen houding, kennis en vaardigheden. Leren is belangrijk en daar hoort leerplezier bij. Vernieuwende onderwijsprogramma's zijn verder ontwikkeld, waarbij we heldere afspraken met elkaar maken over de opbrengsten. Ouders en instanties om de school zien wij als ketenpartners, waarmee wij samenwerken. We versterken elkaar en daardoor ontstaat een rijke leeromgeving. "Onderwijs is passend als het de kansen van kinderen als uitgangspunt neemt."

De missie

Protestants Christelijk Basisonderwijs Tytsjerksteradiel: meer dan alleen onderwijs!

De visie

Wij leven in een maatschappij die voortdurend verandert. Dat vraagt van mensen dat zij zich aan kunnen passen en blijvend kennis willen opdoen en vaardigheden willen verwerven. Om ervoor te zorgen dat kinderen klaar zijn voor de toekomst, staan onze medewerkers ten dienste van de brede ontwikkeling en persoonsvorming. Wij bereiden kinderen niet alleen voor op een carrière maar op een leven. In 2019 is PCBO Tytsjerksteradiel een organisatie die het vertrouwen van alle belanghebbenden heeft. PCBO Tytsjerksteradiel realiseert een doorgaande lijn in het leren en ontwikkelen van kinderen van 0 tot 12 jaar.

Waar staat PCBO Tytsjerksteradiel in 2019?**Denken in mogelijkheden**

Op onze scholen krijgt elke leerling het onderwijs, de ondersteuning en begeleiding die hij/zij nodig heeft. Passend onderwijs betekent denken in mogelijkheden en niet in beperkingen van leerlingen.

Talentontwikkeling

Wij gaan ervan uit dat elk kind van nature in staat en bereid is om te leren. Leren is meer dan het vergaren van kennis en is erop gericht dat kinderen zelfstandig en verantwoordelijk kunnen deelnemen aan de maatschappij van de toekomst. Daarbij past een manier van onderwijs die de brede ontwikkeling van talenten stimuleert, bijvoorbeeld culturele-, sportieve- en organisatorische talenten. Centraal staat dat iedereen met succes op zoek kan gaan naar wat hem of haar bijzonder maakt.

Educatief partnerschap

PCBO Tytsjerksteradiel staat midden in de maatschappij en gaat actief de verbinding aan met ouders, ketenpartners en de omgeving van de school. We bieden een breed aanbod in samenhang met vrije tijd en opvang. Kinderen leren ook buiten de klas!

Zelfregulering

Onze professionele medewerkers maken het verschil! Onze medewerkers bezitten deskundigheid over het leren en onderwijzen/coachen van leerlingen. Wij hebben een cultuur waarbij reflecteren op het eigen handelen een natuurlijke routine is, met het oog op verbetering en innovatie van het leren en de eigen school. Daadkracht, creativiteit en inventiviteit zijn onmisbare eigenschappen voor de leerkracht nu en in de toekomst.

Identiteit

Het verhaal van God en mensen blijft van waarde en is van betekenis voor ons onderwijs, voor onze pedagogiek, voor ons mens-zijn en voor onze maatschappij.

Doelen

Welke doelen (zie hiervoor ook het Strategisch Perspectief 2015-2019) wil de stichting bereiken hebben en hoever zijn we in dat proces? De realisatie van de benoemde doelen tot nu toe, staat beschreven in hoofdstuk 4.

Doelen op onderwijs

- Wij bieden alle leerlingen een passend onderwijsarrangement, waar mogelijk thuisnabij, dat ruimte geeft voor een brede ontwikkeling en maximale talentontplooiing.
- Elke school werkt aan een doorgaande leer- en ontwikkelingslijn voor ieder kind.
- Wij werken samen met ouders aan de ontwikkeling van kinderen en hebben beleid op educatief partnerschap.

Doelen voor: de leerkracht als pedagoog

- Iedere leerkracht zorgt voor een goed pedagogisch klimaat.

Doel voor kwaliteitszorg

- Alle scholen hebben een basisarrangement en scoren over een periode van 4 jaar, minimaal 1 punt boven het landelijk gemiddelde bij de eindtoets, passend bij de schoolcategorie.
- Er worden, minimaal 1 keer per 4 jaar, audits afgenomen in regionaal verband.

Doelen voor personeel en organisatie

- 80% van de ouders en leerlingen geeft aan tevreden te zijn over de professionaliteit van de leerkracht.
- PCBO Tytsjerksteradiel heeft competente leerkrachten, die de resultaatdoelstellingen kunnen halen.

Doelen voor samenwerking met ketenpartners

- Wij dragen samen met ketenpartners zorg voor een ononderbroken doorgaande leer- en ontwikkelingslijn.
- Wij dragen samen met ketenpartners zorg voor een veilige pedagogische omgeving voor kinderen.
- Wij dragen samen met ketenpartners zorg voor een breed aanbod voor kinderen, waarbij er verbinding is tussen binnen- en buitenschools leren.
- PCBO Tytsjerksteradiel streeft naar een adequate aansturing in integrale kindcentra waar ketenpartners onder één dak werken.

Doelen voor bedrijfsvoering

- Onderzoek naar samenwerking/fusie met Noventa is in schooljaar 2017 afgerond; we hebben dan helder wat de meerwaarde is en hoe we verder gaan.
- PCBO Tytsjerksteradiel blijft financieel en organisatorisch een 'in control statement' afgeven.
-

Doelstellingen voor huisvesting

- Eind 2019 is met elke school, waar huisvesting een belemmering is om onze missie en visie te kunnen realiseren, een concreet plan afgesproken of al in uitvoering, om te komen tot een goed en eigentijds gebouw.
- Duurzaamheid is, ook vanuit onze identiteit (rentmeesterschap), een leidend aspect waar wij op sturen bij ver-, en/of nieuwbouw of renovatie.

Doelstelling voor identiteit

- De pedagogische, onderwijskundige en levensbeschouwelijk identiteit is zichtbaar in ons onderwijs.

Werkwijze en strategie om beleidsdoelen te halen

Bestuur en management beschikken over een heldere planning vooraf van de beleidsdoelen, op basis van een jaarplan. Het stafbureau gebruikt voor de meest cruciale processen de stapsgewijze systematiek:

- doel en prestatie indicatoren
- hoe te bereiken
- wie en wat is daar voor nodig

Ook binnen de scholen wordt deze systematiek gebruikt om de gestelde doelen te behalen. In het schoolplan en de schooljaarplannen wordt dat concreet gemaakt.

Realisatie van de beleidsdoelen

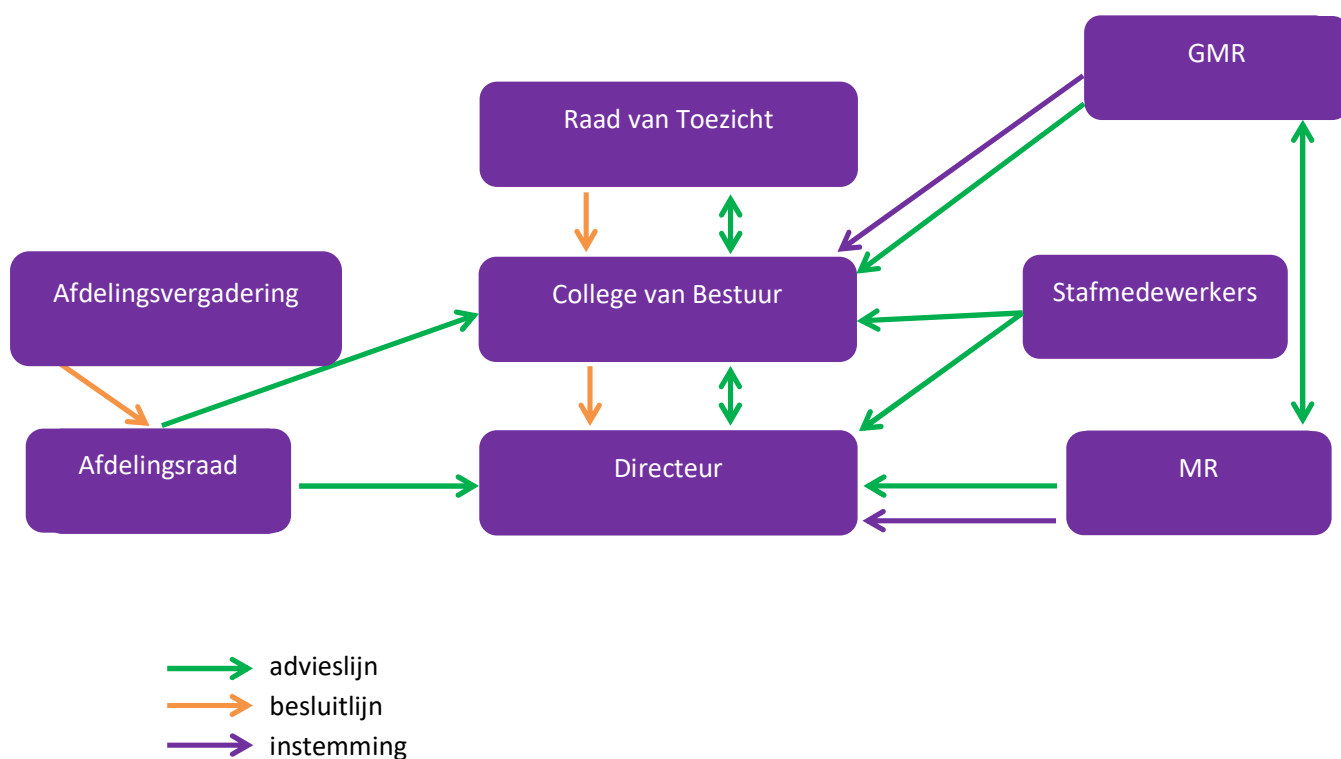
Er is een aantal doelen geformuleerd. In de volgende hoofdstukken wordt per onderwerp besproken of en in hoeverre deze doelen zijn gerealiseerd. In samenspraak met de schooldirecties is aan de doelstellingen van het Strategisch Perspectief 2015-2019 gewerkt. De scholen en het bestuur hebben jaarplannen en bestuursverslagen gepubliceerd. Met de bestuursverslagen is verantwoording afgelegd aan derden.

3. Bestuurlijke structuur

De stichting PCBO Tytsjerksteradiel beheert 13 scholen. De 'Core Business' is het geven van onderwijs aan kinderen van 4-12 jaar. Er zijn tussen de 140 en 170 personeelsleden werkzaam binnen de stichting en 1720 leerlingen bezoeken de verschillende scholen.

Door de wet 'Goed onderwijs, goed bestuur' was het noodzakelijk de bestuursstructuur aan te passen. Vanaf 1 augustus 2011 werken wij met een Raad van Toezicht en een College van Bestuur. De stichting past de code 'Goed Bestuur' toe.

3.1 Het organogram:

De verschillende organen nader beschreven:

Raad van Toezicht

- Toezichthouden
- Adviseren/klankborden
- Regeling besturing
- Werkgeverschap
- Goedkeuren van belangrijke besluiten
- Eigen werkzaamheden goed regelen
- Verantwoording afleggen

College van Bestuur

- Richting geven
- Beleid vaststellen, besluiten nemen
- Toezicht houden
- Klankborden
- Gevraagde en ongevraagde informatieplicht
- Verantwoording afleggen

GMR/MR

- De (G)MR geeft gevraagd en ongevraagd advies
- Op verschillende terreinen heeft men instemming

De scholen

De grootte van de scholen varieert van 30- 288 leerlingen. De onderwijskundige concepten verschillen van elkaar. De meeste scholen hebben als basis het leerstofjaarklassensysteem. Daarnaast hebben we zes Next Level Scholen in ontwikkeling, waarvan één ook een Daltonschool is.

School	Plaats	Leerlingen 1 oktober 2014	Leerlingen 1 oktober 2015	Leerlingen 1 oktober 2016	Leerlingen 1 oktober 2017
Dûbel, Ien, Suwâld		86	81	79	81
De Winde, Hurdegaryp		257	254	238	235
De Balsemyn, Eastermar		113	113	119	120
De Finne, Jistrum		75	71	66	56
It Lemieren, Tytsjerk		36	46	42	30
Immanuël, Noardburgum		100	104	107	109
It Bynt, Sumar		103	128	117	112
De Reinbôge , Burgum		284	295	294	288
De Wrâldpoarte, Garyp		186	192	192	169
De Arke, Burgum		268	299	269	275
Ichthusschool, Gytsjerk		103	99	98	98
Paadwizer, Oentsjerk		91	96	97	99
Alpha, Ryptsjerk		60	56	48	48
Totaal		1.762	1.834	1.766	1720

De schooldirecteur is verantwoordelijk voor het integrale schoolbeleid (opstelling en uitvoering schoolplan) en de integrale aansturing van zijn/haar personeel in de school (binnen de door het bestuur geformuleerde kaders). Hij/zij is in de voorgestelde structuur o.a. verantwoordelijk voor het opstellen van een schoolbegroting voor alle beleidsterreinen, het voeren van een adequate administratie en het opstellen van een onderhoudsplan.

De Afdelingsraad heeft minimaal 3 en maximaal 7 leden. Deze komt jaarlijks minimaal 4 maal bijeen. De schoolraad geeft het bestuur en directeur gevraagd en ongevraagd adviezen over schoolaangelegenheden. Alle leden van de Afdelingsraad zijn lid van de vereniging. Uitgezonderd de ontmoetingsscholen, waar 50% van de leden van de Afdelingsraad minimaal lid moet zijn van de vereniging.

De Medezeggenschapsraad geeft gevraagd of ongevraagd advies en dient op onderdelen om instemming te worden gevraagd.

Stafbureau

Om de organisatie goed te faciliteren, het College van Bestuur (wtf 1,0 en vanaf 1-8-2017 0,8) te kunnen ondersteunen en zo de gestelde doelen te kunnen bereiken is gekozen voor een stafbureau.

Medewerker	Functie	WTF
J.E. van Heusden-Ebens	stafmedewerker communicatie	0,4340
A.I. Buruma-Verbeek	stafmedewerker onderwijs	0,6918*
H.M. Dijk-Frijling	secretariaat	0,45
T. Pompstra	vervanging en P.O.	0,65
S. Veltman-Visser	administratief medewerker	0,2170
J.H. Brander-Pitstra	schoonmaker	0,0814
T. Woudwijk	ICT	0,5

*tijdelijke uitbreiding van 0,2306 WTF

3.4. Klachten en klachtafhandeling

De vertrouwenspersoon is mevrouw M. Hartman. Zij is het afgelopen jaar niet benaderd. Wel is er één maal rechtstreeks een klacht ingediend bij de landelijke geschillencommissie. De geschillencommissie vond, dat de betreffende leerkracht niets te verwijten was. Integendeel zelfs. Ook de directeur was weinig te verwijten.

De klachtenprocedure staat op onze website vermeld onder het kopje 'informatie'.

3.5. Zaken met politieke of maatschappelijke impact

Het nieuwe kabinet besloot meer middelen t.b.v. het onderwijs beschikbaar te stellen. Alle betrokkenen vonden dit onvoldoende, waardoor het basisonderwijs eenmaal te maken kreeg met een prikactie en tweemaal een dag werd gestaakt. Met name eist men een betere salariering en vermindering van de werkdruk.

4. Fusie-onderzoek

Gezamenlijk beleid

In 2012 is besloten na te gaan, of buurverenigingen bereid zijn vormen van samenwerking nader te onderzoeken. PCBO Smallerland, waar contacten mee waren, reageerde terughoudend. Zij zochten de samenwerking met het Liudger (Vo). Noventa (gemeente Achtkarspelen) reageerde echter positief op ons verzoek. Besloten werd een quickscan uit te voeren. De conclusie was, dat samenwerking met Noventa meerwaarde kan hebben. Op 8 september 2014 werd een overeenkomst ondertekend, waarin stond, dat de beide verenigingen op verschillende terreinen gingen samenwerken. Begin 2017 kwam de vraag aan orde, of we al of niet bereid waren een onderzoek tot fusie te starten. Ondertussen kwam PCBO Smallerland weer in beeld. Ook zij zochten de samenwerking. Daarom werd besloten een onderzoek te doen naar een mogelijke samenwerking tussen PCBO Smallerland, Noventa en PCBO Tytsjerksteradiel. Het onderzoek werd gedaan door Beekveld & Terpstra en het advies was, dat een samenwerking tussen Noventa en onze stichting de meeste kans van slagen heeft. PCBO Smallerland wilde een holding met het openbaar onderwijs nader gaan onderzoeken.

De beide besturen besloten een onderzoek in te stellen naar een mogelijke fusie tussen de beide stichtingen. De RvT keurde deze (nieuwe) overeenkomst tussen de beide stichtingen goed en de Ledenraad en de GMR stemden er mee in. Twee organisaties werd gevraagd een offerte in te dienen om het fusieonderzoek te begeleiden. Gekozen werd voor de heer M. Buck van Verus.

Er zijn drie werkgroepen gevormd, n.l. 'onderwijs en identiteit', 'personeel' en 'financiën'. Daarnaast maakten de Raden van Toezicht, de bovenschoolse zorgteams, de ICT-ers en de directies met elkaar kennis.

5. Onderwijs

Profiel

Alle leerlingen zijn welkom binnen de scholen van PCBO Tytsjerksteradiel, mits minimaal de identiteit gerespecteerd wordt. Een van onze scholen (It Bynt) is een ontmoetingsschool, waar ruimte wordt geboden aan andere levensovertuigingen. De andere 12 scholen zijn christelijke scholen.

Samenwerking met onze ketenpartners zien wij als noodzakelijk om Passend Onderwijs te kunnen realiseren. Wij werken aan optimalisering van ononderbroken leer-ontwikkellijnen voor kinderen. Volgens de huidige instandhoudingsnormen zitten onze scholen niet in de gevarenzone.

Binnen onze stichting is er principieel gekozen ruimte te laten voor de autonomie van de scholen (decentraal waar het kan, centraal waar het moet). De scholen dragen zelf zorg voor:

- continuïteit van de onderwijsvernieuwing en verbetering;
- onderwijskundige profilering en - concept (bijv. Next Level School, Groepsdynamisch Onderwijs, Dalton);
- Passend Onderwijs;
- focus op de opbrengsten, in de brede zin van het woord;
- actualisering van de onderwijsmethoden en leermiddelen;
- talentontwikkeling;
- ononderbroken leer- ontwikkelingslijnen voor kinderen;
- samenwerking met ketenpartners.

In het schoolplan en vervolgens de schooljaarplannen geeft iedere school aan hoe deze processen worden vormgegeven. Deze plannen passen binnen de kaders van het geldend Strategisch Perspectief.

Onderwijskundig beleid

Ieder jaar worden de beleidsvoornemens door elke school in een schooljaarplan uitgewerkt en geactualiseerd. De verantwoording voor de behaalde resultaten vindt plaats door middel van een managementrapportages (tussenrapportage in juli en eindrapportage in december), klassenbezoeken en gesprekken.

Door zelfevaluatie, onder meer met WMK (Werken Met Kwaliteit), en planmatig te werken, zorgen de scholen voor kwaliteit en continuïteit in het onderwijsproces en bij innovatie. Dat blijkt uit een continue actualisering van de onderwijsmethoden, het gebruik van ICT, de aandacht voor talentontwikkeling en het realiseren van passend onderwijs. Zes scholen doen mee aan Next Level, waardoor onderwijsinnovatie wordt gestimuleerd en samengebracht in 'Next Level Scholen'.

Door goed klassenmanagement, uitbreiding van kennis, andere onderwijsconcepten, coaching, interne begeleiding en het aanbieden van passende onderwijsarrangementen zijn al onze scholen in staat om kinderen op een verantwoorde wijze te ondersteunen en te begeleiden.

Basisvaardigheden zijn belangrijk voor alle kinderen. Onze scholen vallen allemaal in het basisarrangement van de onderwijsinspectie; vandaar dat we ons de laatste jaren richten op verbreding van het aanbod.

Doelen op onderwijs

- Wij bieden alle leerlingen een passend onderwijsarrangement, waar mogelijk thuisnabij, dat ruimte geeft voor een brede ontwikkeling en maximale talentontplooiing.
- Elke school werkt aan een doorgaande leer- en ontwikkelingslijn voor ieder kind.
- Wij werken samen met ouders aan de ontwikkeling van kinderen en hebben beleid op educatief partnerschap.

Prestatie- indicatoren voor onderwijs en stand van zaken

- *Elke school heeft zelfverantwoordelijk- en samenwerkend leren vastgelegd en geïmplementeerd in het onderwijsleerproces.*

Alle scholen werken aan eigenaarschap van leerlingen. Afhankelijk van het onderwijsconcept worden keuzes gemaakt. Door steeds meer digitaal verwerken van leerstof door leerlingen krijgt gepersonaliseerd leren vorm. Alle scholen werken met dag- weektaken, waardoor kinderen zelf leren plannen. Samen met 'Le Capuchon' ontwikkelen wij als stichting een weektaak die online is. Een werkgroep van 4 leerkrachten is daarbij betrokken.

Op steeds meer scholen staan deuren van lokalen open en zoeken kinderen werkplekken die passen bij hun taak. We lopen tegen grenzen aan van gebouwen die niet meer passen bij de hedendaagse onderwijsconcepten. Bij de gemeente hebben we hier aandacht voor gevraagd en ook hebben we beperkte aanpassingen zelf gefinancierd.

Coöperatieve werkvormen worden steeds vaker gebruikt. Dat is vaak effectief, in tijd en leerwinst. De scholen die zich verbonden hebben aan Next Level worden extra gestimuleerd (bijvoorbeeld door netwerken) en begeleid. Twee scholen zijn gestart met het werken met individuele ontwikkelingsplannen voor kinderen bij rekenen. Een aantal scholen werkt met (digitale) portfolio's. Naast Next Level scholen is er een Daltonschool (Ichthusschool) en een school die Groeps Dynamisch Onderwijs leren vorm geeft (de Reinbôge). Bij GDO staat het kind in de groep en niet op zichzelf, d.w.z. dat een kind zich alleen optimaal kan ontwikkelen in nauwe relatie met de groep. Het is dus heel belangrijk na te gaan hoe de groep het kind vormt en hoe het kind op zijn beurt positieve invloed heeft op de groep. Dit wederzijds beïnvloedend groepsproces is de kern van het GDO. GDO werkt vanuit drie invalshoeken:

- Sociaal Sterke Groep – socialisering van de groepen;
- Full Speed Leren – verhoging motivatie en zelfsturing van de leerlingen;
- Sterk Team – afstemming en samenwerking tussen leerkrachten.

- *Iedere school heeft vastgelegd en geïmplementeerd hoe de leerkracht de leerlingen leert om de vaardigheden die nodig zijn in de 21^e eeuw zichtbaar te maken.*

Op verschillende manieren worden scholen gestimuleerd om pilots te doen en ervaringen op te doen met het werken aan de 21st century skills. Definitieve keuzes zijn nog niet overal gemaakt. We zien dat steeds meer scholen projectmatig werken invoeren bij wereldoriëntatie. Presenteren en samenwerken, plannen en initiatief tonen nemen daarbij een belangrijke plaats in.

Het aanbod van kunst & cultuur wordt daarin ook gevat. Keunstwurk is met KEK2 gestart met een aanpak die hier goed bij past. Alle scholen doen daaraan mee.

Twee scholen hebben dit jaar meegedaan aan de FLL (First Lego League) en 9 scholen hebben de legorobot ingezet om kinderen te leren programmeren.

Daarbij doen enkele scholen mee aan Lego We Do junior, een project waarbinnen geprogrammeerd moet worden en leerlingen een klein onderzoek doen.

Alle scholen hebben een Meccanoid robot met de daarbij behorende lespakketten ontvangen van het Innovatie Platform in Drachten in samenwerking met de provincie.

Eén leerkracht is een dagdeel per week ambulant om scholen te ondersteunen bij het programmeren.

- *Onderzoekend- en ontwerpend leren en de wetenschappelijke methode zijn vastgelegd en worden gebruikt als werkvorm.*

Door steeds meer projectmatig werken, wat scholen doen bij de wereld oriënterende vakken, leren leerlingen onderzoeksvragen te formuleren. Vanuit de stichting stimuleren wij dat. Kennis delen wij. BetaPuntNoord blijft een goede bron. Binnen Talint wordt grotendeels onderzoekend geleerd.

- *Voor Wetenschap en Technologie is een doorgaande leerlijn vastgelegd en geïmplementeerd in het onderwijsprogramma. Daarbij wordt samengewerkt met bedrijven en instellingen uit de regio.*

Alle scholen beschikken over een leerlijn Wetenschap en Technologie. De meeste scholen hebben om aan de kerndoelen te voldoen een methode. Steeds meer wordt projectmatig aan wereld oriënterende vakken gewerkt, waarbij thema's vakoverstijgend benaderd worden. Er wordt samengewerkt met het bedrijfsleven, maar dat kan nog verder uitgebreid worden. In Tytsjerksteradiel is een Technetkring. Ook dit jaar was er in juni het evenement Technics4u in de elektriciteitscentrale Electrobelt in Burgum.

- *De inzet van ICT is conform het onderwijsconcept en dat is vastgelegd in een beleidsplan.*

Twaalf scholen hebben definitieve keuzes gemaakt t.a.v. devices die zij gebruiken. Eén school oriënteert zich nog. ICT-ontwikkelingen gaan erg snel. Het is een uitdaging om goed bij te blijven en maximaal gebruik te maken van mogelijkheden, waarbij een goede ontwikkeling van kinderen en dus kwalitatief goed onderwijs voorop staat. Het gaat om keuzes maken passend bij de onderwijsconcepten, die regelmatig geëvalueerd worden. De koppeling tussen leerstof (oefenstof van kinderen) en opbrengsten (uitkomsten/ portfolio/vervolg) is een uitdaging (learning analytics).

In het 3de jaar van onze Strategisch Beleidsperiode zien wij dat op alle scholen gebruik gemaakt wordt van Snappet. Snappet is op dit moment een goed middel om gepersonaliseerd leren mogelijk te maken. De manier waarop Snappet gebruikt wordt op de scholen verschilt. Dat heeft te maken met keuzes die een school maakt, de fase van invoering, maar soms ook dat leerkrachten zich nog verder moeten ontwikkelen in het gebruik van Snappet. Door scholing en door samenwerking in netwerken delen we de ervaringen en de beschikbare informatie met elkaar. Gepersonaliseerd leren en daarbij gebruik maken van Snappet (digitale middelen) roept ook weer nieuwe vragen op die we met elkaar moeten beantwoorden:

- hebben we met de inzet van Snappet (en dus het digitaal verwerken van leerstof) een compleet pakket of zijn er aandachtspunten?
- is Snappet goed te gebruiken door alle kinderen of moeten we ook het middel personaliseren?
- door meer digitaal werken in scholen kan het zijn dat er steeds individualistischer gewerkt gaat worden. Hoe moeten we dan omgaan met persoonsvorming en socialisering? Wat zijn aandachtspunten?
- als we digitaal verwerken zijn opbrengsten per leerling óók digitaal beschikbaar. Wat betekent dat voor de administratie rondom ondersteuning en begeleiding (o.a. de zorgzuil)?
- welke keuzes willen en kunnen we maken t.a.v. administratie? Wat is wel nodig en wat hoeft dus niet meer (werkdruk)?

We hebben geïnvesteerd in speelmaterialen, waarbij kinderen spelenderwijs, “unplugged” (dat wil zeggen dat we bij deze activiteiten geen gebruik maken van devices) kennis maken met programmeren. Op alle scholen is nu een Bee-Bot voor de kleuterbouw, Lego We Do voor de middenbouw en de legorobot en de Meccanoid voor de bovenbouw. Scholen kunnen ondersteuning krijgen bij het werken met deze materialen van A.W. Kampen.

Voor het leerlingvolgsysteem en de administratie maken we sinds augustus 2017 gebruik van Parnassys.

Er is een bovenschoolse ICT werkgroep. Deze bestaat uit T. Woudwijk en A. Buruma. Zij houden zich voor alle scholen en het stafbureau bezig met beleidsmatige taken, techniek en beheer. De ICT-ers zijn verantwoordelijk voor het ICT gebruik op schoolniveau. Dat kan betekenen het schrijven van beleid, innoveren, het implementeren van beleid en het coachen van collega's. Alle ICT-ers zijn daartoe opgeleid of volgen op dit moment een opleiding, zodat ze voldoende gekwalificeerd zijn voor de werkzaamheden, die ze verrichten. Het is dan geen taak meer, maar een functie (LB). Scholen besteden aandacht aan mediawijsheid, o.a. in samenwerking met de bibliotheek.

- *Educatief partnerschap met ouders is, samen met ouders, vastgelegd en geïmplementeerd.*

Scholen zijn in verschillende fases van ouderbetrokkenheid 3.0. Samenwerken met ouders is belangrijk. Dat is een gedeelde visie. Scholen kunnen op verschillende wijze vorm geven aan het educatief partnerschap. Een aantal scholen werkt aan ouderbetrokkenheid 3.0 waarbij ouders samen met school verantwoordelijk voor de beste ontwikkeling van hun kind zijn. Het voeren van leergesprekken met kinderen en ouder-leerkracht-kindgesprekken wordt op steeds meer scholen gewoon. Die gesprekken

zijn de basis bij het opstellen van i.o.p.'s . Uit ervaring weten we dat het meenemen van en samenwerken met ouders rondom hun kind veel effect heeft op leer- en ontwikkelingsprocessen. Ook wanneer er knelpunten ontstaan. Hoe beter het contact met ouders hoe beter deze processen verlopen.

Op 8 scholen is een ouderavond geweest over ouderbetrokkenheid 3.0. Twee scholen hebben gekozen voor een oudertevredenheidsonderzoek. Op 2 scholen zal deze ouderavond in voorjaar 2018 gehouden worden.

- *Leerkrachten hebben mogelijkheden van leerlingen in beeld en bieden hen een uitdagend, passend onderwijsaanbod en een doorgaande leer- en ontwikkelingslijn.*

Passend onderwijs is geïmplementeerd in de scholen. Andere onderwijsconcepten, professionalisering en de inzet van onderwijsassistenten en digitale leermiddelen geven ruimte en mogelijkheden. Door gebruik van Snappet zijn resultaten van leerlingen goed en snel te volgen. Dat betekent dat wij opnieuw moeten kijken hoe we administreren.

Drie scholen maken voor rekenen een i.o.p. (individueel onderwijsplan) per leerling. De ontwikkeling is dat steeds meer scholen i.o.p.'s opstellen samen met leerlingen en ouders om zo te komen tot een aanbod op maat.

Steeds vaker worden opbrengsten, resultaten niet meer beschreven in een rapport, maar kunnen leerlingen en de leerkracht bewijsstukken van opbrengsten uploaden in een portfolio of een rapportfolio.

We geven ruimte aan leerkrachten/ scholen om vorm te geven aan hedendaags onderwijs. Daarin hebben zij autonomie. Wij stimuleren dat.

Ingaan op mogelijkheden die kinderen hebben, kijken naar talenten en daar iets mee gaan doen, is in ontwikkeling. Die nieuwe ruimte is voor medewerkers een ontdekkingsreis.

In september 2017 is in samenwerking met CSG Liudger een Slimme Handen Klas gestart. Leerlingen die uitstromen naar BB/ KB en technisch handig zijn mogen deelnemen aan deze klas. Er wordt projectmatig en onderzoekend geleerd op het gebied van technologie. De kinderen komen 1 dagdeel per week samen in het technieklokaal op CSG Liudger.

Vanaf schooljaar 2016-2017 is er een Talintklas. Hoogbegaafde leerlingen nemen daaraan deel. De Plusklas, die wij in samenwerking met CSG Liudger hebben, is nu onderdeel van de Talintklas. Voor een periode van 6 weken kunnen deze leerlingen lessen naar keuze volgen op het gebied van Multi Media, filosofie, leren leren en technologie.

Voor leerlingen met lage I.Q's worden ontwikkelingsperspectieven opgesteld. Ondanks passend onderwijs blijven er leerlingen, die binnen onze stichting niet die begeleiding en ondersteuning kunnen krijgen, die ze nodig hebben. Deze leerlingen gaan naar het Speciaal Onderwijs of het Speciaal Basisonderwijs. De verwijzingen liggen onder het landelijk gemiddelde.

Alle scholen voldoen aan de criteria van het basisondersteuningsprofiel. Het basisondersteuningsprofiel van onze stichting is beschreven.

Er is een Bovenschools Zorgteam. Scholen kunnen leerlingen aanmelden bij het BZT. Er wordt advies gegeven, zorgarrangementen toegekend en soms is verwijzing naar een SBO of S.O. of andere basisschool noodzakelijk.

G. de Vries van SBO Sjalom is ambulant begeleider en eerste aanspreekpunt. Daarnaast maken deel uit van het BZT A. Sikma (ambulant begeleider cluster 3 en 4), de beide bovenschoolse I.B.-ers en T. Drent (psycholoog/orthopedagoog) van de Aquamarijn. Ook schuiven soms medewerkers van het Jeugdteam aan(open stoel). De samenwerking met het jeugdteam verloopt niet altijd soepel. Daarover zullen wij met elkaar in gesprek gaan.

De stichting heeft 2 bovenschoolse I.B.-ers. Zij leiden de netwerkbijeenkomsten op stichtingsniveau en ondersteunen de I.B.-ers.

Het samenwerkingsverband Passend Onderwijs 21.01 verstrekt aan onze stichting middelen voor de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.

Het kalenderjaar 2017:

	Aantal	Percentage	Fryslân breed
Aantal leerlingen, die verwezen zijn naar het S.O.	0	0,00%	1.45%
Aantal leerlingen, die verwezen zijn naar het SBO	4	0,25%	2,93%
Aantal toegekende zorgarrangementen	17	1,00%	
Aantal leerlingen met een diagnose, die geen rugzak hebben en ook niet verwezen worden	91	5,00%	
Aantal LWOO leerlingen	47	3,00%	
Verwijzing naar het voortgezet onderwijs	VMBO: 127	54,00%	
	Havo: 59	25,00%	
	VWO: 51	21,00%	
Aanpassing schooladvies n.a.v. de Eindtoets	9	4,00%	

Alle scholen hebben naast de toegekende zorgarrangementen 10 min. onderwijstijd per leerling ontvangen voor onderwijsassistenten. Dit komt de categorie leerlingen, die extra zorg nodig heeft, ten goede.

Alle leerlingen, ook als duidelijk is, dat zij niet binnen een reguliere basisschool kunnen functioneren, moeten in eerste instantie bij een basisschool worden aangemeld. Dit vraagt behoorlijk wat inzet van de

betrokkenen. In overleg met de ketenpartners (inclusief de gemeente) zijn afspraken gemaakt, zodat de basisscholen bij de aanmelding van leerlingen over de noodzakelijke informatie kunnen beschikken om na te gaan, of ze de betreffende leerling een passend aanbod kunnen bieden. We merken, dat de kwaliteit van de aangeleverde informatie per locatie verschilt.

Continuurooster

Op dit moment is er een continuurooster op 11 van de 13 scholen. De laatste twee scholen van onze stichting voeren het continuurooster in per 1 augustus 2018.

Doelen voor de leerkracht als pedagoog

- Iedere leerkracht zorgt voor een goed pedagogisch klimaat.

Prestatie indicatoren voor: leerkracht als pedagoog en de stand van zaken

- *Alle scholen hebben een visie en missie en leerkrachten maken die zichtbaar.*

Alle scholen hebben een visie en missie vastgesteld. Die staan beschreven in de schoolgids. Op de 4 scholen (Tytsjerk, Noardburgum, Eastermar en Jistrum) die gaan fuseren zal opnieuw onderzocht worden wat de visie en missie gaat worden.

- *De pedagogische uitgangspunten zijn vastgelegd en gedeeld met ketenpartners.*

In de notitie sociale veiligheid hebben alle scholen vastgelegd hoe zij zorg dragen voor een positief sociaal veilig klimaat. Ook op stichtingsniveau is een beleidsnotitie vastgesteld.

Doordat we hebben gekozen voor één samenwerkingspartner voor peuteropvang wordt er in alle dorpen gewerkt aan de IKC-ontwikkeling. Daarvoor wordt een training gevolgd. Nu kan op iedere locatie een keuze gemaakt worden voor een éénduidig pedagogisch beleid.

- *Leerkrachten beschikken over verschillende pedagogische aanpakken en kunnen die voldoende hanteren.*

Door klassenbezoeken, flitsbezoeken krijgen directeuren een beeld van het pedagogisch handelen van leerkrachten. Kijkwijzers van de Competentiethermometer kunnen ondersteunen bij de gesprekken hierover. Pedagogische aanpakken hebben onze aandacht. We ervaren dat het aantal kinderen dat grensoverschrijdend gedrag laat zien toeneemt. We werken aan een gedragscode voor medewerkers en leerlingen. WIBO-trainers zijn actief geweest op één school. Een training over grensoverschrijdend gedrag is goed bezocht door leerkrachten.

In samenspraak met ouders kiezen voor pedagogische aanpakken heeft effect. Alle scholen hebben een methode voor sociaal emotionele ontwikkeling.

- *De leerkrachten zorgen voor een veilige en functionele leeromgeving.*

Zie punt 2 en 3. Daarnaast ervaren we een toegenomen aantal situaties waarbij ongewenst gedrag van leerlingen een rol speelt. Het nemen van de juiste maatregelen neemt vaak tijd en kost veel energie. De praktijk is, dat met name op gedragsmatig terrein wij niet altijd de begeleiding kunnen bieden, die noodzakelijk is. Het komen tot een goede oplossing voor alle partijen en met name het kind vraagt om eenduidige samenwerking tussen betrokken partijen. De ervaringen zijn dat samenwerking met het jeugdteam tot op heden niet goed verlopen. Daarover gaan wij met elkaar in gesprek.

Verwijzing naar SBO en S.O. blijft in een aantal gevallen noodzakelijk.

In enkele gevallen hebben we het afgelopen jaar te maken gehad met thuiszitters (2) en grensoverschrijdend gedrag (2).

Een goed pedagogisch klimaat is de basis om te kunnen leren. Ook vanuit onze identiteit vinden wij het belangrijk dat ieder kind 'gezien' wordt en zich veilig voelt op onze scholen.

Zicht hebben op (structureel) pesten vinden wij belangrijk, omdat we weten dat structureel pesten veel schade aanricht. Daarbij helpt het digitale meldsysteem van de pestaanpak van M5 dat gebruikt wordt op 12 scholen. Belangrijk is dat alle incidenten, hoe klein ook, gemeld worden. Leerkrachten krijgen daardoor zicht op wat er gaande is in de groep en kunnen daarop anticiperen. Waar kinderen samen zijn wordt er geplaagd. Dat hoort bij opgroeien. **Het aantal meldingen zegt daarom niets over de veiligheid op een school, maar juist dát er gemeld wordt en het systeem goed geïmplementeerd is en dus werkt!**

Resultaten M5

School	Aantal meldingen	Aantal pesters	Aantal slachtoffers
It Bynt	10	8	5
Ichthusschool	17	13	9
Alpha	4	5	3
De Finne	10	9	3
It Lemieren	7	3	4
Immanuël	10	24	13
Reinbôge	34	22	48
Paadwizer	6	1	9
Balsemyn	9	5	9
De Winde	15	11	13
Dûbel Ien	4	10	10
De Wrâldpoarte	63	34	55

Doel voor kwaliteitszorg

Alle scholen hebben een basisarrangement en scoren over een periode van 4 jaar, minimaal 1 punt boven het landelijk gemiddelde bij de eindtoets, passend bij de schoolcategorie.

- Er worden, minimaal 1 keer per 4 jaar, audits afgenomen in regionaal verband.

Prestatie-indicatoren voor kwaliteitszorg en stand van zaken

- *80% van onze leerkrachten kan gegevens analyseren en daaruit conclusies trekken voor het pedagogisch en didactisch handelen; 20% van hen is onderwijsontwikkelaar/innovator. Dat wil zeggen dat zij onderzoek doen of werken aan onderwijsvernieuwing.*

Na evaluatie in het IB overleg blijkt dat leerkrachten zich duidelijk ontwikkeld hebben. De leerkrachten zijn zelfsturender en creatiever in het vinden van gepaste aanpakken. Alle scholen maken trendanalyses van uitkomsten van de leerlingvolgsysteemtoetsen. Deze analyses kunnen aanleiding zijn voor nieuw beleid. Op kindniveau geeft het dashboard van Snappet veel informatie. De uitdaging is nu om de beschikbare informatie op een efficiënte en effectieve wijze in te zetten.

Het 'zelf onderzoeken waar het beter kan' is een aandachtspunt. Gebruik maken van "ruimte voor regels" is een ontwikkeling. Projecten als Next Level dagen leerkrachten daartoe uit.

We stimuleren studies en het doen van opleidingen. Voor de schoolleidersopleiding is belangstelling (4) en 3 groepsleerkrachten volgen de I.B. opleiding via BMA.

- *Alle scholen hebben een basisarrangement en scoren over 4 jaar minimaal 1 punt boven het landelijk gemiddelde bij de eindtoets, passend bij de schoolcategorie.*

Alle scholen hebben het basisarrangement. Het regelmatig 1 punt scoren boven het landelijk gemiddelde is nog een behoorlijke uitdaging voor de scholen.

- *De tevredenheid van leerlingen, personeel en ouders is minimaal 80%.*

Afgelopen kalenderjaar zijn twee tevredenheidsonderzoeken gedaan. Daarnaast zijn er ouderavonden op scholen geweest over ouderbetrokkenheid 3.0. De uitkomsten daarvan worden gebruikt voor nieuw beleid.

- *Scholen werken samen en delen specialisten en coördinatoren.*

In de Trynwâlden (Gytsjerk en Oentsjerk) is dit aan de orde. Daarnaast zijn er intern begeleiders die op meer scholen actief zijn. Doordat in 4 dorpen fusietrajecten lopen is de samenwerking nu vaak gericht op de andere school in het dorp.

Het College van Bestuur en de scholen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het geleverde onderwijs. Het systeem dat wij gebruiken is WMK-BMA. Het interne kwaliteitsbeleid gaat een steeds

belangrijkere plaats innemen door het vernieuwde toezichtskader van de onderwijsinspectie. Ieder schooljaar komen in schoolzelfevaluaties in ieder geval onderstaande domeinen aan de orde:

- Kwaliteitszorg
- Opbrengsten
- Ondersteuning en begeleiding

Daarnaast worden minimaal 2 kaarten behandeld die passen bij de eigen schoolontwikkeling. Over de resultaten en de kwaliteit moet verantwoording worden afgelegd aan de ouders, het College van Bestuur en de overheid via de Inspectie van het Onderwijs. Iedere school heeft een jaarplan voor het schooljaar 2017-2018, waarin de beleidsvoornemens uit het schoolplan geactualiseerd en concreet uitgewerkt zijn. Daarbij is rekening gehouden met resultaten uit voorgaande jaren op het gebied van onderwijsontwikkeling, opbrengsten (trendanalyses) en materiële zaken. Iedere school verantwoordt zich daarnaast door een bestuursverslag en managementrapportages. De schoolgidsen zijn verder aangepast aan de normen van de Wet op het Primair Onderwijs en de Wet op het Onderwijs Toezicht. Tijdens schoolbezoeken (in ieder geval 2 maal per jaar) hebben leden van het stafbureau en het College van Bestuur de voortgang van de schoolontwikkeling en de onderwijsopbrengsten besproken. Ook heeft de Raad van Toezicht 4 scholen bezocht.

Doelen voor samenwerking met ketenpartners

- Wij dragen samen met ketenpartners zorg voor een ononderbroken doorgaande leer- en ontwikkelingslijn.
- Wij dragen samen met ketenpartners zorg voor een veilige pedagogische omgeving voor kinderen.
- Wij dragen samen met ketenpartners zorg voor een breed aanbod voor kinderen, waarbij er verbinding is tussen binnen- en buitenschools leren.
- PCBO Tytsjerksteradiel streeft naar een adequate aansturing in integrale kindcentra waar ketenpartners onder één dak werken.

Prestatie- indicatoren voor samenwerking met ketenpartners en stand van zaken

- *Ketenpartners werken samen als één team voor kinderen.*

In 2017 is een keuze gemaakt voor een samenwerkingspartner voor peuteropvang. Dat is Kinderwoud en betekent dat op alle scholen de IKC ontwikkeling in gang is gezet. Op iedere school kunnen eigen keuzes gemaakt worden. De pedagogisch medewerker van de peuteropvang zal deel worden van het team van de school. Ter ondersteuning is er een training van 5 trainingsdagdelen gestart.

Afspraken over ononderbroken leer- en ontwikkelingslijnen zijn vastgelegd.

Op iedere school wordt gewerkt aan de IKC ontwikkeling.

Medewerkers van (indien het een fusieschool betreft OPO Furore), Kinderwoud en PCBO

Tytsjerksteradiel maken afspraken over speel- leerlijnen, pedagogische aanpakken, identiteit, enz. Met de invoering van Passend Onderwijs ervaren wij een extra noodzaak op nog betere, vroegtijdige (rond 3de jaar van een kind) afstemming tussen voorschoolse kindvoorzieningen en onderwijs voor kinderen die extra ondersteuning en begeleiding nodig hebben. Over de intake, aanmelding en inschrijving van leerlingen zijn met de ketenpartners duidelijke afspraken gemaakt (zie ook bij Passend Onderwijs).

Voor Po-Vo geldt dat er een structureel overleg is, 5 keer per jaar. Op dit moment is er een werkgroep Engels die werkt aan een doorgaande lijn. Dit is onder leiding van K. Verbeek van M&O groep. De Plusklas is nu onderdeel van Talint. Dat betekent dat alle kinderen die deelnemen aan Talint ook naar de Plusklas gaan.

- *De in-, door- en uitstroom van leerlingen verloopt vloeiend. Er is sprake van warme en functionele overdracht van gegevens. Ten aanzien van privacy van gegevens zijn de richtlijnen van de Europese wetgeving inzake de rechten van het kind leidend.*

Over de overdracht van leerlingen zijn tussen voorschoolse voorzieningen en Po afspraken gemaakt, die zijn vastgelegd op gemeentelijk niveau (werkgroep jonge kind 0-6 jaar).

Over de overdracht tussen Po en Vo zijn ook afspraken gemaakt. De Plaatsingswijzer is leidend. In het kader van Passend Onderwijs lopen de eerste contacten over de overdracht van leerlingen tussen Po en Vo al vanaf november.

Leerlingvolgsysteem en eindtoets. Alle scholen nemen 2 keer per jaar de toetsen uit het CITO-leerlingvolgsysteem af. Daarnaast is er de eindtoets. Het is niet verplicht de CITO eindtoets te gebruiken. De scholen hebben de vrijheid om zelf een eindtoets te kiezen, mits zij in het jaar 2017 voldoende hebben gescoord op de eindtoets CITO. De eindtoets geldt voor alle leerlingen als tweede gegeven. Als de eindtoets aangeeft, dat een hoger niveau tot de mogelijkheden behoort, dan wordt het schooladvies heroverwogen.

	2015	2016	2017
Dûbel Ien	535,8	537,2	530,9
De Winde	538,5	535,6	532,3
De Balsemyn	535,9	534,5	538,9
De Finne	529,8	536,1	532,6
It Lemieren	537,8	533,6	535,0
Immanuël	534,4	536,5	528,7
It Bynt	536,2	531,5	535,9
De Reinbôge	532,8	536,2	535,2
De Wrâldpoarte	537,8	534,0	533,5
De Arke	536,2	533,7	541,8
Ichthus	541,4	534,6	533,0
Paadwizer	537,3	539,5	538,3
Alpha	531,5	537,6	542,0

De afspraak binnen onze stichting is, dat twee keer 'rood' betekent, dat de staf van de stichting extra wordt ingezet op de betreffende school. Afhankelijk van de specifieke situatie van de betreffende school kan dit betekenen versterking van het management, klassenbezoeken enz.

- *Op iedere school is het zo georganiseerd dat er een breed aanbod is van activiteiten op het gebied van o.a. mediawijsheid, kunst- en cultuur, sport en spel, natuur, Wetenschap en Technologie.*

Wij vinden het belangrijk dat kinderen zich breed ontwikkelen. Dat betekent dat kinderen in aanraking moeten komen met verschillende activiteiten om zo te ontdekken waar zij belangstelling voor hebben en waar zij goed in zijn. Op onze scholen is daar aandacht voor. Hoe? Dat vullen scholen zelf in, door bijvoorbeeld: talentmiddagen, keuzewerk, gastlessen, excursies etc.

Al deze activiteiten kunnen niet onder schooltijd plaats vinden en daarom kiezen steeds meer scholen voor een uitbreiding van de naschoolse activiteiten. Sportverenigingen, ouders, de kerk en mensen uit het dorp/buurt blijken bereid te zijn workshops of bijv. excursies te verzorgen. Een aantal activiteiten regelen we vanuit de stichting. Alle scholen hebben daartoe de volgende activiteiten aangeboden gekregen: EHBO, Weerbaarheid, Theater, Dans en een poppenkastvoorstelling. Twaalf scholen maken gebruik van dit aanbod en de reacties zijn positief. Belangrijk in het kader van de brede talentontwikkeling en de school wordt zo een 'leer en leefplek'.

Binnen onze organisatie werken combinatiefunctionarissen:

- voor bewegingsonderwijs (een team van ALO-studenten is en was actief binnen onze scholen);
- vanuit de bibliotheek voor lessen in de bovenbouw over mediawijsheid;
- leerkrachten muziekonderwijs (kinderen halen hun AMV in groep 5/6).

Op 5 scholen is een kwartiermaker dag arrangementen actief. Deze functionaris regelt het naschools aanbod en zorgt voor activiteitenkalenders.

Doelstelling voor identiteit

- De pedagogische, onderwijskundige en levensbeschouwelijk identiteit is zichtbaar in ons onderwijs.

Prestatie-indicatoren voor identiteit en stand van zaken

- *De wijze waarop de pedagogische, onderwijskundige en levensbeschouwelijk identiteit zichtbaar is in ons onderwijs, is vastgelegd en geïmplementeerd.*

In de functionerings- en managementgesprekken is er specifieke aandacht voor identiteit. Met name door de gesprekken over fusies met het openbaar onderwijs in 4 dorpen komt onze identiteit regelmatig

ter sprake. Het is niet meer vanzelfsprekend. Waar staan we voor en willen we ook de komende jaren vorm en inhoud geven? Per school kan dat verschillen. Iedere locatie mag keuzes maken die passen bij de kinderen en hun ouders, het team en het dorp.

Zes personeelsleden hebben zich opgegeven voor een kloosterweekend in 2018.

6. Personeel

Werkgeverschap

Goed werkgeverschap is een voorwaarde om personeel optimaal te laten werken. Door professionalisering, de mogelijkheid tot zelfontplooiing en door mobiliteit wordt het personeel gestimuleerd te werken aan de eigen ontwikkeling.

In de gesprekkencyclus vindt afstemming plaats tussen de individuele ontwikkelingswensen en de organisatiedoelstellingen.

Bestuursformatieplan

De scholen krijgen jaarlijks formatie toegekend op basis van de baten, die de scholen ontvangen van het Ministerie. Dit doen we op basis van het aantal leerlingen, die een school heeft. Door toewijzing van onderwijsminuten i.p.v. geld spelen factoren van bijv. een oudere of jongere leerkracht, ziekte of BAPO geen rol. Deze extra kosten worden op stichtingsniveau eventueel gefinancierd. Dit model is gebaseerd op onderlinge solidariteit.

In 2017 vonden er geen verplichte ontslagen plaats door vermindering van het aantal leerlingen. Wel hebben we van 1 leerkracht afscheid genomen i.v.m. gewijzigde onderwijskundige omstandigheden (WOPO regeling).

Door werktijdvermindering en het aanvaarden van een functie buiten onze stichting (4) hebben we zeven nieuwe leerkrachten (fulltime of parttime) kunnen benoemen, waaronder drie mannen. In eerste instantie in tijdelijke dienst. Daarnaast was er een directiewisseling in Garyp en zijn door uitbreiding van het aantal uren onderwijsassistent vijf (parttime) onderwijsassistenten binnen onze stichting benoemd.

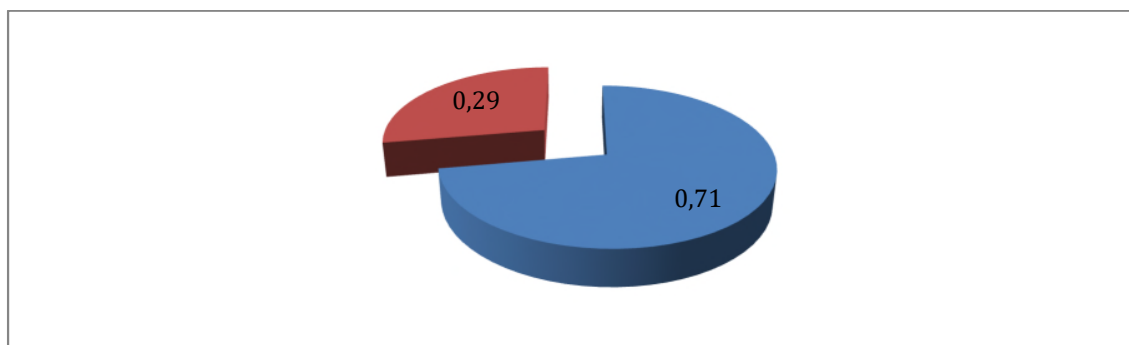
Functieboek en Functiebouwwerk

Het Functieboek geeft een overzicht van functies in het primair onderwijs, die binnen het eigen bestuur beschikbaar zijn. Door het beschrijven en waarderen van alle beschikbare functies wordt inzicht gegeven in de loopbaanmogelijkheden binnen onze stichting. In 2017 is de functie van onderwijsassistent beschreven. Onderwijsassistenten worden in eerste instantie ingeschaald in schaal 4. Bij goed functioneren en als men bereid en in staat is bij vervanging een groep in de onderbouw over te nemen, dan wordt men ingeschaald in schaal 5. Door een laag ziekteverzuim en de middelen, die vrij komen door het ERD (Eigen Risico Drager vervanging) hebben we de uren voor onderwijsassistenten kunnen uitbreiden (nu 10 minuten per leerling).

Scholen krijgen extra middelen om leraren in hogere salarisschalen te belonen. Gekoppeld aan deze investering zijn doelstellingen afgesproken voor de zogenaamde Functiemix. Op bestuursniveau moest in 2014 40% van de leerkrachten in een LB functie zijn benoemd. Binnen onze stichting is het percentage 29%. Vorig jaar 28%. Een tegenvallend percentage. We zagen in 2016 dat vooral leerkrachten naar een bestuur buiten onze stichting vertrokken, die ingeschaald waren in schaal LB. In 2017 gold dat voor drie van de vertrekkende leerkrachten. Voor ons een punt van aandacht: hoe kunnen we gekwalificeerde leerkrachten behouden voor onze stichting? Het blijkt, dat een groep leerkrachten graag wil doorgroeien

naar de functie van coach, stafmedewerker enz. Dus minder of niet meer voor de groep, maar (in eerste instantie) ambieert men geen managementfunctie. We hebben samen met bedrijfsmaatschappelijk werk ambitiegesprekken georganiseerd, scholing en opleidingen aangeboden. Ook is er werkgroep gevormd onder begeleiding van Anke Siegers om nader onderzoek te doen naar ambities en mogelijkheden binnen onze stichting. Een mogelijkheid is te komen tot zelfsturende teams, waardoor taken en verantwoordelijkheden binnen een team gedeeld worden. We hebben de afspraak gemaakt, dat dit een vervolg moet krijgen na een eventuele fusie met Noventa.

Funciemix

Het niet voldoen aan het vereiste percentage LB benoemingen blijkt een landelijk probleem te zijn. Leerkrachten blijken weinig ambitie (met het volgen van de daarbij behorende opleiding) te hebben om door te stromen naar een hogere (LB) functie. In de gesprekkencyclus is dit een terugkerend thema en ook in nieuwsbrieven en persoonlijke gesprekken stimuleren we leerkrachten een HBO+ of masteropleiding te volgen. Gelukkig zijn er verschillende collega's in opleiding en we verwachten, mits er niet weer verschillende LB groepsleerkrachten vertrekken, dat in 2017 het percentage LB leerkrachten zal stijgen.

In het kader van duurzame inzetbaarheid en mobiliteit hebben drie leerkrachten, die binnenkort mobiel moeten worden een gesprek daarover gehad met het bedrijfsmaatschappelijk werk. Uit de evaluatie bleek, dat men dit gewaardeerd heeft. Het was zinvol om het gesprek aan te gaan. De genoemde gesprekken zijn een gevolg van de aanpassing van het beleidsplan mobiliteit. Elk personeelslid heeft, als men 10 jaar op een bepaalde werkplek is, een gesprek met bedrijfsmaatschappelijk werk. Wat zijn mijn verdere ambities, hoe zie ik mijn verdere loopbaan? enz. Na 5 jaar op een bepaalde werkplek te zijn geweest kan men op verzoek het gesprek aangaan. Het is dus dan facultatief. Er zijn meer uitzonderingen gekomen op de regel, dat men maximaal 12 jaar op een werkplek mag blijven en het mobiliteitsbeleid geldt nu ook voor directies. Daarnaast is het zo, dat leerkrachten niet meer automatisch naar een volgende periodiek gaan. Er is een knip gemaakt na LA3 en LA7. Er volgt dan een beoordeling en pas als men aan de nog te formuleren criteria voldoet gaat men door naar de volgende periodiek.

Samenstelling van ons personeel: enkele cijfers

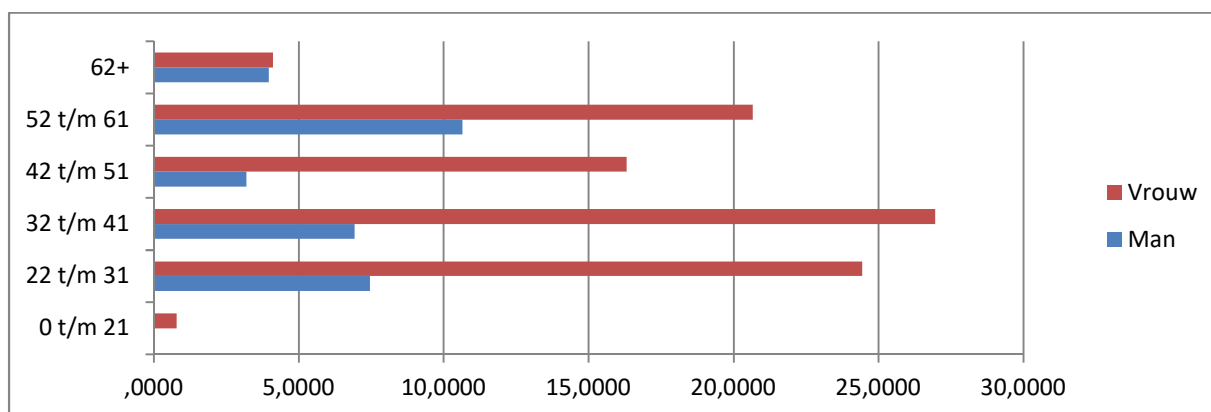
In 2017 hebben we door FPU/meerkeuzepensioen afscheid genomen van 2 personeelsleden.

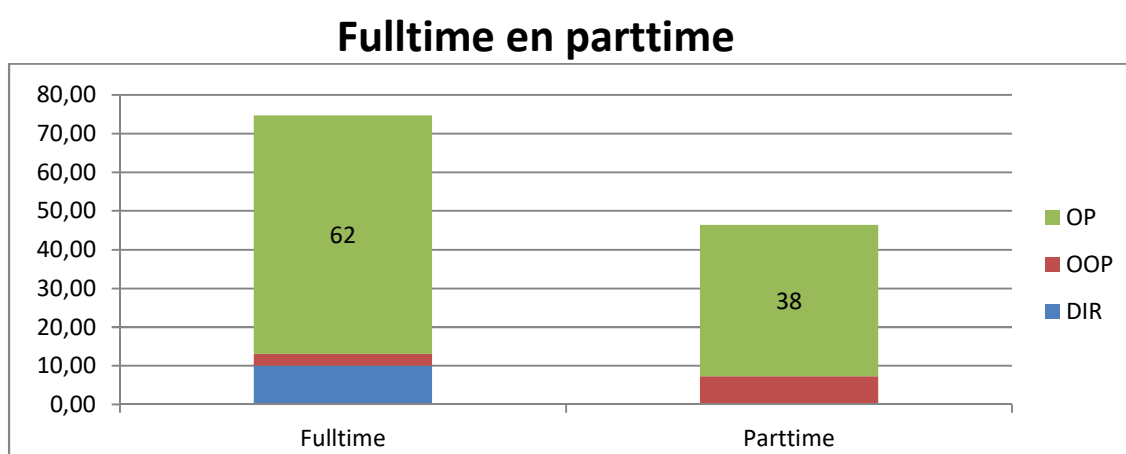
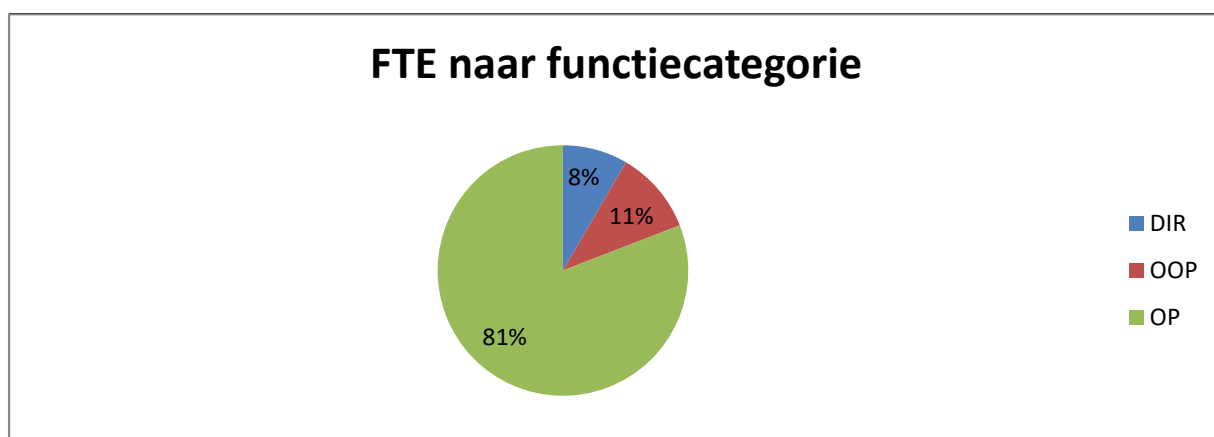
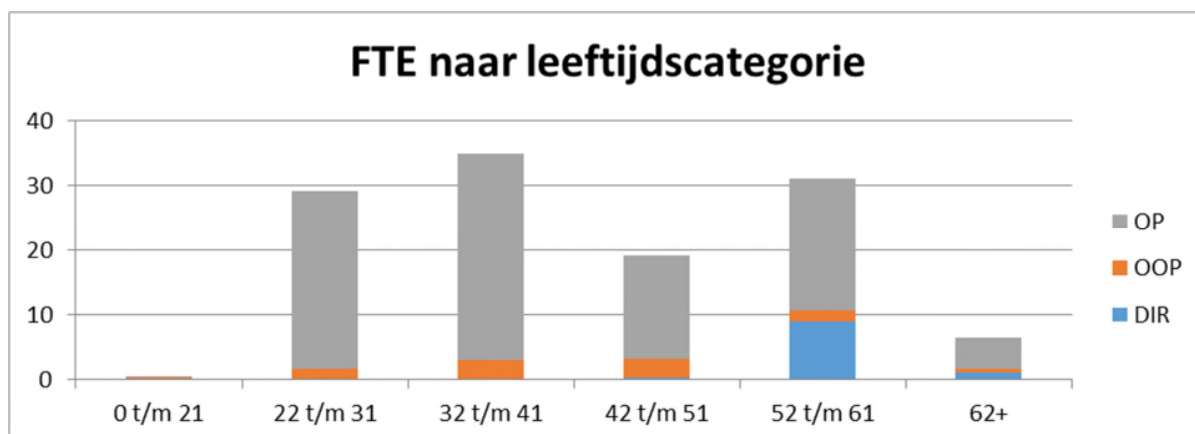
Enkele cijfers:

Personele inzet t.o.v. het leerlingen aantal per 1 okt

	Personele inzet fte		Leerlingen		leerlingen per FTE
	realisatie	begroot	realisatie	begroot	
2016	126,8		1.766		13,93
2017	128,5		1.720		13,39
2018		126,5		1.684	13,31
2019		122,0		1.632	13,38
2020		117,4		1.587	13,52
2021		114,4		1.494	13,06

Naar leeftijdscategorie

Soort dienstverband

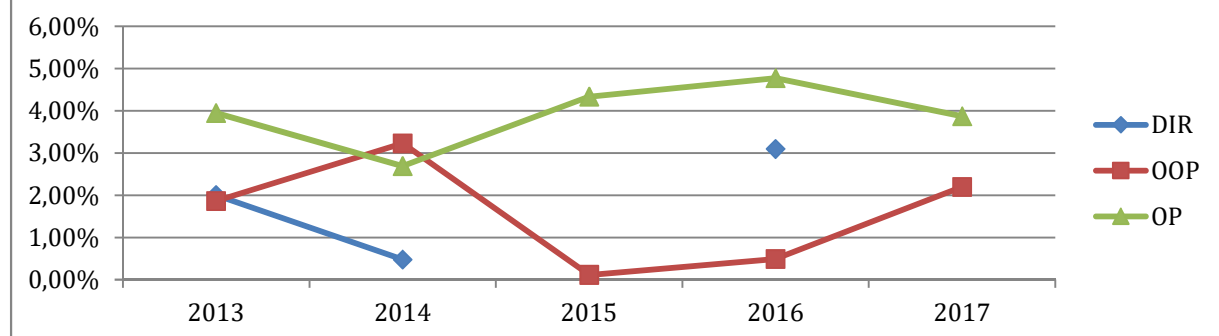

Vervanging

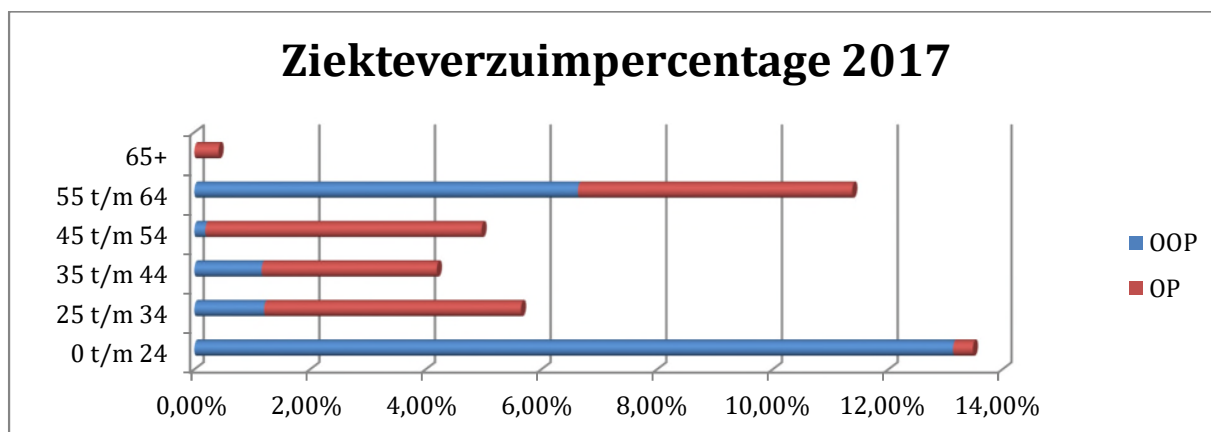
In de vervangingspool van onze stichting zijn 3 leerkrachten bijna dagelijks ingezet. Vanaf 1 augustus 2015 zijn we eigen risicodragers. De jaren daarvoor betaalden we behoorlijk meer premie, dan we uitgekeerd kregen. In 2017 was ons ziekteverzuimpercentage 3,3 %. Landelijk was dit 5%. Het verzuim betrof ernstige ziekte (1 keer), burn-out (4 keer) en huiselijke omstandigheden (1).

Enkele cijfers

Ziekteverzuim% over 5 jaar

De waarden voor directies zijn in 2015 en 2017 0. In de onderliggende tabel wordt 0 als lege waarde getoond waardoor de grafiek niet doorloopt in die jaren.

Professionalisering

Persoonlijke ontwikkeling van personeelsleden is belangrijk. Door scholing kunnen individuele competenties ontwikkeld en versterkt worden. De zelfontplooiing van onze personeelsleden komt ten goede aan de onderwijskwaliteit. De ontwikkelingsdoelen van de school zijn in het jaarplan vastgesteld. De benodigde professionalisering wordt in teamverband en op individueel niveau gerealiseerd. Een zorgvuldige afweging tussen de professionele ontwikkelingswensen van de werknemer en de ontwikkelingsdoelen van de organisatie vindt plaats tijdens het POP-gesprek. De uitkomst wordt vastgelegd in het Persoonlijk Ontwikkelingsplan (POP). Door netwerken organiseren wij het delen van kennis en ervaring (ICT, IB, leerkrachten, Wetenschap en Technologie, Brede School coördinatoren).

Het ministerie van OCW biedt de mogelijkheid om een Lerarenbeurs aan te vragen. Er zijn 2 personeelsleden die een Lerarenbeurs aangevraagd en toegekend hebben gekregen.

Een groot aantal personeelsleden heeft deelgenomen aan cursussen op het gebied van onder meer taalonderwijs en taalbeleid, rekenen, onderwijs anders organiseren, ICT, pedagogische aanpakken, klassenmanagement, leergesprekken voeren met kinderen, programmeren en hoogbegaafdheid.

Een verheugende ontwikkeling is, dat vier personeelsleden een managementopleiding volgen en drie collega's een I.B. opleiding. Van alle personeel heeft 1% niet deelgenomen aan scholing en opleiding (prestatie indicator 90% deelname).

Integraal Personeelsbeleid

Het geïntegreerde personeelsbeleid bestaat uit verschillende onderdelen. We hebben het dan over de gesprekkencyclus, het mobiliteitsbeleid, scholingsbeleid, aanstellingsbeleid en ziekteverzuimbeleid.

De laatste jaren is er specifieke aandacht geweest voor de werkdruk. Op één van onze scholen is een audit afgenomen en ook toen bleek weer, dat de administratie ten behoeve van de zorg vereenvoudigd kan worden. De informatie is gedeeld met andere scholen met de vraag, of men binnen de eigen school daar ook (weer) eens kritisch naar wil kijken. Daarnaast hebben onze bovenschoolse I.B.-ers dit als actiepunt opgenomen voor hun schoolbezoeken. Andere oorzaken voor een hogere werkdruk blijken vooral schoolspecifiek te zijn. Scholen, die het continuïteit rooster hanteren en geen uren meer hoeven in te

halen, hebben meer mogelijkheden om lesvrije dagen in te roosteren. Voor ouders soms lastig (het is wel in het jaarrooster opgenomen), maar het houden van groepsgesprekken, het uitwerken van toetsresultaten en het volgen van teamscholingen gebeurt dan op dagen, dat de leerlingen niet op school zijn. Teamleden geven aan, dat dit behoorlijk werkdrukverlagend werkt. Zeker aan te bevelen! De Verklaring Omtrent het Gedrag is een wettelijke voorwaarde voor het uitoefenen van werkzaamheden binnen een onderwijsinstelling. Voor zowel onderwijzend personeel, onderwijsondersteunend personeel als medewerkers met een vrijwilligerscontract moet een Verklaring Omtrent het Gedrag aanwezig zijn. Alle personeelsdossiers zijn gecontroleerd op de aanwezigheid van de Verklaring Omtrent het Gedrag.

Doelen voor personeel en organisatie

- 80% van de ouders en leerlingen geeft aan tevreden te zijn over de professionaliteit van de leerkracht.
- PCBO Tytsjerksteradiel heeft competente leerkrachten, die de resultaatdoelstellingen kunnen halen.

Prestatie-indicatoren voor personeel en organisatie en de stand van zaken

- *In het bekwaamheidsdossier toont elke medewerker aan eigenaar te zijn van zijn eigen professionele ontwikkeling.*

In het kader van professionalisering hebben wij er dit jaar voor gekozen om workshops aan te bieden. Uit een lijst van onderwerpen konden alle medewerkers kiezen, afhankelijk van belangstelling, eigen schoolontwikkeling of eigen interesse. Onderwerpen waren: programmeren, Office365, omgaan met grensoverschrijdend gedrag, leergesprekken voeren met kinderen, coöperatieve leerstrategieën, onderwijs anders organiseren, en zo meer. Ook was er de mogelijkheid deel te nemen aan een kloosterweekend. Sommige workshops waren meermalig, dus eigenlijk trainingen van meer bijeenkomsten. Zeven medewerkers volgen de training Resultaatgericht Coachen (€ 1652,-).

- *In 2017 werken wij met een gevalideerd instrument waarmee de didactische vaardigheden van de leerkrachten in beeld worden gebracht. Jaarlijks worden competentie-profielen geëvalueerd om te checken of competenties op orde zijn.*

In schooljaar 2016-2017 hebben wij de keuze gemaakt om te werken met de CompetentieThermometer (€ 9241,-). Alle leerkrachten hebben de uitnodiging gehad om een persoonlijkheidsvragenlijst en een interessevragenlijst in te vullen, waarna een gesprek daarover volgde met de directeur. Een aantal leerkrachten heeft op basis van vrijwilligheid meegedaan aan een volledig assessment. De directeurs zijn gecoacht door een externe trainer bij de afname. Kijkwijzers worden gebruikt bij klassenbezoeken. Op 27 september was er een voorlichtingsbijeenkomst voor alle medewerkers. Wij zetten de CompetentieThermometer in als ontwikkelinstrument. Beoordelingsgesprekken voor leerkrachten zijn

uitgesteld naar schooljaar 2018-2019. Alle personeelsleden met een vast dienstverband hebben minimaal een voldoende beoordeling (prestatieindicator 95%). Tijdelijke leerkrachten met het uitzicht op een vast contract krijgen dit jaar een beoordeling.

- *Alle leerkrachten staan geregistreerd in het lerarenregister. In 2016 is 50% van de leraren opgenomen in het register.*

Landelijk is de uitvoering uitgesteld. Met name, omdat de invoering meer tijd kost, maar ook is er sprake van behoorlijke weerstand tegen de invoering van het lerarenregister. We wachten de verdere ontwikkelingen af.

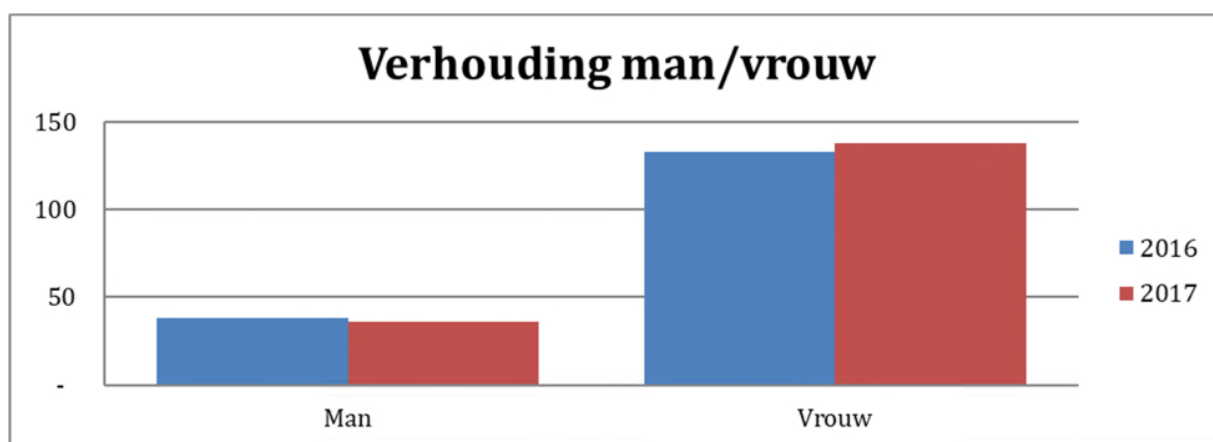
- *Alle directeurs zijn in 2015 opgenomen in het schoolleidersregister.*

Doel is behaald. Daarnaast hebben alle schoolleiders gewerkt aan herregistratie door het volgen van opleidingen.

- *Iedere leerkracht conformeert zich aan gemaakte afspraken en resultaatdoelstellingen van PCBO Tytsjerksteradiel.*
- *Minimaal 2 keer per jaar informeren medewerkers elkaar via netwerken over wat 'werkt' in het onderwijs.*

In workshops (2 keer per jaar voor alle medewerkers), trainingen (resultaat gericht coachen, scholing auditoren), opleidingen (Jonge Kind, Interne begeleiding, hoogbegaafdheidsspecialist) en netwerken (Next Level, brede school coördinatoren) ontmoeten medewerkers elkaar en worden ervaringen gedeeld. Soms gebeurt dat geregisseerd, maar soms ook door de informele ontmoeting.

- *Bij werving en selectie sturen wij, naast gebruikelijke competenties ook op inventiviteit, daadkracht en creatief denken.*
- *Bij werving en selectie sturen wij op evenredige man-vrouw verhoudingen in teams.*

- *Medewerkers ervaren de werkdruk als passend bij wtf. De afspraken uit de cao PO juli 2014 worden uitgevoerd.*

De krapte op de arbeidsmarkt werd dit jaar ook in het Noorden merkbaar. We streven naar een evenredige vertegenwoordiging man-vrouw, maar dit is niet gerealiseerd. Simpel, omdat er bijna geen mannen voor het onderwijs kiezen. Landelijk is hier aandacht voor.

Bij de werving is specifiek rekening gehouden met daadkracht en creatief denken, maar ook werden sollicitanten specifiek bevraagd op hun verdere ambities. De knelpunten ten aanzien van werkdruk zijn divers, omdat de situatie per school en per persoon verschilt. De verdeling van werk in het onderwijs is niet evenredig over het jaar. Er zijn weken van topdrukke (bijv. rond de toetsen). Daarnaast speelt ook bijvoorbeeld werkdruk veroorzaakt door incidenten rondom leerlingen met grensoverschrijdend gedrag. Dat neemt bovenschools en op schoolniveau veel tijd van medewerkers. Administratieve last is ook een item. Door inzet van digitale middelen is winst te halen. Wel moet er opnieuw bekeken worden wat we administreren en hoe we dat doen. Het boekje "Ruimte voor regels" geeft een eerste aanzet.

7. Onderwijshuisvesting

PCBO Tytsjerksteradiel vindt een goede huisvesting belangrijk voor het goed functioneren van leerlingen en onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel. Belangrijk is ook dat het gebouw passend is bij het onderwijsconcept. Voor een groot deel draagt vanaf 1 januari 2015 de gemeente geen zorg meer voor goed onderdak voor de scholen (het zogenaamde 'onderhoud buitenkant'). De voorziening 'buitenonderhoud' is op stichtingsniveau. In de begroting is dit verwerkt. Een onzekere factor is evenals vorig jaar nog steeds de renovatie en nieuwbouw van scholen. Dit is en blijft een verantwoordelijkheid van de gemeente. De criteria voor renovatie en nieuwbouw zijn echter nog niet vastgesteld. Met de gemeente zijn we daarover in gesprek en ook de Raad hebben we hierover geïnformeerd, omdat we vinden, dat in een aantal dorpen zeker renovatie, c.q. nieuwbouw nodig is. We hebben het dan met name over Sumar, Jistrum, Tytsjerk en Ryptsjerk. Het lijkt erop, dat Sumar in 2018 of 2019 middelen krijgt t.b.v. verbouw/renovatie.

Op verschillende scholen zijn zonnepanelen geplaatst. Bij enkele scholen is dat nog niet het geval, omdat op enkele scholen extra inspecties nodig waren om de dakbelasting na te gaan. Ook waren er drie scholen, die op leasebasis al enkele zonnepanelen hadden liggen. Pas in december kwamen we tot een akkoord met het betreffende bedrijf. Daarnaast vonden de gebruikelijke onderhoudswerkzaamheden plaats, zoals schilderwerk, vervangen C.V., vloerbedekking enz.

PCBO Tytsjerksteradiel heeft 13 brinnummers (scholen) gehuisvest in 13 gebouwen. De stichting is verantwoordelijk voor het onderhoud van 11 van de 13 gebouwen. De andere twee locaties maken deel uit van zogenaamde Brede Scholen en zijn geen eigendom van onze stichting. Het betreft De Balsemyn en De Winde. WoonFriesland wil deze twee gebouwen afstoten. Een koper, die de huurcontracten moet overnemen, is nog niet gevonden.

Voor het beheer is specialistische kennis vereist en dit wordt verzorgd door Onderwijsbureau Meppel. Na het inspecteren en inventariseren van de gebouwen stellen zij meerjaren onderhoudsplannen (MOP) op en in overleg met het College van Bestuur en de directies worden de geraamde uitgaven in de meerjarenbegroting opgenomen. Ook is OBM betrokken bij de uitvoering.

8. PR en Marketing

Communicatie

Wij vinden het belangrijk om actief de verbinding aan te gaan met ouders, ketenpartners en de omgeving van de school. Met ouders gaan wij die verbinding aan in de vorm van educatief partnerschap en ouderbetrokkenheid 3.0. Hierbij zoeken beide partijen met elkaar naar nieuwe inzichten die het beste zijn voor de ontplooiing van het (individuele) kind. De samenwerking wordt consequent vormgegeven waarbij elkaars professionele - en emotionele deskundigheid erkend wordt.

In onze contact met ouders en andere betrokkenen staan wij voor heldere, duidelijke en integere communicatie; zeggen wat je doet en doen wat je zegt!

In 2017 hebben we de huidige communicatiemiddelen onder de loep genomen en bekeken of een update wenselijk is. Naar aanleiding hiervan is de schoolgids inhoudelijk opnieuw opgezet. Daarnaast is geconstateerd dat de website en de schoolfolders vernieuwd zouden moeten worden. In de loop van het jaar werd echter duidelijk dat er een samenwerkingsonderzoek zou gaan plaatsvinden met Noventa Onderwijs. Daarom wachten wij nu eerst een beslissing over een mogelijke fusie af.

In 2017 hebben wij een alternatief gevonden voor het tussentijdse tevredenheidsonderzoek dat wij iedere twee jaar afnemen. De stafmedewerkers onderwijs en communicatie verzorgden ouderavonden met het thema ouderbetrokkenheid 3.0. Bepaalde onderdelen van het tevredenheidsonderzoek zijn hierin meegenomen. Twee scholen hebben voor het regulieren tussentijdse onderzoek gekozen. Over twee jaar vindt weer het gebruikelijke vierjaarlijkse tevredenheidsonderzoek plaats.

Met enige regelmaat verschijnt onze organisatie in de media. De flexwet was een terugkerend thema, maar ook was er aandacht voor de start van de 'Slimme handenklas' en mogelijke fusies tussen scholen van OPO Furore en PCBO Tytsjerksteradiel. Landelijk gezien kwam het onderwijs in het nieuws met de krapte op de arbeidsmarkt en de stakingen in het onderwijs.

Tevens verschijnen er met enige regelmaat artikelen in de nieuwsbrief en het magazine van Bètapunt Noord over ontwikkelingen binnen onze stichting op het gebied van Wetenschap en Technologie.

Leerlingenaantallen

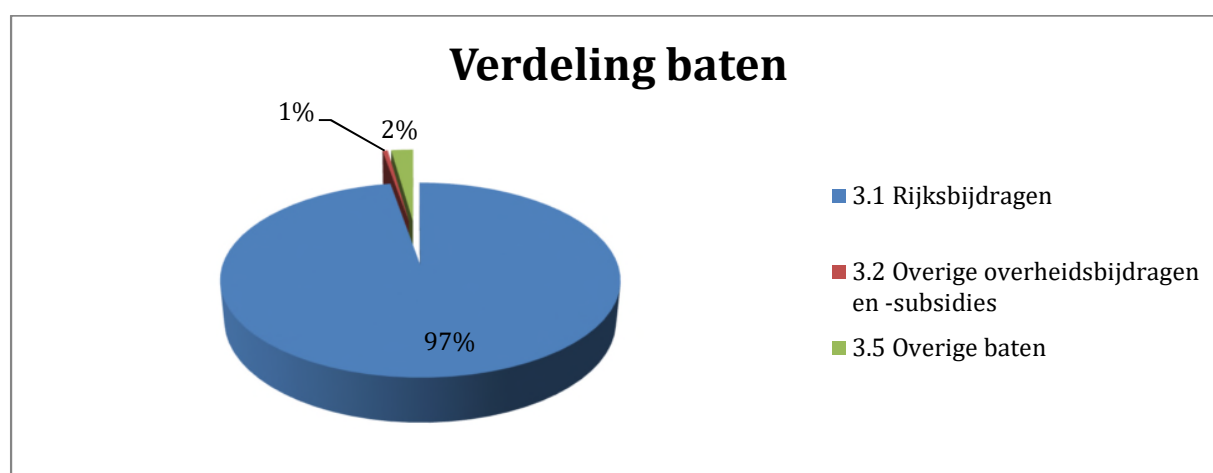
Jaarlijks maken we een analyse van het deelname percentage per dorp. De prestatieindicator is een deelnamepercentage van 52%. Het deelnamepercentage van PCBO Tytsjerksteradiel is 61,73%. Per dorp verschilt dit behoorlijk. De verschillen met vorig jaar zijn klein. In Burgum zien we vaak meer fluctuaties, omdat aan It Partoer (openbaar onderwijs) een AZC is verbonden. In omringende gemeenten zien we dat het aandeel van het bijzonder onderwijs stabiliseert, c.q. groeit. In de meeste dorpen is dat bij ons ook het geval. Onze conclusie is, dat er geen specifieke acties nodig zijn richting bepaalde scholen.

school	2017	2016	2015	2014	2013	2012
De Arke, Burgum	29,44%	27,50%	29,78%	27,43%	30,58%	32,34%
De Reinbôge, Burgum	30,84%	30,00%	29,38%	29,07%	27,38%	29,88%
Burgum	60,28%	57,50%	59,16%	56,50%	57,95%	62,22%
De Balsemyn , Eastermar	83,33%	80,00%	79,00%	60,75%	62,31%	66,12%
De Wrâldpoarte, Garyp	94,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Ichthusschool, Gytsjerk	54,44%	55,00%	52,66%	52,28%	48,33%	47,12%
De Winde, Hurdegaryp	59,34%	58,00%	58,12%	58,14%	55,91%	59,51%
De Finne, Jistrum	60,22%	63,00%	60,17%	60,98%	63,49%	62,61%
Immanuël, Noardburgum	69,93%	70,00%	68,87%	68,49%	64,60%	62,11%
Paadwizer, Oentsjerk	57,61%	52,00%	51,61%	49,19%	47,94%	48,26%
Alpha, Ryptsjerk	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
It Bynt, Sumar	100,00%	100,00%	100,00%	73,05%	73,68%	73,05%
Dûbel- Ien, Suwâld	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
It Lemieren, Tytsjerk	25,86%	32,00%	32,39%	27,48%	28,36%	28,48%
Vereniging*	64,25%	64,70%	62,87%	60,38%	60,39%	61,73%

* gewogen gemiddelde

9. Financiën

Van de totale baten is 97% (rijksbijdrage OCW) voornamelijk op basis van lumpsum financiering. In de bepaling van de rijksbijdrage is rekening gehouden met kenmerken als omvang van school, leerlingengewichten en leeftijd van het onderwijzend personeel. Zoals gesteld bij formatie is er sprake van een kwantitatieve toedeling van leerkrachten per school. Naast deze formatie beschikt iedere school over een schoolbudget. Dit bedrag is het uitgangspunt voor de realisatie en begroting op schoolniveau. Deze schoolbegroting wordt aan de SR (nu AR) en de MR voorgelegd. Benchmarking geeft hierbij een indicatie, of de middelen efficiënt worden ingezet. Daarom worden in de begrotingen en de bestuursverslagen vergelijkingen op school- en stichtingsniveau opgenomen.

9.1. Interne risicobeheersing en controle systeem

De interne risicobeheersing van de processen is vast gelegd in onze administratieve organisatie. Ook is hierin geregeld hoe om te gaan met het aanvragen van offertes. Wanneer zijn meerdere offertes nodig, welke procedures dienen gevolgd te worden en moet er Europees worden aanbesteed (bijv. schoonmaak)? Voor de financiële en personele administratie wordt gebruik gemaakt van een administratiekantoor. De accountantscontrole wordt verricht door Van Ree.

Het 'in control zijn' wordt gedurende het jaar gecontroleerd. Viermaal per jaar worden er in dit kader gesprekken gevoerd met het administratiekantoor. In het directiebestuur worden de administratieve processen jaarlijks geëvalueerd. Hierbij wordt de betrouwbaarheid van de financiële gegevens, de effectiviteit van de beheersmaatregelen en of de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden conform de administratieve organisatie en/of regelgeving zijn vastgelegd besproken. Ook de accountant heeft in dit kader voorgaande jaren geen relevante opmerkingen gemaakt. Aanpassingen m.b.t. de interne risicobeheersing- en het controlesysteem worden in 2018 niet verwacht.

Om een 'in control statement' af te geven moet binnen de organisatie een formeel Business of Internal Control (ICF) zijn ingevoerd. Binnen het primair onderwijs wordt niet gewerkt met een formeel 'in control statement'. Wel is het zo, dat het College van Bestuur en de directies, maar ook ander personeel, door bovenstaande genoemde acties een redelijke mate van zekerheid hebben omtrent het bereiken van de volgende doelstellingen:

- effectiviteit en efficiency van bedrijfsprocessen;
- betrouwbaarheid van de financiële informatieverzorging;
- naleving van relevante wet- en regelgeving.

Dit is een continuproces, waar binnen de organisatie alle niveaus zoveel mogelijk bij worden betrokken.

Belangrijk is het afleggen van verantwoording en toezicht. Het College van Bestuur bestuurt de stichting en legt daarover verantwoording. De Raad van Toezicht houdt toezicht op het College van Bestuur en legt daarover verantwoording af aan de Ledenraad. Het verslag van de RvT vindt u in hoofdstuk 1. Het College van Bestuur legt verantwoording af aan de Ledenraad en de Raad van Toezicht. Het College van Bestuur verantwoordt zich door middel van managementrapportages en bestuursverslagen. Ook wordt de RvT uitgenodigd bepaalde ontwikkelingen in de praktijk te toetsen. De schooldirecties zijn verantwoording schuldig aan het College van Bestuur. Zij doen dit door middel van halfjaarlijkse managementverslagen. Als kwaliteitsinstrument maken de scholen gebruik van de WMK. De managementrapportages worden mondeling toegelicht en besproken met het College van Bestuur, de MR en AR. Daarnaast gaat de stafmedewerker onderwijs door middel van klassenbezoeken na, of de gestelde doelen ook daadwerkelijk gerealiseerd zijn. De toets uitslagen zijn dagelijks opvraagbaar door middel van het CITO LVS. Daarnaast wordt er verantwoording afgelegd aan de inspectie, het Ministerie en ouders en op deelterreinen aan gemeente, provincie en andere subsidieverleners.

9.2 Vergoedingen RvT

Naam	Functie	Vergoeding
Mevr. J.D. Groenveld-Zeilstra	voorzitter	€ 4320,-
Mevr. A. Tuinier-Koster	lid	€ 3080,-
Dhr. I.I. Prins	lid	€ 3080,-
Dhr. A. H. Renkema	lid	€ 3080,-
Mevr. P. van den Berg	lid	€ 3080,-
Dhr. M.D. Kalmijn	lid	€ 3080,-

College van Bestuur

Naam	Functie	Vergoeding incl. werkg. kosten
J.Sijtsema*	voorzitter CvB	€ 101.472,-

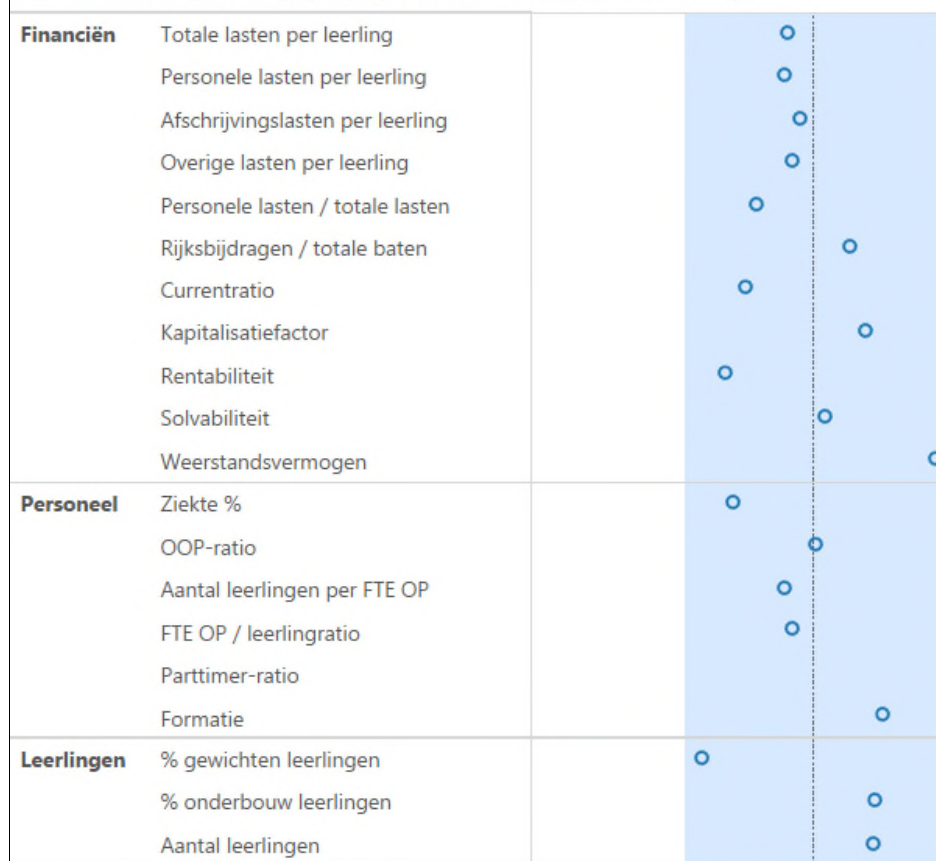
*De Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren is opnieuw vastgesteld. Per klasse geldt het volgende bezoldigingsmaximum:

Klasse	Bezoldigingsmaximum
A (4 complexiteitspunten)	€ 107.000
B (5 – 6 complexiteitspunten)	€ 118.000
C (7 – 8 complexiteitspunten)	€ 129.000
D (9 – 12 complexiteitspunten)	€ 141.000
E (13 – 15 complexiteitspunten)	€ 153.000
F (16 – 17 complexiteitspunten)	€ 165.000
G (18 – 20 complexiteitspunten)	€ 181.000

Bij de benoeming van de bestuurder is er niet voor gekozen de bestuurder in te schalen conform 'De Regeling bezoldiging topfunctionarissen'. De bestuurder blijft dus vallen onder de cao Po voor onderwijsgevenden. Bovenstaande klassenindeling is dus niet van toepassing. Tevens is de vergoeding lager dan het bezoldigingsmaximum in klasse A (laagste klasse).

Benchmark 42754 Ver. voor PCBO in de gem. Tytsjerksteradiel

Relatieve waarde t.o.v. vergelijkingsgroep (buiten het blauwe is uitzonderlijk)

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding aan tussen eigen en vreemd vermogen. Het verschaft inzicht in de financieringsopbouw en geeft aan in hoeverre aan de verplichtingen op langere termijn kan worden voldaan. De solvabiliteit bedroeg in 2017 73,8%, (in jaarrekening 2016 was dit 85,5%). Dit is ruim voldoende. De oorzaak van de daling is de splitsing van de organisatie in aparte entiteiten te weten een vereniging en een stichting.

Liquiditeit

De liquiditeit geeft aan in hoeverre op korte termijn aan de betalingsverplichtingen kan worden voldaan. Liquiditeit wordt gedefinieerd als: de verhouding tussen de vlottende activa (som van de liquide middelen en de vorderingen) en de kortlopende schulden. Een liquiditeit groter dan 1 wordt doorgaans gekwalificeerd als voldoende, omdat dan tegenover de snel vervallende schulden tenminste evenveel vlottende activa staan. De liquiditeit (current ratio) bedroeg in 2017 4,3, dus ruim voldoende (in 2016 7,7) is. Ook hier is de oorzaak van de daling de eerdergenoemde splitsing.

Rentabiliteit en benchmarking

De rentabiliteit heeft betrekking op het rendement en geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief resultaat. Voor de onderwijssector is een rentabiliteit van 0% verdedigbaar omdat het onderwijs geen winstoogmerk kent. Rentabiliteit wordt gedefinieerd als: resultaat uit de gewone bedrijfsvoering gedeeld door de totale baten uit de gewone bedrijfsvoering.

Weerstandsvermogen

Inmiddels wordt het weerstandsvermogen een steeds belangrijker kengetal. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de organisatie in staat is om onverwachte risico's met een financiële impact op te vangen. Dit wordt berekend door het eigen vermogen minus de vaste activa te delen door de totale baten. Het weerstandsvermogen moet minimaal 5% bedragen (signaleringswaarde). In 2017 bedraagt het weerstandsvermogen 40,2% (in 2016 70,3%). Ook deze daling komt voort uit de splitsing.

9.3 Treasury

Het treasurybeleid vindt plaats op basis van het treasurystatuut van de stichting. Het treasurystatuut is in 2017 i.v.m. nieuwe wetgeving aangepast en voldoet hiermee aan de criteria, die door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zijn vastgesteld. In dit statuut wordt het treasurybeleid uiteengezet en een beschrijving gegeven van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het kader van de treasuryfunctie.

De treasurecommissie is het afgelopen jaar regelmatig nagegaan, o.a. door gesprekken met financiële instellingen, of het mogelijk is meer rendement te genereren uit ons vermogen. Helaas zien we daar binnen de geldende regelgeving geen mogelijkheden toe. In 2013 hebben we aan koerswinst €273.000,- ontvangen. Deze middelen zijn en worden ingezet t.b.v. het onderwijs.

Een meerjarenbegroting en een gedegen risicoanalyse is cruciaal voor financieel beleid. In het begrotingstraject 2017 is op basis van onder meer de meerjarenbegroting de risicoanalyse geactualiseerd. Uit de risico-inventarisatie blijkt, dat een bedrag van € 953.500,- voldoende is om eventuele tegenvallers op te vangen. Beschikbaar is een bedrag van ruim € 5.000.000,-. Het uitzetten van overvloedige gelden behoort tot de mogelijkheden. De verwachting was, dat de rente in 2017 nauwelijks zou stijgen. Daarom is het beleid in 2017 waarbij de middelen zoveel mogelijk liquide blijven gecontinueerd.

9.4 Balans

Het eigen vermogen van de stichting stijgt in absolute zin en neemt procentueel af t.o.v. 2016. Reden hiervoor is dat er in het balans totaal eind 2017 in de kortlopende schulden een rekeningcourant verhouding zit met de vereniging (dit is een bedrag van € 433.000,-). Als het balanstotaal wordt gecorrigeerd met € 433.000,- dan wordt het percentage eigen vermogen van het balanstotaal 77,87%. Het hebben van een substantieel eigen vermogen is gezien de ontwikkelingen zoals krimp een luxe. Komend jaar wordt extra geïnvesteerd in trajecten t.b.v. duurzame inzetbaarheid. Extra middelen worden ook, gezien het saldo van 2017, ingezet t.b.v. de invalproblematiek en vermindering van de werkdruk.

Balans

Activa	2017	2016	2017	2016
Materiele vaste activa	€ 2.219.819	€ 2.038.845	25,26%	25,18%
Financiële vaste activa	€ 0	€ 0	0,00%	0,00%
Vorderingen	€ 738.377	€ 687.253	8,40%	8,49%
Liquide middelen	€ 5.828.386	€ 5.369.518	66,33%	66,33%
Totaal	€ 8.786.582	€ 8.095.616	100%	100,00%
Passiva				
Eigen vermogen	€ 6.505.669	€ 6.465.448	74,04%	79,86%
Voorzieningen	€ 752.040	€ 611.748	8,56%	7,56%
Kortlopende schulden	€ 1.528.873	€ 1.018.420	17,40%	12,58%
Totaal	€ 8.786.582	€ 8.095.616	100%	100,00%

	2017	2016	2017	2016
Eigen vermogen				
Algemene reserve	€ 6.261.797	€ 6.206.746	96,25%	96,00%
Bestemmingsreserve (publiek)	€ 222.788	€ 222.788	3,42%	3,45%
Bestemmingsreserve (privaat)	€ 21.084	€ 35.914	0,32%	0,56%
Totaal	€ 6.505.669	€ 6.465.448	100%	100%

*dit zijn middelen verkregen door ledengelden, oud papier enz. en door de scholen ingezet mogen worden

9.5 De baten en lasten

Het resultaat van de stichting laat een positief saldo zien van € 110.008,-, dit is € 130.000,- beter dan begroot.

Realisatie 2017 t.o.v. Realisatie 2016

Baten	Realisatie 2017	Realisatie 2016	verschil	verschil in %
Rijksbijdrage OCW	10.153.013	9.853.272	299.741	3,04%
Overige overheidsbijdragen	54.769	156.146	-101.377	-64,92%
Overige baten	230.644	304.395	-73.751	-24,23%
Totale Baten	10.438.426	10.313.813	124.613	1,21%
Personele lasten	8.141.704	7.926.721	214.983	2,71%
Afschrijvingslasten	339.101	298.166	40.935	13,73%
Huisvestingslasten	743.332	668.907	74.425	11,13%
Overige lasten	1.123.785	1.153.806	-30.021	-2,60%
Totale Lasten	10.347.922	10.047.600	284.114	2,99%
Resultaat				
Saldo baten en lasten	90.504	266.213	-175.709	
Financiële baten en lasten	19.504	100.527	-59.203	
Netto exploitatieresultaat	110.008	344.920	234.912-	

Het resultaat is een resultante van de resultaten per organisatieonderdeel (scholen en bovenscholen). Het nettoresultaat van 2016 is gelijk aan het geconsolideerde resultaat van 2016. Van de 13 scholen hebben 9 een negatief resultaat 'saldo baten en lasten'. Na toerekening van de renterevenuen is het netto exploitatieresultaat van 6 scholen nog negatief.

Resultaten per school

	Saldo baten en lasten	Financiële baten en lasten	Exploitatieresultaat	In afwijking van de begroting
Dûbel-Ien	€ 3.139	€ 7.188	€ 10.327	€+9519
De Winde	€ 13.741	€ 10.608	€ 24.349	€+45.027
De Balsemyn	€ 9.416	€ 4.644	€ 14.060	€ 27.306
De Finne	€ 4.445	€ 7.536	€ 11.981	€+6564
It Lemieren	€ 3.956	€ 5.664	€ 9.620	€+9774
Immanuël	€ 18.601	€ 4.740	€ 23.341	€+10.821
It Bynt	€ 27.065	€ 7.560	€ 34.625	€+36.161
De Reinbôge	€ -74.059	€ 12.648	€ -61.411	€ -63.852
De Wrâldpoarte	€ -12.489	€ 10.272	€ -2.217	€ -2408
De Arke	€ -21.839	€ 11.292	€ -10.547	€ -6091
Ichthusschool	€ -24.416	€ 4.812	€ -19.604	€ -21.812
Paadwizer	€ -10.134	€ 3.492	€ -6.642	€ -8148
Alpha	€ -19.455	€ 3.132	€ -16.323	€ -12.855
<u>Bovenschools</u>	<u>€ 212.670</u>	<u>€ -74.084</u>	<u>€ 138.586</u>	<u>€119.078</u>
Totaal	€ 90.504	€ 19.504	€ 110.008	€

Realisatie 2017 t.o.v. begroting 2017

	Realisatie 2017	Begroting 2017	verschil	verschil in %
Baten				
Rijksbijdrage OCW	10.153.013	9.756.733	396.280	4,06%
Overige overheidsbijdragen	54.769	1.200	53.569	4.464,12%
Overige baten	230.644	141.350	89.294	63,17%
			-	
Totaal baten	10.438.427	9.899.283	539.144	5,45%
			-	
Lasten			-	

Personeelslasten	8.141.704	7.920.992	220.712	2,79%
Afschrijvingen	339.101	364.134	25.033-	-6,87%
Huisvestingslasten	743.332	664.464	78.868	11,87%
Overige lasten	1.123.786	1.108.042	15.744	1,42%
			-	
Totaal lasten	10.347.923	10.057.632	290.291	2,89%
			-	
Saldo baten en lasten	90.504	158.349-	248.853	
			-	
Financiële baten en lasten	19.504	137.584	118.080-	
			-	
			-	
Netto resultaat	110.008	20.765-	130.773	

Baten

Het verschil ten opzichte van de begroting wordt voornamelijk veroorzaakt door de verhoging van de bekostiging vanuit het ministerie (voornamelijk i.v.m. de Cao-aanpassing). Andere significante verschillen met de begroting zijn:

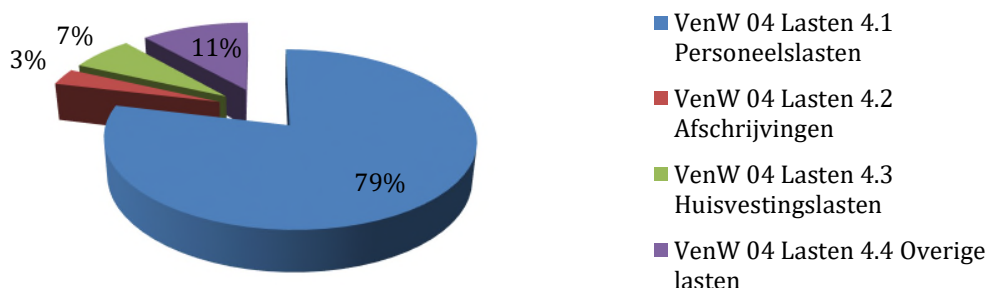
- Groeibekostiging	€ 13.000,-
- Hogere baten samenwerkingsverband	€ 30.000,-
- Baten Schoolbegeleiding en ESF subs. duurz. inzetbaarheid	€ 35.000,-
- Prestatiebox i.v.m. hogere tarieven	€ 37.000,-
- Diverse ontvangsten t.b.v. schoolexploitatie	€ 10.000,-
- Diverse private baten	€ 35.000,-

Jaarlijks hebben we te maken met baten die niet of te laag begroot waren. Reden is dat bij het opstellen van de begroting het voorzichtigheidsprincipe is gehanteerd. In de monitoring gedurende het jaar wordt dit gesignaleerd en besproken met de budgethouder om actief te reageren.

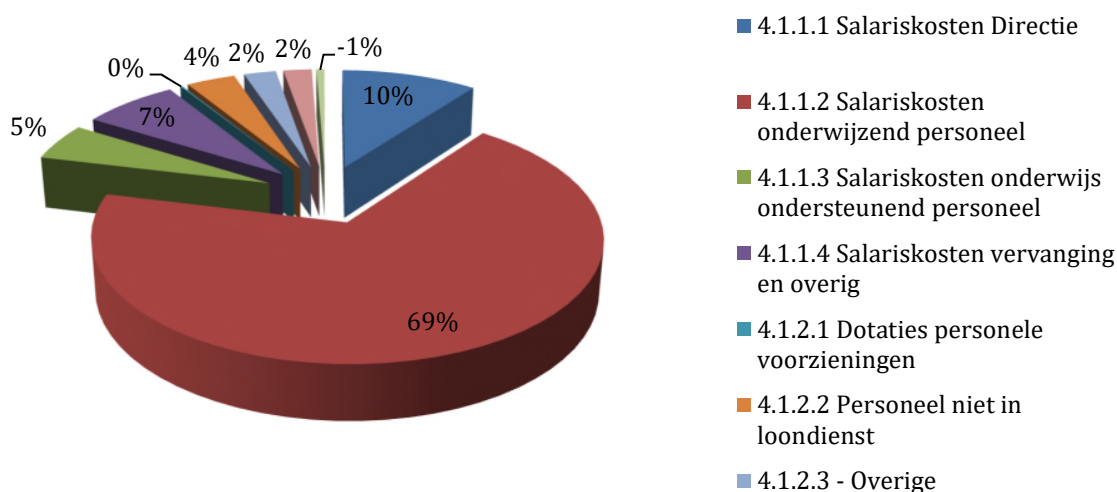
Lasten

De totale lasten zijn aanzienlijk hoger dan de begroting 2017 en het kalenderjaar 2016. De belangrijkste oorzaak is de bovengenoemde cao verhoging van de salarissen. Zoals in onderstaande grafiek zichtbaar wordt, bestaan de kosten in belangrijke mate uit personele lasten, te weten ongeveer 79%. Andere belangrijke kosten zijn de huisvestingslasten met een aandeel van 7% en de overige lasten met een aandeel van 11%.

Verdeling lasten

Verdeling personele lasten

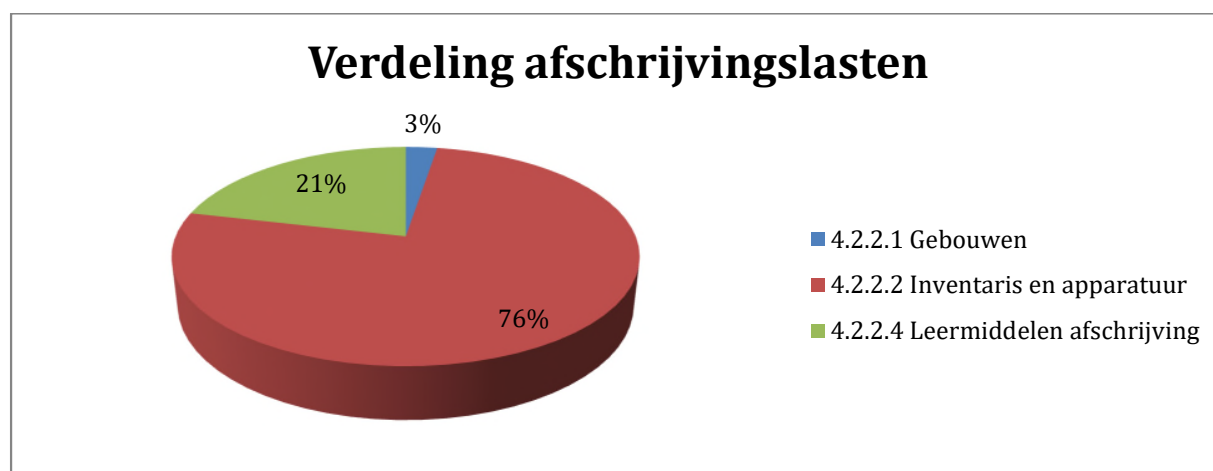

De personele lasten zijn per saldo € 220.712,- hoger dan begroot. De netto FTE inzet is 0,5 fte boven de begroting. Dit betreft met name iets hogere inzet van leerkrachten en onderwijsassistenten. Deels ingehuurd via payroll om extra personele verplichtingen te voorkomen. De extra kosten worden gedeeltelijk gedekt uit de ontvangen groeibekostiging. Per 1-8-2015 is de vereniging Eigen Risico Drager geworden. Er hoeft geen premie betaald te worden aan het vervangingsfonds, maar de ziektevervangings komt dan voor eigen rekening. Aangezien het ziekteverzuim al jaren relatief laag is, en dat geldt ook voor 2017 (3,3%), levert dit een positief financieel effect op. Verder heeft er, zoals al eerder genoemd, een cao verhoging plaatsgevonden. Hier staat dus de normaanpassing vanuit het ministerie tegenover.

De overige personele lasten (materiële kosten gerelateerd aan het personeel) zijn per saldo € 13.000,- hoger dan begroot, en €4.000,- hoger dan in 2016. Een belangrijke post die overschrijdt betreft de kosten schoolbegeleiding (hier staan ook niet begrote baten tegenover). Ook zijn er enkele correctienota's van het Participatiefonds geboekt.

De kosten voor scholing en opleiding onderschrijden met € 26.000,-. Enkele geplande opleidingen hebben niet plaatsgevonden of zijn doorgeschoven naar 2018.

De afschrijvingen liggen onder de begroting 2017. De reden is dat de private activa met de splitsing is overgegaan, hierdoor komen de private afschrijvingslasten ook ten laste van de private vereniging.

De huisvestingslasten onderschrijden per saldo met € 78.000,-. Er hebben door de afdeling Materiële Zaken van OBM wederom schouwingen inzake het onderhoud plaatsgevonden. De bestuurder heeft samen met de schooldirecteuren en OBM prioriteit gegeven aan een aantal onderhoudswerkzaamheden. Deze kosten zijn ook meegenomen in de begroting 2017. De uitkomsten hebben normaal gesproken in 2017 geen groot effect op de exploitatie (er is een voorziening gevormd). Er is echter onlangs weer een nieuwe meerjaren onderhoudsplanning, inclusief een prijsbijstelling opgesteld (deze is ook gebruikt voor de begroting 2018). Hieruit volgde dat de jaarlijkse dotatie aanzienlijk verhoogd moest worden (€ 71.000,-), dit geldt ook al voor 2017. Verder overschrijdt alleen nog de post schoonmaakkosten. De schoonmaakkosten zijn ook hoger dan begroot, dit geldt voor zowel de schoonmaakbenodigdheden als de kosten van schoonmaakbedrijven.

Verdeling huisvestingslasten

De overige lasten liggen nagenoeg op het begrotingsniveau en ook nagenoeg op het niveau van 2016. M.b.t. de advieskosten: deze zijn hoger uitgevallen inzake kosten onderzoeken/ondersteuning inzake fusietrajecten en kosten i.v.m. de splitsing privaat/publiek. Verder zijn ook de kosten van leermiddelen €20.000,- hoger dan begroot. De reproductiekosten zijn € 10.000,- lager dan begroot, veroorzaakt door een contractverbetering, ondanks enkele negatieve afrekeningen over 2016.

Voorzieningen

Het basisonderwijs mag zeer beperkt voorzieningen treffen. Dat is in onze situatie alleen het geval voor het onderhoud van de scholen, de jubilea, spaarverlof en het eigen risicodragerschap WGA. Deze laatste is in 2010 gevormd voor € 100.000,- en valt in 7 jaar vrij (in 2017 dus de laatste vrijval). Destijds is er in 2012 een extra bedrag van € 126.000,- gedoteerd aan de voorziening onderhoud vanwege aanpassingen aan de scholen i.v.m. krimp en verandering onderwijsconcept van klassikaal onderwijs naar TOM-onderwijs en passend onderwijs. Dit jaar is zoals al eerder genoemd de dotatie verder opgeschroefd i.v.m. prijsstijgingen en een update van het MJOP. Verder was er per saldo bij de voorziening jubilea sprake van een dotatie (€ 4.245,-).

Reserves

Er dient een duidelijk onderscheid gemaakt te worden tussen algemene reserves en bestemmingsreserves. De publieke reserve is de reserve die de scholen hebben opgebouwd en in de eerstkomende jaren, mits begroot, kunnen gebruiken. Hierin zit verdisconteerd een aantal voorzieningen van voorgaande jaren, nl. algemene reserve publiek, voorziening onderwijsleerpakket, voorziening ICT en voorziening meubilair. De bestemmingsreserve betreft een personele reserve i.v.m. de verwachte leerlingenkrimp

Er is in 2015 een nieuwe bestemmingsreserve gevormd. Deze heeft betrekking op de volgende aspecten:

- Gemeentelijk onderzoek naar toekomstbestendige kindvoorzieningen (0-12 jaar)
- Kosten i.v.m. gesprekken/interviews inzake duurzame inzetbaarheid
- Verder is er een bedrag beschikbaar gesteld t.b.v. werkdruk en vervanging

Er is in 2017 van deze reserves niet iets onttrokken.

Opbouw reserves (stand 31-12-2017 en 31-12-2016)

Scholen	Algemene reserve 31-12-2016	Algemene reserve 31-12-2017
Dûbel Ien	€ 144.403,97	€ 148.981,37
De Winde	€ 222.995,82	€ 237.471,63
De Balsemyn	€ 118.729,05	€ 129.194,06
De Finne	€ 89.569,93	€ 96.523,79
It Lemieren	€ -35.915,39	€ -34.520,90
Immanuël	€ 80.193,69	€ 98.657,36
In Bynt	€ 195.375,86	€ 219.731,07
De Reinbôge	€ 279.261,46	€ 201.539,83
De Wrâldpoarte	€ 69.708,86	€ 60.194,47
De Arke	€ 355.405,07	€ 345.603,18
Ichthusschool	€ 91.192,34	€ 65.576,75
Paadwizer	€ -19.892,08	€ -37.669,02
Alpha	€ 12.822,90	€ -6.085,10
Algemeen	€ 4.550.295,90	€ 4.967.195,38
BM	€ 3.550,30	€ -231.993,68
Coop	€ -119.189,90	€ 1.813,46
PO001	€ -371,33	€ -416,59
Sub Totaal	€ 6.038.136,45	€ 6.261.797,06
Bestemmingsreserve publiek	€ 222.788,00	€ 222.788,00
Totaal	€ 6.260.924,45	€ 6.484.585,06

10. Continuïteitsparagraaf

10.1. Positief saldo 2017

In 2017 is er sprake van een positief saldo. Een verdere vermogensopbouw is onnodig. Daarom worden positieve saldo's, zoals ook besproken met de geledingen, de komende jaren ingezet t.b.v. de scholen. Er zijn er extra investeringen nodig. Met name in ICT en voor kleinere bouwkundige aanpassingen door onderwijskundige ontwikkelingen. De scholen hebben te maken met een toenemende werkdruk en daarnaast zien we, dat er steeds meer leerlingen komen, die een eigen (soms bijna individuele) aanpak nodig hebben. Het verlagen van het groepsgemiddelde met bijv. 1 leerling levert voor de meeste scholen in de praktijk weinig op (kleine scholen, met relatief weinig leerlingen). De geledingen hebben aangegeven, dat men graag meer handen in de school wil hebben. Vanaf augustus 2017 worden extra uren onderwijsassistenten ingezet (10 minuten per leerling). Daarnaast blijkt het steeds moeilijker te worden de vervanging te regelen. Ook hierbij kunnen onderwijsassistenten een rol spelen. Ook wordt de samenwerking met Kinderwoud versterkt, omdat we toewerken naar een, in eerste instantie, informele organisatie van 2-12 jaar. Door de inzet van extra onderwijsassistenten in de kleutergroep kunnen we dit proces optimaal faciliteren.

10.2. Toekomstige ontwikkelingen

Krimp

Evenals voorgaande jaren blijft de krimp de komende jaren een belangrijk item. Eventuele fusies zullen van invloed zijn op het personeelsbestand. In 4 dorpen, Tytsjerk, Noardburgum, Jistrum en Eastermar vinden onderzoeken plaats naar een mogelijke fusie. De verwachting is, dat in Tytsjerk en Eastermar de scholen zullen fuseren m.i.v. 1 augustus 2018. Jistrum wordt gefuseerd in 2018 of 2019 en in Noardburgum is de streefdatum 1 augustus 2019. De betreffende scholen brengen het personeelsbestand geleidelijk in overeenstemming met de bekostiging passend bij het daadwerkelijke leerlingenaantal. Dit kan geleidelijk gerealiseerd worden, omdat de scholen fusiemiddelen ontvangen van het Ministerie (mits ongewijzigd beleid OC&W).

Wij vinden het belangrijk, dat het christelijk karakter van de school zichtbaar blijft in woord en daad. De vorm en inhoud kunnen echter per dorp verschillen. Deze ruimte wil de stichting aan de betreffende lokale schoolgeledingen geven. Het uiteindelijk resultaat wordt getoetst door de stichting en besluitvorming vindt plaats conform de daarvoor geldende regelingen.

Als stichting zien we het als een uitdaging om in woord en daad duidelijk te maken, wat het 'anders zijn' inhoudt. We maken dan duidelijk, waarom en waartoe we op deze aarde zijn! Het gaat niet alleen om de smalle, maar juist om die brede identiteit.

Aantal leerlingen:

Door afname van het aantal leerlingen wordt in de komende 4 jaar een vermindering van de formatie verwacht op basis van de hieronder vermelde prognose. De ervaring van de laatste jaren is dat scholen vaak vrij pessimistisch prognosticeren. Daarnaast hebben we te maken met fusies, waardoor het leerlingenaantal uiteindelijk nagenoeg op niveau kan blijven.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
04SX Dûbel Ien	86	81	79	81	76	73	69	64
05OW De Winde	257	254	238	235	228	224	220	190
06PZ De Balsemyn	113	113	119	120	132	122	107	95
06QP De Finne	75	71	66	56	52	51	45	38
07HT It Lemieren	36	46	42	30	0	0	0	0
08AB Immanuël	100	104	107	109	107	98	99	93
08AX It Bynt	103	128	117	112	107	102	100	92
08OD De Reinbôge	284	295	294	288	291	285	286	277
09BV De Wraldpoart	186	192	192	169	173	168	167	158
09MX De Arke	268	299	269	275	277	274	265	263
09PJ Ichthusschool	103	99	98	98	94	89	86	83
10JM Paadwizer	91	96	97	99	100	99	101	97
15DY Alpha	60	56	48	48	47	47	42	44
Totaal	1762	1834	1766	1720	1684	1632	1587	1494

Formatie:

In begroting 2018-2021 staat het volgende vermeld over de formatieve vooruitzichten (inclusief vervanging ERD, exclusief inhuur personeel):

2018	2019	2020	2021
126,50	122,00	117,90	114,40

De formatietoedeling per leerling is vanaf het jaar 2000 ongewijzigd gebleven. Door afname van het aantal leerlingen wordt in de komende 4 jaar een vermindering van de formatie verwacht op basis van de hierboven vermelde prognose. Door de fusies van scholen komen waarschijnlijk enkele leerkrachten van OPO Furore bij ons in dienst. Het natuurlijk verloop is gezien de leeftijdsopbouw van ons personeelsbestand gering, hoewel we door de krapte op de arbeidsmarkt wel een grotere mobiliteit tussen stichtingen verwachten. Gezien alle ontwikkelingen houden we zekerheidshalve een flexibele schil aan van 3 fte's. Ook om beginnende leerkrachten een kans te bieden. Met name door de krapte op de arbeidsmarkt is dat van belang. Tevens zijn er middelen beschikbaar gesteld waarmee +/- een equivalent van 3 fte's (leerkracht salarissen) extra kunnen worden ingevuld door leerkrachten of onderwijsassistenten. Bij deze laatste optie kunnen afhankelijk van de inschaling 4 - 6 onderwijsassistenten benoemd worden. In relatie tot handen in de klas is dit een factor 1,5.

Investeringsen

Naast de formatie is er ook extra aandacht voor de investeringen. Minder leerlingen betekent, dat er b.v. minder investeringen nodig zijn. Op school- en bestuursniveau is hier rekening mee gehouden.

Investeringsen	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Leermiddelen	32.114	79.800	42.700	15.500	27.100
ICT	228.171	249.150	102.400	60.500	69.112
Inventaris	50.961	87.527	12.000		
Technisch Onderhoud	168.353	161.766	161.766	161.766	161.766
Verbouwing	5.677				
Voorziening Onderhoud	597.901	224.731	224.731	224.731	224.731
Zonnepanelen	117.699	419.647			
Totale Investeringsen	1.200.876	1.222.621	543.597	462.497	482.709

Passend onderwijs

Passend onderwijs is vanaf 1 augustus 2014 van toepassing voor al onze scholen. Als stichting hadden we ons daar al een aantal jaren op voorbereid. De schoolprofielen waren in beeld gebracht en 2 scholen hebben zich ontwikkeld tot basisscholen met een iets breder zorgprofiel. Daarnaast werkten we vanaf 1 augustus 2013 met een bovenscholse zorgteam (BZT). Het BZT heeft een grote deskundigheid en de lijnen zijn kort. Het BZT kent zorgarrangementen toe met als doel, dat de betreffende leerlingen door gedurende enkele jaren extra faciliteiten beschikbaar te stellen, regulier basisonderwijs kunnen blijven volgen. Dat betekent, dat een leerling enkele uren per week begeleid wordt door bijv. een onderwijsassistent gedurende een beperkt aantal jaren. Ook kan het zijn, dat een team of leerkracht geschoold moeten worden om voor de betreffende leerling een passend aanbod te verzorgen.

Passend onderwijs betekent, dat we oog hebben voor de talentontwikkeling van iedere leerling. De instrumentale vaardigheden zijn bij ons op niveau. Daarom is er meer aandacht voor de brede talentontwikkeling. We zien dat bij Engels vanaf groep 1, wetenschap en Technologie, wereldoriëntatie, muziek en cultuur en bewegingsonderwijs. Zoveel mogelijk binnen de school, maar soms zijn er faciliteiten nodig, waardoor het nodig is naar een andere locatie te gaan (Talintgroep en Slimme handen). Belangrijk is, dat alle leerlingen, die aan onze zorgen zijn toevertrouwd, zich op een goede wijze ontwikkelen.

Buitenschoolse opvang

Een kwalitatief goede opvang (en daaraan gekoppeld de buitenschoolse activiteiten) wordt de komende jaren steeds belangrijker. We zien mooie voorbeelden in onze stichting (bijv. De Arke te Burgum) en we willen dit de komende jaren verder uitbouwen. Het gaat dan om dag arrangementen. Daartoe werken wij graag samen met onze bondgenoten en de ketenpartners.

Educatief partnerschap

We hebben jaren gehad, dat ouders zich steeds meer als consumerende klanten opstelden. De laatste

jaren zien we de beweging, dat school en ouders een educatief partnerschap (3.0) aangaan. Dit komt de opvoeding en het onderwijs ten goede.

Communicatiekanalen

Ook de communicatiekanalen veranderen. Was het voor enkele jaren terug de schoolkrant, nu is het een digitaal mededelingenblad en scholen gebruiken Facebook. Als stichting spelen we hier op een goede wijze op in door gebruik te maken van de social media. Met name Facebook is een medium, dat steeds vaker gebruikt wordt. Persoonlijk contact blijft echter belangrijk. Op enkele scholen constateerden we, dat de mail als communicatiemiddel frequent gebruikt wordt. Op zich kan dat, maar alleen voor zakelijke mededelingen. Voor andere informatie is het verstandig elkaar te horen, of nog beter, elkaar te zien.

ICT

De verwachting is, dat ICT een steeds belangrijkere plaats gaat innemen binnen ons onderwijs. Het gebruik van de computer/tablet/iPad in de klas, Office 365, het omgaan met social media, het klassenmanagement, een server of 'in de cloud' en glasvezel zijn enkele items die onze bijzondere aandacht hebben. Daarnaast doen we mee aan Next Level. We willen bereiken, dat er kwalitatief goede software wordt ontwikkeld, er een geïntegreerd systeem komt voor alle software, scholen en vooral kleinere scholen digitaal met elkaar verbonden zijn, de werkdruk vermindert en we samen werken aan duurzaamheid.

Personeelsbeleid

In tegenstelling tot de meeste verenigingen en stichtingen hebben we de komende jaren niet te maken met een grote uitstroom van personeel i.v.m. het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Door rekening te houden met de krimp en een eventuele bezuiniging is het nodig een flexibele schil te behouden om te voorkomen dat personeelsleden gedwongen moeten afvloeien. Een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren is de persoonlijke ontwikkeling van de personeelsleden. Uit alle onderzoeken blijkt, dat de kwaliteit van het onderwijs voor een groot deel bepaald wordt door de professionaliteit van leidinggevend en onderwijsgevend! De CAO PO geeft in dit kader belangrijke handvatten.

Huisvesting

Het onderhoudsniveau van onze scholen is redelijk tot goed te noemen en grote uitgaven worden de komende jaren op basis van het MOP niet verwacht. Gezien de prognoses is uitbreiding van scholen niet aan de orde. Wel dat er door fusies nieuwbouw of verbouw nodig is. Andere scholen worden geconfronteerd met leegstand. We anticiperen hierop door de vrijkomende ruimtes te verhuren. In eerste instantie aan kinderopvanginstellingen, zodat de doorgaande lijn van 0 -12 jaar ook fysiek zichtbaar wordt. Wel is het zo, dat op langere termijn er grotere uitgaven verwacht worden, omdat bijna alle schoolgebouwen van de vorige eeuw zijn en niet voldoen aan de eisen, die het tegenwoordige onderwijs aan een gebouw stelt. Op een gegeven moment (gebruikelijk na 40 jaar) dient er groot onderhoud plaats te vinden en na 60 jaar nieuwbouw. We dringen er regelmatig bij de gemeente op aan met een investeringsplan te komen voor de langere termijn, zodat wij als stichting daar met ons onderhoud op kunnen inspelen.

Fusie/samenwerking

Ook in dit kader geldt: anticiperen op nieuwe ontwikkelingen! Met name nu we een onderzoek doen naar een mogelijke fusie met Noventa. Door het opgestelde beleidsplan is duidelijk, welke procedure we willen volgen en aan welke voorwaarden eventuele fusiegesprekken moeten voldoen.

10.3. Financiën

Middelen en risicobeheer

Door het herfstakkoord ontvangen de scholen op dit moment en ook de komende jaren extra middelen. Uit de meerjarenbegroting blijkt, dat zich de eerste jaren geen grote problemen voordoen. De ervaring heeft ons geleerd, dat zaken snel, zowel in positieve (herfstakkoord) of negatieve zin kunnen veranderen. Regelmatig komt de kleine scholentoeslag ter sprake en we hebben te maken met krimp en bijv. met fusies van scholen. Als we hier mee te maken krijgen, dan is het belangrijk te weten aan 'welke knoppen' we kunnen draaien om de financiële gevolgen te beperken.

We stellen voor, mits noodzakelijk, in eerste instantie te bezuinigen op de volgende posten:

- We verlaten de T-1 systematiek en gaan over op de T systematiek. Dat betekent, dat scholen formatie krijgen toegekend op basis van het werkelijk aantal leerlingen op 1 oktober en niet meer op basis van het aantal leerlingen een jaar eerder. Door de krimp levert dat tijdelijk op verschillende scholen een behoorlijk formatief voordeel op.
- Bovenschools management. Uit de benchmarking blijkt, dat onze bovenschoolse overhead beperkt is. Dat ontslaat ons niet van de opdracht om bij vertrek van medewerkers kritisch na te gaan, of de betreffende functie eventueel kan vervallen, c.q. de uren kunnen worden verminderd. Dat geldt ook voor het College van Bestuur en voor personeelsleden, die bovenschoolse werkzaamheden verrichten. Dit krijgt ook aandacht in het kader van een mogelijke fusie met Noventa.
- Onderwijsassistent. Ook is het mogelijk een aantal werkzaamheden door een onderwijsassistent te laten doen. De groepen worden groter, maar een groepsleerkracht laat een aantal uitvoerende werkzaamheden aan een onderwijsassistent over.

De afgelopen jaren was de verwachting, dat we van de rijksoverheid de komende jaren geen kostendekkende vergoeding zouden ontvangen. Daarnaast zorgde de krimp voor extra kosten. Door het herfstakkoord kregen de scholen echter behoorlijk meer middelen. Daarnaast hebben we nog de prestatiebox. Dit is deels 'oud' geld (bijv. cultuur), maar ook 'nieuw' geld. De gelden zijn bedoeld voor het bestrijden van onderwijsachterstanden, het versterken van het taal- en rekenonderwijs en professionalisering. De besteding dient jaarlijks verantwoord te worden richting Ministerie.

Op korte termijn zijn er voldoende middelen. We blijven echter afhankelijk van de politiek en voor de langere termijn is er geen zekerheid over de baten, die we van rijkswege tegemoet kunnen zien. Bovendien krijgen we de komende jaren te maken met krimp, waardoor de middelen afnemen, maar de lasten niet in dezelfde verhouding verminderen.

Een voorzichtig financieel beleid blijft nodig. Met name willen we ervoor zorgen, dat we geen extra structurele verplichtingen aangaan (bijv. formatief en m.b.t. investeringen) voor de langere termijn. In de begrotingsgesprekken is dit elk jaar een vast agendapunt en ook in de managementgesprekken komt dit aan de orde.

In het kader van de Wet Werk en Zekerheid en de daarin opgenomen ketenbepalingen wordt hier, samen met andere besturen, extra aandacht aan gegeven.

Hieronder volgt de meerjarenbalans, de meerjarenbegroting, een meerjarig kasstroomoverzicht en de meerjarige begrote fte's:

Balansprognose		2017	2018	2019	2020	2021
Activa						
	immateriele vaste activa	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	materiele vaste activa	€ 2.219.819	€ 2.812.748	€ 2.574.923	€ 2.335.125	€ 2.175.106
	financiële vaste activa	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal vaste activa	€ 2.219.819	€ 2.812.748	€ 2.574.923	€ 2.335.125	€ 2.175.106
	voorraden	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	vorderingen	€ 738.378	€ 716.667	€ 676.165	€ 662.138	€ 645.306
	effecten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	liquide middelen	€ 5.828.384	€ 4.908.273	€ 5.294.665	€ 5.229.192	€ 5.437.602
	Totaal vlottende activa	€ 6.566.762	€ 5.624.940	€ 5.970.830	€ 5.891.330	€ 6.082.908
	Totaal Activa	€ 8.786.581	€ 8.437.688	€ 8.545.753	€ 8.226.455	€ 8.258.014
Passiva						
	algemene reserve	€ 6.261.797	€ 6.243.077	€ 6.222.986	€ 6.166.067	€ 6.104.245
	bestemmingsreserve publiek	€ 222.788	€ 222.788	€ 222.788	€ 222.788	€ 222.788
	bestemmingsreserve privaat	€ 21.084	€ 21.084	€ 21.084	€ 21.084	€ 21.084
	overige reserves en fondsen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal eigen vermogen	€ 6.505.669	€ 6.486.949	€ 6.466.858	€ 6.409.939	€ 6.348.117
	voorzieningen	€ 752.040	€ 791.809	€ 976.950	€ 774.075	€ 917.115
	langlopende schulden	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	kortlopende schulden	€ 1.528.872	€ 1.158.930	€ 1.101.945	€ 1.042.441	€ 992.782
	Totaal overige passiva	€ 2.280.912	€ 1.950.739	€ 2.078.895	€ 1.816.516	€ 1.909.897
	Totaal Passiva	€ 8.786.581	€ 8.437.688	€ 8.545.753	€ 8.226.455	€ 8.258.014

De financiële vaste activa vallen per 2017 onder de steunstichting.

Staat van Baten en Lasten		2017	2018	2019	2020	2021
Baten						
	Rijksbijdrage	€ 10.153.013	€ 10.161.921	€ 9.860.986	€ 9.530.374	€ 9.282.128
	Overige overheidsbijdragen en subsidies	€ 54.769	€ 5.000	€ -	€ -	€ -
	College- cursus en/of examengelden	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	Baten werk in opdracht van derden	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	Overige baten	€ 230.644	€ 132.698	€ 128.048	€ 127.773	€ 118.270
	Totaal Baten	€ 10.438.426	€ 10.299.619	€ 9.989.034	€ 9.658.147	€ 9.400.398
Lasten						
	Personeelslasten	€ 8.141.704	€ 8.040.857	€ 7.829.212	€ 7.652.489	€ 7.493.903
	Afschrijvingen	€ 339.101	€ 404.961	€ 398.187	€ 359.047	€ 339.439
	Huisvestingslasten	€ 743.332	€ 735.309	€ 724.214	€ 721.694	€ 721.694
	Overige lasten	€ 1.123.786	€ 1.244.765	€ 1.165.065	€ 1.089.390	€ 1.014.737
	Totaal Lasten	€ 10.347.923	€ 10.425.892	€ 10.116.678	€ 9.822.620	€ 9.569.773
Saldo Baten en lasten gewone bedrijfsvoering		€ 90.503	- € 126.273	- € 127.644	- € 164.473	- € 169.375
	Saldo Buitengewone baten en lasten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	Saldo Financiële bedrijfsvoering	€ 19.504	€ 107.553	€ 107.553	€ 107.553	€ 107.553
Totaal resultaat		€ 110.008	- € 18.720	- € 20.091	- € 56.920	- € 61.822

Kasstroom	2018	2019	2020	2021
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Kasstroom uit bedrijfsoperaties				
- Resultaat voor financiële baten en lasten	- € 126.273	- € 127.644	- € 164.472	- € 169.375
- Aanpassingen voor				
-- afschrijvingen	€ 404.961	€ 398.187	€ 359.047	€ 339.439
-- mutaties voorzieningen	€ 39.769	€ 185.141	- € 202.875	€ 143.040
-- overige mutaties EV	€ -	€ -	€ -	€ -
- Veranderingen in vlottende middelen				
-- vorderingen	€ 21.711	€ 40.502	€ 14.027	€ 16.832
-- kortlopende schulden	- € 369.942	- € 56.985	- € 59.504	- € 49.659
Ontvangen interest	€ 107.553	€ 107.553	€ 107.553	€ 107.553
Betaalde interest	€ -	€ -	€ -	€ -
Buitengewoon resultaat	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal Kasstroom uit operationele activiteiten	€ 77.779	€ 546.754	€ 53.776	€ 387.830
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
(Des)investerings immateriële vaste activa	€ -	€ -	€ -	€ -
(Des)investerings materiële vaste activa	- € 997.890	- € 160.362	- € 119.249	- € 179.420
(Des)investerings financiële vaste activa	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal Kasstroom uit investeringsactiviteiten	- € 997.890	- € 160.362	- € 119.249	- € 179.420
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Mutatie langlopende schulden	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal Kasstroom uit financieringsactiviteiten	€ -	€ -	€ -	€ -
Mutatie liquide middelen				
Beginstand liquide middelen	€ 5.828.384	€ 4.908.273	€ 5.294.665	€ 5.229.192
Mutaties liquide middelen	- € 920.111	€ 386.392	- € 65.473	€ 208.410
Eindstand liquide middelen	€ 4.908.273	€ 5.294.665	€ 5.229.192	€ 5.437.602

Begrote fte's uit meerjarenbegroting 2018-2021

42754 PCBO in de gem. Tytsjerksteradiel	2018	2019	2020	2021
Directie	8,9	8,3	8,3	8,3
Onderwijzend Personeel	96,5	93,4	89,3	85,8
Onderwijs Ondersteunend Personeel	11,8	11,4	11,4	11,4
Overig	9,4	8,9	8,9	8,9
Totaal	126,5	122,0	117,9	114,4

incl. inzet vervanging ERD, exclusief inhuur extern personeel

Enkele uitgaven nader benoemd:

Scheiding privaat-publiek	€ 7.453,-
Fusies in dorpen	€ 16.310,-
Projecten*	€ 86.272,-
Personeel eigen rekening	€ 156.000,-
Fusieonderzoek met Noventa	€ 3.080,-
Samenwerking met peuterspeelzalen	€ 1.889,-
Poolers	€ 100.000,-

OOP	€ 373.000,-
Inhuur personeel	€ 305.216,-
Scholing/opleiding	€716.716,-

*Next Level, Invoering ParnasSys, Naschoolse activiteiten, Aanschaf Bee bots, Lego League, Techniek promotie, kleine bouwkundige aanpassingen en M5.

Privaat en publiek

De komende jaren kunnen we door de krimp en door een mogelijk aangepaste regelgeving te maken krijgen met fusies van scholen. Afhankelijk van de plaatselijke context kan het in bepaalde situaties betekenen, dat de leerlingen wel de Bijbelverhalen als verhaal krijgen aangereikt, maar er onvoldoende mogelijkheden zijn om invulling te geven aan het onderwijsdoel, zoals in de statuten verwoord staat. Statutair hebben we echter deze opdracht wel! We zijn van mening, dat ook in onze tijd het belangrijk is, dat we kinderen begeleiden en stimuleren op weg naar volwassenheid vanuit de Bijbelse relatie met God! Als blijkt, dat dit in een gefuseerde school onvoldoende gewaarborgd wordt, dan dienen er, wel binnen bepaalde kaders, middelen ter beschikking te worden gesteld om invulling te geven aan het gestelde in de statuten. Hiervoor dienen middelen beschikbaar te komen en het is de bedoeling het privaat vermogen voor deze activiteiten te reserveren. Daarnaast zijn er gesprekken met een andere stichting om tot intensieve samenwerking te komen. Misschien leiden deze gesprekken uiteindelijk tot een fusie. Dat betekent dan onder andere dat de vermogens van de deelnemende verenigingen/stichtingen worden samengevoegd. Voor de publieke reserves acceptabel, want het zijn middelen t.b.v. het onderwijs, die door het Ministerie beschikbaar zijn gesteld en deze middelen dienen aan het onderwijs ten goede te komen. De private middelen zijn echter bijeen gebracht ter bevordering van het christelijk onderwijs in onze gemeente. We vinden het van belang, dat deze middelen in de toekomst worden ingezet voor het christelijk onderwijs in welke vorm dan ook! Daarom is besloten m.i.v. 1 juni 2017 het vermogen formeel te scheiden in privaat en publiek. Privaat is een vereniging gebleven en publiek is uiteindelijk een stichting geworden.

9.3 Risico's en onzekerheden

In de brochure 'Het meerjarenperspectief' van de P.O. Raad wordt ingegaan op het feit, dat de toekomst per definitie vele onzekerheden kent en dat- wil een begroting straks uitkomen- er binnen de begroting flexibiliteit moet zijn. Voor een onderwijsorganisatie is dit van essentieel belang.

In onze risicoanalyse zijn alle ons bekende risico's benoemd. We schetsen in begrotingen een zo betrouwbaar mogelijk beeld van de te verwachten baten en lasten. De financiële werkelijkheid is echter complex en tussen werkelijkheid en begroting gaapt soms een kloof. Van een financiële meevaller kan iedereen genieten; een financiële tegenvaller kan echter voor problemen zorgen. Het is dus zaak om bij het begroten en reserveren continu oog te hebben voor het volgende:

!: Langdurige, ongunstige afwijkingen van landelijke gemiddelden die van invloed zijn op de hoogte van onze lumpsumbekostiging.

Allerlei (personele) lasten komen sinds de invoering van Lumpsum voor rekening en risico van PCBO Tytsjerksteradiel. Op zichzelf biedt de lumpsumbekostiging ook ruimte om dergelijke lasten te dragen. Bij de vaststelling van de bekostiging is het echter onvermijdelijk dat OCW met betrekking tot sommige zeer specifieke loonkostencomponenten (o.a. omvang salarisgaranties, verondersteld verband tussen salaris en leeftijd, omvang werkgeverslasten) uitgaat van landelijke gemiddelden. Hierdoor lopen de scholen van PCBO Tytsjerksteradiel (als collectief of individuele school) het risico dat de eigen lasten

tijdelijk of langdurig ongunstig afwijken van die gemiddelden. In dat geval zullen de lasten hoger zijn dan de bekostiging die men voor dergelijke lasten ontvangt. Een jaarlijkse detailanalyse van onze loonkosten zorgt er voor dat dergelijke afwijkingen vroegtijdig aan het licht komen. De hierboven genoemde kosten zijn op zich slechts in beperkte mate te beïnvloeden. Ongunstige afwijkingen blijven daardoor ook lange tijd hun invloed uitoefenen en dienen dan ook benoemd te worden.

II: Tijdelijke grilligheden in sommige, verder goed voorspelbare personele lasten.

Het goed volgen van de ontwikkeling van bijvoorbeeld de te verwachten *BAPO-lasten (nu duurzame inzetbaarheid)*, de kosten van *ouderschapsverlof* en *jubilea-uitkeringen* komt de kwaliteit van onze kostenramingen ten goede. Zo zal een analyse van de leeftijdsopbouw van het personeel helpen bij het (meerjarig) voorspellen van de te verwachten 'duurzame inzetbaarheidslasten' (incl. BAPO).

Schommelingen in dergelijke lasten ervaart men vaak als een financieel risico. Toch gaat het, gezien de redelijk evenwichtige leeftijdsopbouw van het personeelsbestand, in onze situatie meer om tijdelijke fluctuaties in de ontwikkeling van lasten dan om een structureel kostennadeel.

De verloflasten, de jubilea uitkeringen en de ouderschapsverloven e.d. behoren tot de lasten waarvan de hoogte voor de korte en middellange termijn goed is te ramen. Een tijdelijk hoog of laag niveau van deze lasten kan worden geëgaliseerd door het werken met voorzieningen.

III: Onvoorspelbare lasten welke zich niet vaak en meestal onverwacht voordoen.

Het begrip 'risico' gebruiken wij liever voor financiële tegenvallers die wat betreft frequentie en omvang bijzonder moeilijk te voorspellen zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan veranderend bekostigingsbeleid, zaken zoals niet-verhaalbare schade bij brand of een snelle terugloop van het leerlingenaantal. Of denk aan zaken als de kosten van interim-management, arbeidsconflicten of boventallige formatie.

Welke risico's vangen we op met onze reserves?

De financiële effecten van de onder **III** genoemde risico's worden geheel of grotendeels opgevangen met behulp van de door ons aangelegde vermogensreserves. Deze reserves vormen een buffer om financiële tegenvallers te dekken. Reserves zijn ontstaan door jaarsaldo's van baten en lasten. Scholen en stichting hebben daardoor een behoorlijk vermogen opgebouwd. De rente-inkomsten worden gebruikt om tot sluitende begrotingen te komen. Daarom is het van belang, dat we het vermogen in tact houden, want zonder de rente-inkomsten kunnen we niet de kwaliteit bieden, die we in onze regio noodzakelijk achten.

Er kunnen zich onverwachte situaties voordoen. In de risico-inventarisatie hebben we eventuele risico's zo goed mogelijk in beeld gebracht. We hebben voldoende reserve om onverwachte risico's eventueel op te vangen. Doen de betreffende risico's zich langdurig voor (bijv. verdwijnen van de kleine scholentoeslag), dan zijn reserves nimmer toereikend om de exploitatielasten te dekken. Dergelijke lasten moeten gedekt worden uit de jaarlijkse rijks bekostiging of uit andere, min of meer structurele jaarbaten. Lukt dat niet, dan gaan we saneren. In het uiterste geval kunnen we toch een beperkt gedeelte van onze reserves inzetten zodat we wat meer tijd krijgen om de lasten structureel in evenwicht te brengen met de baten. Het hoofdprincipe blijft echter: de reserves zijn vooral bedoeld voor het dekken van onverwachtse uitgaven en risico's, het eventueel voorfinancieren van eventuele investeringen en het ontvangen van rentebaten t.b.v. de exploitatie.

Welke grilligheden en afwijkingen vangen we op in onze exploitatie?

De onder **I** en **II** genoemde lasten worden jaarlijks zo goed mogelijk geïnventariseerd en krijgen vervolgens een plaats in onze exploitatiebegroting. De onder **I** genoemde langdurende nadelen zijn – als ze zich voordoen – voor ons een gegeven waarmee we moeten zien uit te komen. Het heeft geen zin om nadelen waarvan we de looptijd niet kennen af te wentelen op ons vermogen. Het is dus een kwestie van *de tering naar de nering zetten*. Bij **II** gaat het om lasten die van jaar tot jaar fluctueren, maar verder goed voorspelbaar zijn. We laten deze lasten ten laste komen van de exploitatie. We hebben ervoor gekozen om de personele lasten als collectief te dragen, terwijl de overige lasten (beheer en bijv. OLP) individueel per school worden toe gerekend.

De belangrijkste tegenvaller kan ontstaan door een verminderd aantal leerlingen. Scholen hebben vrij conservatief geprognosticeerd, dus grote tegenvallers worden niet verwacht. Wel gaven de scholen aan, dat het moeilijk is reële prognoses te maken voor 2021 en volgende jaren. Er zijn gemeentelijke en provinciale prognoses, maar de ervaring is dat deze behoorlijk afwijken van het daadwerkelijk aantal leerlingen op de teldata. Als het leerlingenaantal 10% lager uitkomt, dan de prognose, dan kan dit op de formatie een negatief effect hebben van 10%. We zijn er in deze berekening vanuit gegaan, dat alle scholen 10% minder leerlingen hebben. Dat hoeft natuurlijk niet het geval te zijn. Soms zien we plaatselijk behoorlijke fluctuaties. De formatie wordt berekend op basis van het aantal leerlingen, dus financieel heeft het geen grote gevolgen, omdat er voldoende flexibiliteit in de formatie zit om dit op een verantwoorde wijze op te vangen. Daarnaast gaan we ervan uit, dat door de baten van het herfstakkoord er geen ingrijpende formatieve bezuinigingen nodig zijn. Dat is echter niet zeker. Daarom hebben we een bandbreedte berekend. Blijken de baten uit het herfstakkoord uiteindelijk toch onvoldoende middelen op te leveren, dan kan dit formatieve gevolgen hebben. Het natuurlijk verloop kan een extra formatieve bezuiniging niet opvangen en daarom houden we als stichting een flexibele schil aan van minimaal 3 fte's, zodat eventuele tegenvallers geen grote structurele financiële gevolgen hebben.

De beheerkosten (bijv. onderhoud, energie en verbruiksmateriaal OLP) zijn moeilijker op korte termijn te beïnvloeden en nemen naar verhouding vaak in mindere mate af. Op korte termijn is, mits noodzakelijk, op de volgende posten te bezuinigen:

- onderwijzend personeel (we houden een flexibele schil aan van 3 fte's)
- onderwijsassistenten
- kerstpakketten
- representatiekosten
- scholing
- begeleiding

Totaal levert dit een besparing op van ongeveer € 200.000,-, terwijl de doelen, zoals vermeld in ons Strategisch Perspectief, behaald worden. Minder leerlingen betekent, dat we minder personeel gaan inzetten en de kosten voor scholing en begeleiding afnemen. Daarnaast zijn er enkele posten, die op prijs worden gesteld (kerstpakketten en representatie), maar niet direct van invloed zijn op de kwaliteit van ons onderwijs. Wel kan krimp er voor zorgen (onzekerheid en veranderingen), dat het verzuim toeneemt en we met hogere vervangingskosten worden geconfronteerd.

Het plotseling afschaffen van de kleine scholentoeslag kan door bovenstaande maatregelen niet worden opgevangen. In de risicoanalyse is dit onderdeel meegenomen.

10.4. Rapportage toezichthoudend orgaan

In Hoofdstuk 1 heeft de Raad van Toezicht aangegeven op welke wijze zij het bestuur ondersteunt en/of adviseert over beleidsvraagstukken en de financiën.

10.5. Gegevens over de rechtspersoon

Naam instelling	Stichting PCBO Tytsjerksteradiel
Bestuursnummer	42754
KvK	68892640
Adres	E.M. Beimastrjitte 11A, 9261 VG Eastermar
Postadres:	Idem
Telefoon :	0512-472594
E-mail	info@pcbotdiel.nl
Internetsite	www.pcbotdiel.nl

meer dan alleen onderwijs!

Deel II

Vereniging ter ondersteuning van het Protestants Christelijk Onderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel

Grondslag en doelstelling van de vereniging

Nu de scheiding per 1 juni 2017 tussen privaat en publiek een feit is, is de vereniging ter ondersteuning van Protestants Christelijk Basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel (voorheen PCBO Tytsjerksteradiel) een vereniging met als grondslag en als doelstelling:

De vereniging aanvaardt als richtsnoer voor haar handelen de Bijbel als Gods Woord.

Doelstelling

1. De vereniging heeft ten doel het, in overeenstemming met de hiervoor geformuleerde grondslag, bevorderen van protestants christelijk basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel en/of het anderszins ondersteunen van de protestants christelijke identiteit in de gemeente Tytsjerksteradiel. De vereniging heeft niet ten doel het maken van winst ter verdeling onder haar leden.
2. De vereniging tracht haar doel onder meer te bereiken door het ondersteunen van de statutair in de gemeente Tytsjerksteradiel gevestigde stichting "stichting voor Protestants Christelijk Basisonderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel", dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel, waaronder met name begrepen ondersteuning op financieel en bestuurlijk terrein van de stichting en de onder het bestuur van de stichting staande protestants christelijke basisscholen.
3. De kosten van het werven van geld en de beheerkosten moeten in redelijke verhouding staan tot de bestedingen.

Beleidsplan

Het beleid is er dan ook conform de doelstelling op gericht om primair de scholen in de gemeente Tytsjerksteradiel te ondersteunen op het gebied van de protestants christelijke identiteit in de gemeente. Leerlingen, die de basisschool verlaten hebben kennis van en kunnen een eerste keuze maken met betrekking tot hun christelijke geloofsovertuiging en hebben voldoende bagage mee gekregen voor de verdere ontwikkeling van hun eigen identiteit.

Dit beleid wordt met name ondersteund door het beschikbaar stellen van financiële middelen uit het opgebouwde en of verkregen vermogen. Zoals in de statuten is verwoord:

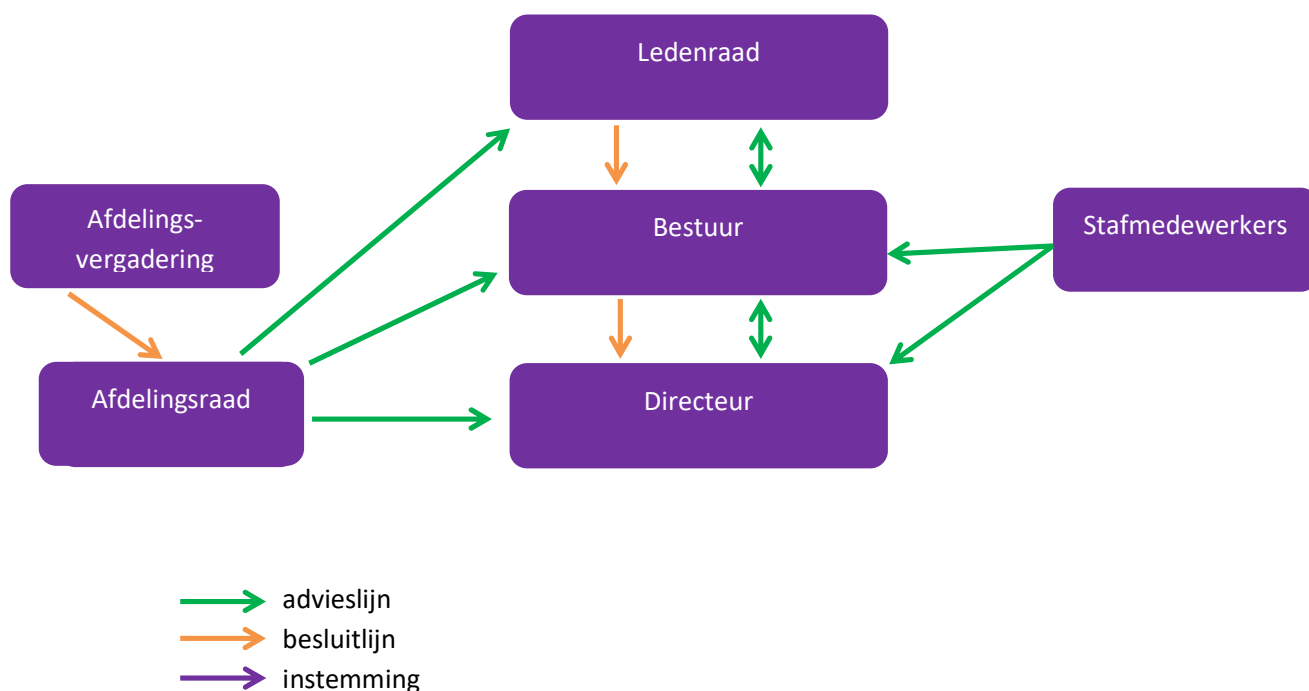
Vermogen

1. De geldmiddelen van de vereniging worden verkregen uit contributies, giften, bijdragen, subsidies, legaten, hetgeen door erfstelling verkregen wordt en andere wettige middelen. Erfstellingen kunnen slechts onder het recht van boedelbeschrijving worden aanvaard.
2. De vereniging mag niet meer vermogen aanhouden dan redelijkerwijs nodig is voor de continuïteit van de voorziene werkzaamheden ten behoeve van de doelstelling van de vereniging.
3. De volgende vermogensbestanddelen worden als vermogen aangemerkt nodig voor de continuïteit:

- a. vermogen (of bestanddelen daarvan) dat is verkregen als legaat, erfstelling of schenking, waarvan de erflater of schenker heeft bepaald dat slechts de rendementen uit dat vermogen mogen worden gebruikt voor het doel van de Vereniging (stamvermogen);
- b. vermogensbestanddelen waarvan de instandhouding voortvloeit uit de doelstelling van de Vereniging;
- c. vermogensbestanddelen die nodig zijn voor het realiseren van de doelstelling. Tevens is het vormen van een continuïteitsreserve toegestaan indien dit nodig is om de continuïteit van de werkorganisatie van de Vereniging te kunnen waarborgen.

Bestuurlijke structuur

Organisatieschema

De Ledenraad

- Formele bevoegdheden (begroting en jaarrekening)
- Klankborden
- Benoemt leden van de Raad van Toezicht
- Antenne op de samenleving
- Ontvanger van verantwoording
- Verbondenheid beleven

Bestuur

- Richting geven
- Beleid vaststellen, besluiten nemen
- Toezicht houden
- Klankborden
- Verantwoording afleggen
- Gevraagd en ongevraagd informatieplicht

Afdelingsraad

- Geeft gevraagd en ongevraagd advies
- Op verschillende terreinen heeft men instemming
- Vaardigt 2 leden af naar de Ledenraad

Afdelingsvergadering

- Geeft gevraagd en ongevraagd advies
- Benoemt de leden van de afdelingsraad

Sinds 1 juni 2017 is privaat en publiek gescheiden. Conform de goedgekeurde statuten werd er een bestuur gevormd, bestaande uit de voorzitter van het College van Bestuur van de stichting en vrijwillige bestuurders. Verschillende zaken moesten nog worden ingeregeld en daarom werd gekozen voor vrijwillige bestuurders a.i. tot 1 januari 2018. Tobias Smits stelde zich beschikbaar en werd op 5 april 2017 benoemd tot bestuurder a.i.

Op 20 november 2017 is Tobias Smits naast Jan Sijtsema als voorzitter benoemd als lid van het bestuur van de vereniging. Een derde bestuurder kon nog niet benoemd worden. Het bestuur van de vereniging heeft op dit moment dus 2 leden, namelijk de voorzitter Jan Sijtsema en Tobias Smits. Daarnaast is er nog een vacature.

Uitvoering scheiding privaat-publiek

Met name de daadwerking scheiding van privaat en publiek kostte nogal wat tijd. Onder leiding van Janek Bikowski is dat op een correcte wijze gerealiseerd. De scholen gingen er in de begroting van 2018 nog van uit, dat ze de gelden privaat automatisch zouden krijgen toegekend. Het bestuur heeft, omdat we in een overgangssituatie zaten, in de begroting 2018 dit als zodanig meegenomen en de Ledenraad is hiermee akkoord gegaan. Het eerste jaar dat er gescheiden gewerkt wordt willen wij gebruiken om de verhouding tussen vereniging en stichting te professionaliseren.

Naast de bijdrage van de leden gelden is er voor 2018 nog geen beroep gedaan door de stichting om ook gebruik te mogen maken van de rente-inkomsten van de vereniging. Vanaf 2019 is de afspraak dat de stichting gedurende het boekjaar op basis van onderbouwde aanvragen de mogelijkheid krijgt om geld te vragen voor projecten, die een relatie hebben met de christelijke identiteit.

Treasury

De vereniging heeft het treasury beleid van de stichting één op één over genomen. Dat betekent, dat het treasury beleid van de vereniging voldoet aan de Ministeriële richtlijnen, die gelden voor onderwijsinstellingen.

De vereniging heeft de volgende beleggingen:

Obligaties	Gekocht in	Looptijd tot	Aantal
4,125 Rabobank nederland 10/20	2011	2020	500.000
4,125 Rabobank nederland 11/21	2012	2021	500.000

Het beloningsbeleid

De leden van het Bestuur ontvangen geen beloning voor de door hen verrichte werkzaamheden in het kader van het besturen van de vereniging. De bestuursleden kunnen wel een onkostenvergoeding ontvangen die niet bovenmatig is.

Bijdrage leden

De bijdrage van de leden (€ 17.000,-) wordt op school/afdelingsniveau geïnd en op schoolniveau besteed aan activiteiten ten behoeve van identiteit en kerk school en gezinsdienst. In de management rapportage per school moet hier verantwoording over worden afgelegd. Er zijn 1490 betalende leden.

Huur kantoor Eastermar

Voor het kantoorpand aan de E.M. Beimastrjitte te Eastermar wordt een gereduceerde huur gevraagd van € 7.500,- aan de onderwijsstichting. Als tegenprestatie voor deze reductie voert de onderwijsstichting het secretariaat van de vereniging.

Bijeenkomsten

De Ledenraad is bijéén geweest op 20 november 2017 in Sumar. Naast de gebruikelijke agendapunten kwam de begroting 2018 aan de orde. De Ledenraad stemde daar unaniem mee in. Dat gold ook voor de concept samenwerkingsovereenkomst met Noventa.

Er werd in It Bynt te Sumar vergaderd, omdat dit onze eerste ontmoetingsschool is. Baukje Bijma, directeur van It Bynt, informeerde de leden daarover en naar aanleiding daarvan ontstond een geanimeerde discussie.

Het bestuur is bijéén geweest op 1 november 2017 om de stand van zaken door te nemen en de begroting 2018 vast te stellen, zodat deze aan de Ledenraad kon worden voorgelegd.

Financiën

Exploitatieresultaat privaat

	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Baten		
Rijksbijdrage OCW	-	0
Overige overheidsbijdragen	-	0
Overige baten	4.086	0
Totaal baten	4.086	0
Lasten		
Personeelslasten	-	
Afschrijvingen	17.411	16.208
Huisvestingslasten	-	
Overige lasten	1.998	0
Totaal lasten	19.409	16.208
Saldo baten en lasten	15.323-	-16.208
Financiële baten en lasten	38.398	21.820
Netto resultaat	23.075	5.612

Het resultaat over 2017 bedraagt € 23.075,- positief.

Er is € 4.000,- aan huurbaten geboekt. De afschrijvingslasten bedragen ruim € 17.000,-. Deze zijn berekend over de private activa die zijn overgezet vanuit de publieke Stichting. Verder zijn er nog € 2.000,- aan bankkosten gemaakt

Balans Privaat

Activa	31-dec-17	31-dec-16
Materiële vaste activa	376.954	311.465
Financiële vaste activa	1.033.700	1.033.700
Totaal vaste activa	1.410.654	1.345.165
Vorderingen	433.230	0
Effecten	-	
Liquide middelen	1.371.740	1.788.807
Totaal vlottende activa	1.804.969	1.788.807
Totaal activa	3.215.624	3.133.972
Passiva		
Eigen vermogen	3.215.624	3.133.972*
Voorzieningen	-	
Langlopende schulden	-	
Kortlopende schulden	-	
Totaal passiva	3.215.624	3.133.972*

*Het vermogen van 2016 is een fictief vermogen, aangezien er in 2016 nog geen sprake was van de splitsing in privaat en publiek.

Privaat vermogen per school

School	2012	2016
Dûbel Ien	161.486	181.056
De Winde	208.576	248.121
De Balsemyn	105.577	115.631
De Finne	246.612	265.670
It Lemieren	252.485	275.362
Immanuël	123.120	138.724
It Bynt	183.958	213.960
De Reinbôge	233.003	267.057
De Wrâldpoarte	357.226	398.174
De Arke	97.226 `	115.653
Ichthus	103.536	131.336
Paadwizer	135.893	178.667
Alpha	103.486	116.458
Vereniging	<u>495.626</u>	<u>562.220</u>
	2.807.810	3.208.096
COOP		<u>130.400</u>
Totaal		3.338.496

Deel III

Consolidatie van de jaarrekeningen

Exploitatieoverzicht geconsolideerd

	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Baten		
Rijksbijdrage OCW	10.153.013	9.853.273
Overige overheidsbijdragen	54.769	156.146
Overige baten	230.644	304.395
Totaal baten	10.438.427	10.313.813
Lasten		
Personeelslasten	8.141.704	7.926.721
Afschrijvingen	356.512	314.374
Huisvestingslasten	739.246	668.907
Overige lasten	1.125.783	1.153.806
Totaal lasten	10.363.246	10.063.808
Saldo baten en lasten	75.181	250.005
Financiële baten en lasten	57.902	100.527
Netto resultaat	133.083	350.532

Balans geconsolideerd

Activa	31-dec-17	31-dec-16
Materiële vaste activa	2.596.773	2.350.311
Financiële vaste activa	1.033.700	1.033.700
Totaal vaste activa	3.630.473	3.384.011
Vorderingen	780.574	687.253
Effecten	-	0
Liquide middelen	7.200.126	7.158.325
Totaal vlottende activa	7.980.700	7.845.578
Totaal activa	11.611.173	11.229.588
Passiva		
Eigen vermogen*	9.721.293	9.599.421
Voorzieningen	752.040	611.748
Langlopende schulden	-	0
Kortlopende schulden	1.137.839	1.018.420
Totaal passiva	11.611.172	11.229.588
*publiek EV	€ 6.505.669	€ 6.260.925
*privaat EV	€ 3.215.624	€ 3.338.496
*totaal EV	€ 9.721.293	€ 9.599.421

Stichting voor PCBO in de
gem. Tytsjerksteradiel

Financieel jaarverslag 2017

Inhoudsopgave

Toelichting op onderdelen van het jaarverslag	Pagina
Bestuursverslag	0
Geconsolideerde jaarrekening 2017	
Financiële kengetallen geconsolideerde jaarrekening	84
Geconsolideerde balans per 31 december 2017	85
Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2017	87
Geconsolideerde kasstroomoverzicht	88
Toelichting behorende tot de jaarrekening:	89
Grondslagen geconsolideerde jaarrekening	89
Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017	93
Niet uit de balans blijken verplichtingen	97
Gebeurtenissen na balansdatum	97
Model G, Overzicht doelsubsidies OCW	98
Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2017	99
Overzicht verbonden partijen	102
Enkelvoudige jaarrekening 2017	
Financiële kengetallen enkelvoudige jaarrekening	103
Balans met vergelijkende cijfers 2016 conform situatie 2017	104
Staat van baten en lasten met vergelijkende cijfers 2016 conform situatie 2017	106
Enkelvoudige kasstroomoverzicht	107
Grondslagen enkelvoudige jaarrekening	108
Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2017	109
Niet uit de balans blijken verplichtingen	113
Gebeurtenissen na balansdatum	113
Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2017	114
Overzicht verbonden partijen	117
Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	118
Bestemming van het resultaat	120
Gegevens over de rechtspersoon	121
Overige gegevens	
Controleverklaring	122

Financiële kengetallen geconsolideerde jaarrekening

Aan de hand van de jaarrekening kunnen een aantal kengetallen en ratio's worden berekend die verder inzicht kunnen geven in de gevolgen van het gevoerde beleid over het boekjaar en waardoor het beeld uit de jaarrekening kan worden verduidelijkt.

<u>Kengetallen</u>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
<u>Rentabiliteit</u> <i>Exploitatieresultaat in een percentage van de totale baten.</i> De rentabiliteit geeft aan in hoeverre de inkomsten en uitgaven van een instelling elkaar in evenwicht houden.	1%	3%
<u>Current ratio</u> <i>Verhouding vlottende activa en kortlopend vreemd vermogen.</i> Deze verhouding geeft aan in hoeverre de organisatie in staat is aan haar korte termijnverplichtingen te voldoen. Een waarde tussen de 1,5 en 2 is goed. Ligt de waarde boven de 1,5 dan is de organisatie in staat aan haar korte termijnverplichtingen te voldoen.	7,01	7,70
<u>Solvabiliteit 1</u> <i>Eigen vermogen in percentage van het totale vermogen</i>	83,7%	85,5%
<u>Solvabiliteit 2</u> <i>Eigen vermogen plus voorzieningen / totale passiva</i> De solvabiliteit geeft aan in hoeverre de organisatie in staat is aan haar lange termijnverplichtingen te voldoen. 25% a 50% wordt als goed aangemerkt. Is de waarde hoger dan 25% (solvabiliteit 1) dan is de organisatie in staat om aan haar lange termijn verplichtingen te voldoen. Bij solvabiliteit 2 wordt door het ministerie van OCW een signaleringswaarde gehanteerd van 30%.	90,2%	90,9%
<u>Weerstandsvermogen</u> <i>(Eigen vermogen minus Materiele vaste activa) / Totale baten</i> Het weerstandsvermogen geeft de vrije vermogensbuffer aan voor het opvangen van calamiteiten. Een percentage tussen de 5 en 20 procent wordt gezien als voldoende buffer.	67,1%	70,3%
Aantal leerlingen per teldatum 1-10 (t-1)	1.766	1.834
Gemiddeld aantal FTE (exclusief vervanging)	124,44	126,81
<u>Personeelskosten per FTE</u>	64.571	62.508

A.1.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2017

(na verwerking resultaatbestemming)

1.	Activa	31 december 2017	31 december 2016
1.2	Materiële vaste activa	2.596.773	2.350.311
1.3	Financiële vaste activa	1.033.700	1.033.700
	Totaal vaste activa	3.630.473	3.384.011
1.5	Vorderingen	780.574	687.253
1.7	Liquide middelen	7.200.125	7.158.325
	Totaal vlottende activa	7.980.699	7.845.578
	Totaal activa	11.611.172	11.229.588

A.1.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2017

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
3.	Baten			
3.1	Rijksbijdrage OCW	10.153.013	9.756.733	9.853.273
3.2	Overige overheidsbijdragen	54.769	1.200	156.146
3.5	Overige baten	230.644	141.350	304.395
	Totaal baten	10.438.427	9.899.283	10.313.813
4.	Lasten			
4.1	Personeelslasten	8.141.704	7.920.992	7.926.721
4.2	Afschrijvingen	356.512	364.134	314.374
4.3	Huisvestingslasten	739.246	664.464	668.907
4.4	Overige lasten	1.125.783	1.108.042	1.153.806
	Totaal lasten	10.363.246	10.057.632	10.063.808
	Saldo baten en lasten	75.181	158.349-	250.005
5	Financiële baten en lasten	57.902	137.584	100.527
	Netto resultaat	133.083	20.765-	350.532

A.1.3 Geconsolideerde kasstroomoverzicht

	2017	2016
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat voor financiële baten en lasten	75.181	250.005
<i>Aanpassingen voor:</i>		
- Afschrijvingen	356.512	314.374
- Mutaties voorzieningen	140.292	281.824-
- Overige mutaties EV	11.210-	-
<i>Veranderingen in vlottende middelen:</i>		
- Vorderingen	93.321-	17.040-
- Kortlopende schulden	119.419	35.887-
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	586.874	229.629
Ontvangen interest	57.902	105.527
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	644.776	335.155
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Boekwaarde overgedragen vaste activa	-	-
(Des)investeringen materiële vaste activa	602.975-	504.796-
(Des)investeringen financiële vaste activa	-	1.000.000
		-
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	602.975-	495.204
Mutatie liquide middelen	41.801	830.360
Beginstand liquide middelen	7.158.325	6.327.966
Mutatie liquide middelen	41.801	830.360
Eindstand liquide middelen	7.200.126	7.158.325

Toelichting behorende tot de jaarrekening:

Grondslagen geconsolideerde jaarrekening

De activiteiten van Stichting voor PCBO in de gem. Tytsjerksteradiel bestaan uit het geven van primair onderwijs.

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. In deze regeling is vastgesteld dat de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 660 Onderwijsinstellingen) van toepassing zijn, met inachtneming van de daarin aangeduide uitzonderingen.

Voor zover niet anders is vermeld worden activa, voorzieningen en schulden opgenomen tegen de nominale waarde.

De genoemde bedragen, voorzover niet anders vermeld, zijn opgenomen in hele euro's.

Het kasstroomoverzicht is opgenomen volgens de indirecte methode. De toelichting vloeit voort uit de toelichting op de afzonderlijke posten in de jaarrekening en is daarom niet apart opgenomen.

Splitsing

Op 1 juni 2017 is de vereniging PCBO Tytsjerksteradiel gesplitst in 2 verenigingen en m.i.v. 1 augustus werd de vereniging publiek een stichting.

Grondslagen voor consolidatie

Algemeen

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen en andere rechtspersonen waarin een overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding wordt gevoerd.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling.

Er is geconsolideerd volgens de integrale methode.

De financiële gegevens zijn volledig in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties.

Verbonden partijen

De twee groepsonderdelen zijn aangemerkt als verbonden partij. De transacties tussen Stichting voor PCBO in de gem. Tytsjerksteradiel en Vereniging ter ondersteuning van PCBO Tytsjerksteradiel zijn in de consolidatie geëlimineerd.

De benodigde toelichting omtrent verbonden partijen is opgenomen in het overzicht verbonden partijen.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het materieel vast actief.

De activeringsgrens is: € 500,-

Het systeem van afschrijvingen is als volgt:

Gebouwen, bestaande uit:

- Gebouwen 2,5% en 5% van de aanschafwaarde

Inventaris en apparatuur, bestaande uit:

- Inventaris 10% en 5% van de aanschafwaarde
- ICT 33,3% en 20% en 12,5% en 10% van de aanschafwaarde
- Technische inventaris 5% van de aanschafwaarde

Overige vaste bedrijfsmiddelen, bestaande uit:

- Onderwijsleerpakket 10% van de aanschafwaarde

Financiële vaste activa

De leningen en vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. De onder de financiële vaste activa opgenomen obligaties worden, voorzover ze worden aangehouden tot het einde van de looptijd, gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs of lagere marktwaarde. Obligaties die niet tot het einde van de looptijd worden aangehouden, worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Aandelen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Vorderingen

Bij eerste verwerking worden de vorderingen opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en de geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. De vorderingen worden verminderd met de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van vorderingen.

Algemene reserve

De Algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van het bevoegd gezag en wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten die ontstaan uit het verschil tussen werkelijke baten en lasten.

Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserve privaat is gevormd uit resultaten uit voorgaande jaren vanuit de private geldstromen en middels het private resultaat over het onderhavige boekjaar.

Personele reserve

Het doel van de bestemmingsreserve personeel is het opvangen van de personele gevolgen van de krimp.

Overige reserve

De overige reserve bestaat uit 3 elementen:

Gemeentelijk onderzoek naar toekomstbestendige kindvoorzieningen voor kinderen van 0-12 jaar.

Kosten van gesprekken met bureau Noorderlingen in het kader van duurzame inzetbaarheid.

Kosten onderzoek scheiding privaat en publiek.

Voorzieningen

De Vereniging is eigen risicodragers WGA. Er is één personeelslid met een WGA uitkering. Het UWV heeft bepaald dat de Vereniging tot 2018 de uitkering dient te bekostigen. De totale kosten bedragen 100.000,-. In de voorziening WGA is dan ook in 2010 een bedrag van 100.000 euro opgenomen, zodat de kosten van de uitkering uit de voorziening kunnen worden betaald.

Voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde, met uitzondering van voorzieningen ter zake van personeel en soortgelijke verplichtingen. Deze worden opgenomen tegen de berekende contante waarde. Een voorziening wordt eerst gevormd als voldaan is aan de vereisten terzake van het vormen van voorzieningen.

De voorziening duurzame inzetbaarheid wordt gevormd op basis van de ingediende verlofplanning van een personeelslid. Op basis van deze planning wordt het verlofsaldo bepaald. Dit saldo wordt contant gemaakt tegen het geldende discontopercentage. Tot op heden worden er nog maar zeer beperkt verlofplanningen gemaakt op basis van de regeling duurzame inzetbaarheid. De voorziening wordt pas opgenomen als de verplichting betrouwbaar is te schatten.

De voorziening onderhoud is gebaseerd op de onderhoudsplanning van de komende jaren. De dotatie is op basis van de planning berekend en gelijkmatig verdeeld over de jaren. Periodiek wordt de planning geactualiseerd. Jaarlijks wordt bekeken of de dotatie toereikend is.

De voorziening jubilea is opgenomen tegen de contante waarde van de toekomstige uitbetalingen en is afhankelijk van de ingeschatte blijfkans, gemiddelde salarisstijging en disconteringsvoet. De werkelijke jubilea-uitkeringen worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, deze is gelijk aan de nominale waarde.

Pensioenen

Er is één pensioenregeling. Dit betreft een Nederlandse regeling en wordt gefinancierd door afdrachten aan pensioenuitvoerder, te weten het bedrijfstakpensioenfonds ABP. Per ultimo boekjaar heeft dit pensioenfonds een dekkingsgraad van 101,5% (Beleidsdekkingsgraad). De pensioenverplichting wordt gewaardeerd volgens de "verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering". In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de staat van baten en lasten verantwoord. De stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij ABP, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. De stichting heeft daarom de pensioenregeling verwerkt als een "verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering" en heeft alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Baten

Onder baten wordt verstaan de van overheidswege toegekende (normatieve) bijdrage OCW, overige OCW subsidies en (gemeentelijke) overheidsbijdragen, alsmede de van derden toegekende overige bijdragen. De baten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Lasten

De lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen. Verliezen die hun oorsprong vinden in het boekjaar worden in aanmerking genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

A.1.4 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017

1. Activa

1.2 Materiële vaste activa

	Aanschaf- waarde per 31 december 2016	Afschrijvingen tot en met 31 december 2016	Boekwaarde per 31 december 2016	Mutaties 2017		Aanschaf- waarde per 31 december 2017	Afschrijvingen tot en met 31 december 2017	Boekwaarde per 31 december 2017
				Investeringen	Afschrijvingen			
1.2.1 Gebouwen en terreinen	419.776	89.327-	330.448	5.677	21.204-	425.453	110.532-	314.921
1.2.2 Inventaris en apparatuur	5.784.531	4.099.044-	1.685.487	565.184	262.884-	6.349.714	4.361.928-	1.987.786
1.2.3 Overige vaste bedrijfs- middelen	1.583.233	1.248.858-	334.375	32.114	72.424-	1.615.348	1.321.282-	294.066
Materiële vaste activa	7.787.540	5.437.229-	2.350.311	602.975	356.512-	8.390.515	5.793.742-	2.596.773

Onder inventaris en apparatuur vallen de posten Meubilair, Technisch inventaris en ICT middelen.

Onder overige vaste bedrijfsmiddelen vallen investeringen in onderwijsleerpakket en overige investeringen.

1.3 Financiële vaste activa

	Boekwaarde per 31 december 2016	Mutaties 2017			Boekwaarde per 31 december 2017
		Investe- ringen	Desinves- teringen	Resultaat	
1.3.6 Effecten:					
Obligaties	1.033.700	-	-	-	1.033.700
Totaal	1.033.700	-	-	-	1.033.700

Bij de splitsing per 1-6-2017 zijn de financiële vaste activa overgedragen aan de Vereniging ter Ondersteuning.

1.5 Vorderingen

	31 december 2017	31 december 2016
1.5.1 Debiteuren	25	-
1.5.2 Vorderingen OCW	480.239	475.798
De vordering OCW heeft betrekking op de overlopende posten vanuit de personele lumpsum, impulsgebieden en personeels- en arbeidsmarktbeleid.		
1.5.6 Overige overheden	26.065	10.974
1.5.7 Overige vorderingen	124.650	77.700
Overige overlopende activa	149.596	122.813
Kruisposten	1-	32-
1.5.8 Overlopende activa	149.595	122.781
Totaal Vorderingen	780.574	687.253

De vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

1.7 Liquide middelen

	31 december 2017	31 december 2016
1.7.1 Kasmiddelen	364	704
1.7.2 Banken	7.199.761	7.157.621
	7.200.125	7.158.325

Bij de splitsing per 1-6-2017 is een bedrag van € 3.145.055 aan banktegoeden overgedragen aan de Vereniging ter Ondersteuning.

2.1 Eigen vermogen

		Boekwaarde per 31 december 2016	Mutaties 2017		Boekwaarde per 31 december 2017
			Bestemming resultaat	Overige mutaties	
2.1.1	Algemene reserve	6.038.136	86.866	3.352.419	9.477.421
2.1.2	Bestemmingsreserve publiek	222.788	-	-	222.788
2.1.3	Bestemmingsreserve privaat	3.338.496	46.217	3.363.629-	21.084
		9.599.420	133.083	11.210-	9.721.293

De bestemmingsreserve privaat is gevormd uit resultaten uit voorgaande jaren vanuit de private geldstromen.

Het private vermogen van het schoolbestuur is overgezet naar de vereniging ter ondersteuning. De Algemene reserve bestaat voor €6.505.669 uit het vermogen van het schoolbestuur en voor €3.215.624 uit vermogen van de vereniging ter ondersteuning.

De overige mutaties in de Algemene reserve betreffen:

Correctie resultaat 2016	40.680
Correctie COOP/Palludara	119.190
	<u>159.870</u>

De overige mutaties in de Bestemmingsreserve privaat betreffen:

de overdracht aan de vereniging ter ondersteuning per 1-6-2017	3.192.549
Correctie resultaat 2016	40.680
Correctie COOP/Palludara	130.401
	<u>3.363.629</u>

Toelichting Bestemmingsreserve publiek:

	Boekwaarde per 31 december 2016	Mutaties 2017		Boekwaarde per 31 december 2017
		Bestemming resultaat	Overige mutaties	
Personele reserve	90.000	-	-	90.000
Overige reserve	132.788	-	-	132.788
	222.788	-	-	222.788

2.2 Voorzieningen

		Mutaties 2017						
		Boekwaarde per 31 december 2016	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Boekwaarde per 31 december 2017	Kortlopende deel < 1 jaar	Langlopende deel > 1 jaar
2.2.1	Personeel	168.017	4.245	18.123-	-	154.139	3.507	150.632
	<i>Spaarverlof</i>	<i>116.843</i>	-	-	-	<i>116.843</i>	-	116.843
	<i>Jubilea</i>	<i>36.523</i>	<i>4.245</i>	<i>3.472-</i>	-	<i>37.296</i>	<i>3.507</i>	33.789
	<i>Overig personeel</i>	<i>14.651</i>	-	<i>14.651-</i>	-	-	-	-
2.2.3	Overige voorzieningen	443.731	271.500	117.330-	-	597.901	227.541	370.360
	<i>Onderhoud</i>	<i>443.731</i>	<i>271.500</i>	<i>117.330-</i>	-	<i>597.901</i>	<i>227.541</i>	370.360
		611.748	275.745	135.453-	-	752.040	231.048	520.992

2.4 Kortlopende schulden

		31 december 2017	31 december 2016
2.4.3	Crediteuren	395.953	323.669
2.4.7.1	<i>Loonheffing</i>	275.463	274.673
2.4.7.3	<i>Premies sociale verzekeringen</i>	9.928	17.706
2.4.7	Totaal belastingen en premies sociale verzekeringen	285.391	292.380
2.4.8	Schulden terzake van pensioenen	89.539	77.014
2.4.9	Overige kortlopende schulden	3.645	2.771
2.4.10.4	<i>Vooruitontvangen termijnen OCW niet geoormerkt</i>	8.079	-
2.4.10.5	<i>Overlopende passiva m.b.t. vakantiegeld</i>	248.309	238.862
2.4.10.8	<i>Overlopende passiva algemeen</i>	62.785	39.422
2.4.10.8	<i>Overlopende passiva mbt subsidie overig</i>	44.138	44.301
2.4.10	Totaal overlopende passiva	363.311	322.585
	Totaal kortlopende schulden	1.137.839	1.018.420

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

2.5 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Er is een contract met Onderwijsbureau Meppel. Dit contract wordt periodiek verlengd.

Energie: collectiviteitscontract via Verus. DVEP looptijd 2015-2020, €32.000. Eneco looptijd 2015-2020, € 88.200,-

Schoonmaak: Nivo Noord verzorgt de schoonmaak 2014-2016, in 2016 is dit contract verlengd. Kosten €149.000,-

Kopieermachines: Sinds januari 2017 is er sprake van een collectief contract op verenigingsniveau. Totale kosten 2017: € 64.544.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die van invloed zijn op de waardering van de in de balans getoonde posten of het resultaat.

Model G, Overzicht doelsubsidies OCW

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

De prestatie is ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikking:

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Totaalbedrag toewijzing (€)	Ontvangen in 2017	Geheel uitgevoerd en afgerond	Nog niet geheel afgerond
Subsidie voor studieverlof			7.520	7.520	X	
			7.520	7.520		

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule

G2-A Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag toewijzing (€)	Ontvangen t/m 2016	Lasten t/m 2016	Stand begin 2017	Ontvangen in 2017	Lasten in 2017	Te verrekenen 31-12-17
N.v.t.			-	-	-	-	-	-	-
Aflopend			-	-	-	-	-	-	-

G2-B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag toewijzing (€)	Ontvangen t/m 2016	Lasten t/m 2016	Stand begin 2017	Ontvangen in 2017	Lasten in 2017	Stand ultimo 2017
N.v.t.			-	-	-	-	-	-	-
Doorlopend			-	-	-	-	-	-	-

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2017

3 Baten

3.1 Rijksbijdragen OCW

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
3.1.1.1	Rijksbijdragen OCW	9.337.765	9.019.051	9.235.307
3.1.2.2	Niet geormerkte subsidies	307.184	259.682	227.228
	Totaal rijksbijdragen via OCW	9.644.950	9.278.733	9.462.534
3.1.4	Rijksbijdragen via samenwerkingsverband	508.064	478.000	390.738
	Totaal rijksbijdragen	10.153.013	9.756.733	9.853.273

3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
3.2.1	Gemeentelijke bijdragen en subsidies	25.528	-	60.153
3.2.2	Overige overheidsbijdragen	29.242	1.200	95.992
		54.769	1.200	156.146

3.5 Overige baten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
3.5.1	Verhuur	22.501	19.630	30.021
3.5.4	Sponsoring	15	-	-
3.5.5	Ouderbijdragen	84.668	75.660	88.762
3.5.6	Overig	123.461	46.060	185.612
		230.644	141.350	304.395

4.1 Personele lasten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
4.1.1.1	<i>Bruto lonen en salarissen</i>	5.757.144	5.722.255	5.580.395
4.1.1.2	<i>Sociale lasten</i>	973.058	967.161	915.638
4.1.1.3	<i>Pensioenlasten</i>	790.768	785.976	647.631
4.1.1	Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenen	7.520.970	7.475.392	7.143.664
4.1.2.1	<i>Dotaties personele voorzieningen</i>	10.406-	12.000	6.128
4.1.2.2	<i>Personeel niet in loondienst</i>	305.217	80.745	445.713
4.1.2.3	<i>Overig</i>	199.742	186.105	195.856
4.1.2.4	<i>Scholing/opleiding</i>	176.716	202.750	240.926
4.1.2	Overige personele lasten	671.269	481.600	888.622
4.1.3	Af: Uitkeringen	50.535-	36.000-	105.565-
		8.141.704	7.920.992	7.926.721

Realisatie 2017	Realisatie 2016
--------------------	--------------------

Gemiddeld aantal FTE (exclusief vervanging) 126 127

4.2 Afschrijvingen

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
4.2.2.1	Gebouwen	21.204	19.471	17.046
4.2.2.2	Inventaris en apparatuur	262.884	265.176	224.848
4.2.2.4	Onderwijsleerpakket	72.424	79.487	72.481
		356.512	364.134	314.374

4.3 Huisvestingslasten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
4.3.1	Huur	31.739	45.000	31.499
4.3.2	Verzekeringen	-	250	-
4.3.3	Onderhoud	43.085	41.050	41.806
4.3.4	Water en energie	131.172	139.980	136.201
4.3.5	Schoonmaakkosten	218.189	192.544	208.129
4.3.6	Heffingen	18.708	14.380	18.443
4.3.7	Dotaties overige onderhoudsvoorzieningen	271.500	200.500	209.000
4.3.8	Overige huisvestingslasten	24.854	30.760	23.829
		739.246	664.464	668.907

4.4 Overige lasten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
4.4.1	Administratie- en beheerslasten	515.520	534.410	465.167
4.4.2.1	<i>Inventaris en apparatuur</i>	22.165	21.860	20.379
4.4.2.2	<i>Leermiddelen</i>	278.017	254.215	254.302
4.4.2	Inventaris, apparatuur en leermiddelen	300.182	276.075	274.681
4.4.4	Overig	310.081	297.557	413.958
		1.125.783	1.108.042	1.153.806
<i>Uitsplitsing</i>				
4.4.1.1	Honorarium onderzoek jaarrekening	3.025		8.492
4.4.1.3	Honorarium fiscale adviezen	3.075		-
	Accountantslasten	6.100		8.492

5 Financiële baten en lasten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
5.1	Rentebaten	57.902	137.584	105.527
5.3	Waardeveranderingen financiële vaste activa en effecten	-	-	5.000-
		57.902	137.584	100.527

A.1.7**Overzicht verbonden partijen*****Overige verbonden partijen (minderheidsbelang en geen beslissende zeggenschap)***

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteit
Stichting Samenwerkingsverband Passend Onderwijs PO Friesland	Stichting	Leeuwarden	4
Ver. ter ondersteuning van PCBO Tytsjerksteradiel	Vereniging	Eastermar	4

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

Financiële kengetallen enkelvoudige jaarrekening

Aan de hand van de jaarrekening kunnen een aantal kengetallen en ratio's worden berekend die verder inzicht kunnen geven in de gevolgen van het gevoerde beleid over het boekjaar en waardoor het beeld uit de jaarrekening kan worden verduidelijkt.

<u>Kengetallen</u>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
<u>Rentabiliteit</u>	1%	3%
<i>Exploitatieresultaat in een percentage van de totale baten.</i>		
De rentabiliteit geeft aan in hoeverre de inkomsten en uitgaven van een instelling elkaar in evenwicht houden.		
<u>Current ratio</u>	4,30	7,70
<i>Verhouding vlottende activa en kortlopend vreemd vermogen.</i>		
Deze verhouding geeft aan in hoeverre de organisatie in staat is aan haar korte termijnverplichtingen te voldoen. Een waarde tussen de 1,5 en 2 is goed. Ligt de waarde boven de 1,5 dan is de organisatie in staat aan haar korte termijnverplichtingen te voldoen.		
<u>Solvabiliteit 1</u>	74,0%	85,5%
<i>Eigen vermogen in percentage van het totale vermogen</i>		
<u>Solvabiliteit 2</u>	82,6%	90,9%
<i>Eigen vermogen plus voorzieningen / totale passiva</i>		
De solvabiliteit geeft aan in hoeverre de organisatie in staat is aan haar lange termijnverplichtingen te voldoen. 25% a 50% wordt als goed aangemerkt. Is de waarde hoger dan 25% (solvabiliteit 1) dan is de organisatie in staat om aan haar lange termijn verplichtingen te voldoen. Bij solvabiliteit 2 wordt door het ministerie van OCW een signaleringswaarde gehanteerd van 30%.		
<u>Weerstandsvermogen</u>	70,7%	70,3%
<i>(Eigen vermogen minus Materiele vaste activa) / Totale baten</i>		
Het weerstandsvermogen geeft de vrije vermogensbuffer aan voor het opvangen van calamiteiten. Een percentage tussen de 5 en 20 procent wordt gezien als voldoende buffer.		
Aantal leerlingen per teldatum 1-10 (t-1)	1.766	1.834
Gemiddeld aantal FTE (exclusief vervanging)	124,44	126,81
<u>Personeelskosten per FTE</u>	65.426	62.508

Balans met vergelijkende cijfers 2016 conform situatie 2017.

(na verwerking resultaatbestemming)

1.	Activa	31 december 2017	31 december 2016
1.2	Materiële vaste activa	2.219.819	2.038.846
1.3	Financiële vaste activa	-	-
	Totaal vaste activa	2.219.819	2.038.846
1.5	Vorderingen	738.378	687.253
1.7	Liquide middelen	5.828.386	5.369.517
	Totaal vlottende activa	6.566.763	6.056.770
	Totaal activa	8.786.582	8.095.615

2.	Passiva	31 december 2017	31 december 2016
2.1	Eigen vermogen	6.505.669	6.465.448
2.2	Voorzieningen	752.040	611.748
2.4	Kortlopende schulden	1.528.873	1.018.420
Totaal passiva		8.786.582	8.095.615

**Staat van baten en lasten met vergelijkende cijfers 2016
conform situatie 2017.**

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
3.	Baten			
3.1	Rijksbijdrage OCW	10.153.013	9.756.733	9.853.273
3.2	Overige overheidsbijdragen	54.769	1.200	156.146
3.5	Overige baten	230.644	141.350	304.395
	Totaal baten	10.438.427	9.899.283	10.313.813
4.	Lasten			
4.1	Personeelslasten	8.141.704	7.920.992	7.926.721
4.2	Afschrijvingen	339.101	364.134	298.166
4.3	Huisvestingslasten	739.246	664.464	668.907
4.4	Overige lasten	1.127.872	1.108.042	1.153.806
	Totaal lasten	10.347.923	10.057.632	10.047.600
	Saldo baten en lasten	90.504	158.349-	266.213
5	Financiële baten en lasten	19.504	137.584	78.707
	Netto resultaat	110.008	20.765-	344.920

B.1.3 Enkelvoudige kasstroomoverzicht

	2017	2016
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat voor financiële baten en lasten	90.504	250.005
<i>Aanpassingen voor:</i>		
- Afschrijvingen	339.101	314.374
- Mutaties voorzieningen	140.292	281.824-
- Overige mutaties EV	3.203.759-	-
<i>Veranderingen in vlottende middelen:</i>		
- Vorderingen	51.125-	17.040-
- Kortlopende schulden	510.453	35.887-
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	2.174.534-	229.629
Ontvangen interest	19.504	105.527
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	2.155.030-	335.155
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Boekwaarde overgedragen vaste activa	394.366	-
(Des)investeringen materiële vaste activa	602.975-	504.796-
(Des)investeringen financiële vaste activa	1.033.700	1.000.000
		-
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	825.091	495.204
Mutatie liquide middelen	1.329.939-	830.360
Beginstand liquide middelen	7.158.325	6.327.966
Mutatie liquide middelen	1.329.939-	830.360
Eindstand liquide middelen	5.828.386	7.158.325

Grondslagen enkelvoudige jaarrekening

Voor de grondslagen van de enkelvoudige jaarrekening 2017 wordt verwezen naar de grondslagen die zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening 2017.

Vergelijkende cijfers

De vergelijkende cijfers zijn berekend als ware de splitsing in 2016 plaatsvond. Hier voor zijn dezelfde uitgangspunten gebruikt als bij de daadwerkelijke splitsing in 2017.

B.1.4 Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2017

1. Activa

1.2 Materiële vaste activa

	Aanschaf- waarde per 31 december 2016	Afschrijvingen tot en met 31 december 2016	Boekwaarde per 31 december 2016	Mutaties 2017				Aanschaf- waarde per 31 december 2017	Afschrijvingen tot en met 31 december 2017	Boekwaarde per 31 december 2017
				Investeringen	Desinvesteringe n overgedragen aan Vereniging	Afschrijvingen	Afschrijvingen desinvesteringen overgedragen aan Vereniging			
1.2.1 Gebouwen en terreinen	419.776	89.327-	330.448	5.677	425.453-	8.795-	98.123	0	0	0
1.2.2 Inventaris en apparatuur	5.784.531	4.099.044-	1.685.487	565.184	85.203-	257.882-	18.167	6.264.512	4.338.759-	1.925.753
1.2.3 Overige vaste bedrijfs- middelen	1.583.233	1.248.858-	334.375	32.114	0	72.424-	0-	1.615.348	1.321.282-	294.066
Materiële vaste activa	7.787.540	5.437.229-	2.350.311	602.975	510.656-	339.101-	116.290	7.879.859	5.660.040-	2.219.819

Onder inventaris en apparatuur vallen de posten Meubilair, Technisch inventaris en ICT middelen.

Onder overige vaste bedrijfsmiddelen vallen investeringen in onderwijsleerpakket en overige investeringen.

De desinvesteringen betreffen de MVA, die per 1-6-2017 zijn overgedragen aan de Vereniging ter Ondersteuning.

1.3 Financiële vaste activa

	Boekwaarde per 31 december 2016	Mutaties 2017			Boekwaarde per 31 december 2017
		Investe- ringen	Desinves- teringen	Resultaat	
1.3.6 Effecten:					
Obligaties	1.033.700	-	1.033.700-	-	-
Totaal	1.033.700	-	1.033.700-	-	-

Bij de splitsing per 1-6-2017 zijn de financiële vaste activa overgedragen aan de Vereniging ter Ondersteuning.

1.5 Vorderingen

	31 december 2017	31 december 2016
1.5.1 Debiteuren	25	-
1.5.2 Vorderingen OCW	480.239	475.798
De vordering OCW heeft betrekking op de overlopende posten vanuit de personele lumpsum, impulsgebieden en personeels- en arbeidsmarktbeleid.		
1.5.6 Overige overheden	26.065	10.974
1.5.7 Overige vorderingen	124.650	77.700
<i>Overige overlopende activa</i>	<i>107.400</i>	<i>122.813</i>
<i>Kruisposten</i>	<i>1-</i>	<i>32-</i>
1.5.8 Overlopende activa	107.399	122.781
Totaal Vorderingen	738.378	687.253

De vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

1.7 Liquide middelen

	31 december 2017	31 december 2016
1.7.1 Kasmiddelen	364	704
1.7.2 Banken	5.828.021	7.157.621
	5.828.386	7.158.325

Bij de splitsing per 1-6-2017 is een bedrag van € 3.145.055 aan banktegoeden overgedragen aan de Vereniging ter Ondersteuning.

2.1 Eigen vermogen

		Boekwaarde per 31 december 2016	Mutaties 2017		Boekwaarde per 31 december 2017
			Bestemming resultaat	Overige mutaties	
2.1.1	Algemene reserve	6.038.136	63.791	159.870	6.261.797
2.1.2	Bestemmingsreserve publiek	222.788	-	-	222.788
2.1.3	Bestemmingsreserve privaat	3.338.496	46.217	3.363.629-	21.084
		9.599.420	110.008	3.203.759-	6.505.669

De bestemmingsreserve privaat is gevormd uit resultaten uit voorgaande jaren vanuit de private geldstromen.

De overige mutaties in de Algemene reserve betreffen:

Correctie resultaat 2016	40.680
Correctie COOP/Palludara	119.190
	<u>159.870</u>

De overige mutaties in de Bestemmingsreserve privaat betreffen:

de overdracht aan de steunstichting per 1-6-2017	3.192.549
Correctie resultaat 2016	40.680
Correctie COOP/Palludara	130.401
	<u>3.363.629</u>

Toelichting Bestemmingsreserve publiek:

	Boekwaarde per 31 december 2016	Mutaties 2017		Boekwaarde per 31 december 2017
		Bestemming resultaat	Overige mutaties	
Personele reserve	90.000	-	-	90.000
Overige reserve	132.788	-	-	132.788
	222.788	-	-	222.788

2.2 Voorzieningen

		Boekwaarde per 31 december 2016	Mutaties 2017			Boekwaarde per 31 december 2017	Kortlopende deel < 1 jaar	Langlopende deel > 1 jaar
			Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval			
2.2.1	Personeel	168.017	4.245	18.123-	-	154.139	3.507	150.632
	<i>Spaarverlof</i>	<i>116.843</i>	-	-	-	<i>116.843</i>	-	116.843
	<i>Jubilea</i>	<i>36.523</i>	<i>4.245</i>	<i>3.472-</i>	-	<i>37.296</i>	<i>3.507</i>	33.789
	<i>Overig personeel</i>	<i>14.651</i>	-	<i>14.651-</i>	-	-	-	-
2.2.3	Overige voorzieningen	443.731	271.500	117.330-	-	597.901	227.541	370.360
	<i>Onderhoud</i>	<i>443.731</i>	<i>271.500</i>	<i>117.330-</i>	-	<i>597.901</i>	<i>227.541</i>	370.360
		611.748	275.745	135.453-	-	752.040	231.048	520.992

2.4 Kortlopende schulden

	31 december 2017	31 december 2016
2.4.3 Crediteuren	395.953	323.669
2.4.5 Schulden aan groepsmaatschappijen	391.034	-
2.4.7.1 <i>Loonheffing</i>	275.463	274.673
2.4.7.3 <i>Premies sociale verzekeringen</i>	9.928	17.706
2.4.7 Totaal belastingen en premies sociale verzekeringen	285.391	292.380
2.4.8 Schulden terzake van pensioenen	89.539	77.014
2.4.9 Overige kortlopende schulden	3.645	2.771
2.4.10.4 <i>Vooruitontvangen termijnen OCW niet geormerkt</i>	8.079	-
2.4.10.5 <i>Overlopende passiva m.b.t. vakantiegeld</i>	248.309	238.862
2.4.10.8 <i>Overlopende passiva algemeen</i>	62.785	39.422
2.4.10.8 <i>Overlopende passiva mbt subsidie overig</i>	44.138	44.301
2.4.10 Totaal overlopende passiva	363.311	322.585
Totaal kortlopende schulden	1.528.873	1.018.420

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

2.5 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Er is een contract met Onderwijsbureau Meppel. Dit contract wordt periodiek verlengd.

Energie: collectiviteitscontract via Verus. DVEP looptijd 2015-2020, €32.000. Eneco looptijd 2015-2020, € 88.200,-

Schoonmaak: Nivo Noord verzorgt de schoonmaak 2014-2016, in 2016 is dit contract verlengd. Kosten €149.000,-

Kopieermachines: Sinds januari 2017 is er sprake van een collectief contract op verenigingsniveau. Totale kosten 2017: € 64.544.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die van invloed zijn op de waardering van de in de balans getoonde posten of het resultaat.

Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2017

3 Baten

3.1 Rijksbijdragen OCW

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
3.1.1.1	Rijksbijdragen OCW	9.337.765	9.019.051	9.235.307
3.1.2.2	Niet geormerkte subsidies	307.184	259.682	227.228
	Totaal rijksbijdragen via OCW	9.644.950	9.278.733	9.462.534
3.1.4	Rijksbijdragen via samenwerkingsverband	508.064	478.000	390.738
	Totaal rijksbijdragen	10.153.013	9.756.733	9.853.273

3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
3.2.1	Gemeentelijke bijdragen en subsidies	25.528	-	60.153
3.2.2	Overige overheidsbijdragen	29.242	1.200	95.992
		54.769	1.200	156.146

3.5 Overige baten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
3.5.1	Verhuur	22.501	19.630	30.021
3.5.4	Sponsoring	15	-	-
3.5.5	Ouderbijdragen	84.668	75.660	88.762
3.5.6	Overig	123.461	46.060	185.612
		230.644	141.350	304.395

4.1 Personele lasten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
4.1.1.1	<i>Bruto lonen en salarissen</i>	5.757.144	5.722.255	5.580.395
4.1.1.2	<i>Sociale lasten</i>	973.058	967.161	915.638
4.1.1.3	<i>Pensioenlasten</i>	790.768	785.976	647.631
4.1.1	Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenen	7.520.970	7.475.392	7.143.664
4.1.2.1	<i>Dotaties personele voorzieningen</i>	10.406-	12.000	6.128
4.1.2.2	<i>Personeel niet in loondienst</i>	305.217	80.745	445.713
4.1.2.3	<i>Overig</i>	199.742	186.105	195.856
4.1.2.4	<i>Scholing/opleiding</i>	176.716	202.750	240.926
4.1.2	Overige personele lasten	671.269	481.600	888.622
4.1.3	Af: Uitkeringen	50.535-	36.000-	105.565-
		8.141.704	7.920.992	7.926.721

Realisatie 2017	Realisatie 2016
--------------------	--------------------

Gemiddeld aantal FTE (exclusief vervanging) 124 127

4.2 Afschrijvingen

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
4.2.2.1	Gebouwen	8.795	19.471	17.046
4.2.2.2	Inventaris en apparatuur	257.882	265.176	224.848
4.2.2.4	Onderwijsleerpakket	72.424	79.487	72.481
		339.101	364.134	314.374

4.3 Huisvestingslasten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
4.3.1	Huur	31.739	45.000	31.499
4.3.2	Verzekeringen	-	250	-
4.3.3	Onderhoud	43.085	41.050	41.806
4.3.4	Water en energie	131.172	139.980	136.201
4.3.5	Schoonmaakkosten	218.189	192.544	208.129
4.3.6	Heffingen	18.708	14.380	18.443
4.3.7	Dotaties overige onderhoudsvoorzieningen	271.500	200.500	209.000
4.3.8	Overige huisvestingslasten	24.854	30.760	23.829
		739.246	664.464	668.907

4.4 Overige lasten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
4.4.1	Administratie- en beheerslasten	515.520	534.410	465.167
4.4.2.1	<i>Inventaris en apparatuur</i>	22.165	21.860	20.379
4.4.2.2	<i>Leermiddelen</i>	278.017	254.215	254.302
4.4.2	Inventaris, apparatuur en leermiddelen	300.182	276.075	274.681
4.4.4	Overig	312.169	297.557	413.958
		1.127.872	1.108.042	1.153.806
<i>Uitsplitsing</i>				
4.4.1.1	Honorarium onderzoek jaarrekening	3.025		8.492
4.4.1.3	Honorarium fiscale adviezen	3.075		-
	Accountantslasten	6.100		8.492

5 Financiële baten en lasten

		Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
5.1	Rentebaten	19.504	137.584	105.527
5.3	Waardeveranderingen financiële vaste activa en effecten	-	-	5.000-
		19.504	137.584	100.527

B.1.7**Overzicht verbonden partijen*****Overige verbonden partijen (minderheidsbelang en geen beslissende zeggenschap)***

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteit
Stichting Samenwerkingsverband Passend Onderwijs PO Friesland	Stichting	Leeuwarden	4
Ver. ter ondersteuning van PCBO Tytsjerksteradiel	Vereniging	Eastermar	4

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

B.1.8

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren die op Stichting voor PCBO in de gem. Tytsjerksteradiel van toepassing is.

Op grond van de WNT regelgeving is de klasseindeling C van toepassing. Bij deze klasseindeling geldt voor 2017 een bezoldigingsmaximum van € 128.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

1. BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN

1a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen mét dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling (bedragen in €)

Naam	J. Sijtsema												
Functiegegevens	Voorzitter												
Aanvang en einde functievervulling 2017	1/1-31/12												
Omvang dienstverband in FTE	0,8												
Gewezen topfunctionaris j/n	n												
(Fictieve) dienstbetrekking j/n	j												
Bezoldiging													
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	85.251												
Beloningen betaalbaar op termijn	13.369												
Subtotaal	98.620												
Individueel toepaselijk bezoldigingsmaximum	102.400												
-/- Onverschuldigd betaald bedrag													
Totaal bezoldiging	98.620												
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan													

Gegevens 2016													
Aanvang en einde functievervulling 2016	1/1-31/12												
Omvang dienstverband 2016 in FTE	1												
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	84.415												
Beloningen betaalbaar op termijn	11.112												
Totaal bezoldiging 2016	95.527												

Voor elke hierboven vermelde onverschuldigde betaling is een vordering ingesteld die is inbegrepen in de post 'Overige vorderingen'.

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m12 (bedragen in €)

In 2017 was deze categorie niet van toepassing voor Stichting voor PCBO in de gem. Tytsjerksteradiel.

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen (bedragen in €)

Naam	J.D. Groenveld	M.D. Kalmijn	I.I. Prins	A.H. Renkema	A. Koster	P. van den Berg	T. Korvemaker						
Functiegegevens	Voorzitter RvT	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT	voorzitter RvT						
Aanvang en einde functievervulling 2017	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12							
Bezoldiging													
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	4.320	3.080	3.080	3.080	3.080	3.080							
Beloningen betaalbaar op termijn													
Subtotaal	4.320	3.080	3.080	3.080	3.080	3.080							
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	19350	12900	12900	12900	12900	12900							
-/- Onverschuldigd betaald bedrag													
Totaal bezoldiging	4.320	3.080	3.080	3.080	3.080	3.080							
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan													

Gegevens 2016													
Aanvang en einde functievervulling 2016	1/1-31/12		1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12						
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	3.080		3.080	3.080	3.080	3.080	4.320						
Beloningen betaalbaar op termijn													
Totaal bezoldiging 2016	3.080		3.080	3.080	3.080	3.080	4.320						

3. OVERIGE RAPPORTAGEVERPLICHTINGEN OP GROND VAN DE WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Bestemming van het resultaat

Het voorstel voor de resultaatbestemming is als volgt:

€	63.791	wordt toegevoegd aan de algemene reserve
€	46.217	wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve privaat

Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

Bovenschools management/College van bestuur:

- J. Sijtsema

R.v.T.:

- J.D. Groenveld

- M.D. Kalmijn

- I.I. Prins

- A.H. Renkema

- A. Koster

- P. van den Berg

Gegevens over de rechtspersoon

Algemene gegevens

Bestuursnummer	42754
Naam instelling	Stichting voor PCBO in de gem. Tytsjerksteradiel
KvK-nummer	40005705
Statutaire zetel	gemeente Tytsjerksteradiel
Adres	E.M. Beimastrjitte 11A
Postadres	
Postcode	9260 AA
Plaats	Eastermar
Telefoon	0512-472594
E-mailadres	info@pcbotdiel.nl
Website	www.pcbo-tytsjerksteradiel.nl
Contactpersoon	J. Sijtsema
Telefoon	0512-472594
E-mailadres	info@pcbotdiel.nl

BRIN-nummers	04SX	Dûbel Ien
	05OW	De Winde
	06PZ	De Balsemyn
	06QP	De Finne
	07HT	It Lemieren
	08AB	Immanuël
	08AX	It Bynt
	08OD	De Reinbôge
	09BV	De Wrâldpoarte
	09MX	De Arke
	09PJ	Ichthusschool
	10JM	Paadwizer
	15DY	Alpha

Overige gegevens

Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht van Stichting PCBO Tytsjerksteradiel

Schrevenweg 3-9
8024 HB Zwolle
Postbus 1509
8001 BM Zwolle

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

T (038) 303 21 40
zwolle@vanreeacc.nl
www.vanreeacc.nl
KvK nr. 08107895

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting PCBO Tytsjerksteradiel te Eastermar gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting PCBO Tytsjerksteradiel op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. de staat van baten en lasten over 2017; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting PCBO Tytsjerksteradiel zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.2 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf 2.2.2 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het

voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Zwolle, 26 april 2018

Van Ree Accountants

w.g.

R. van der Weerd RA MSc
accountant medewerker

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht van Vereniging ter ondersteuning van het Protestants Christelijk Onderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel

Schrevenweg 3-9
8024 HB Zwolle
Postbus 1509
8001 BM Zwolle

T (038) 303 21 40
zwolle@vanreeacc.nl
www.vanreeacc.nl
KvK nr. 08107895

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Vereniging ter ondersteuning van het Protestants Christelijk Onderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel te Eastermar gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging ter ondersteuning van het Protestants Christelijk Onderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. de staat van baten en lasten over 2017; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging ter ondersteuning van het Protestants Christelijk Onderwijs in de gemeente Tytsjerksteradiel zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die alleen bestaat uit de overige gegevens op grond van Titel 9 Boek 2 BW.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie een materiële afwijking bevat:

- In afwijking van Titel 9 Boek 2 BW ontbreekt het bestuursverslag. Om die reden doen wij geen uitspraak over het bestuursverslag.

Uitgezonderd het effect van het voorgaande zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vereniging.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Zwolle, 26 april 2018

Van Ree Accountants

w.g.

R. van der Weerd RA MSc
accountant medewerker

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuurgehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht van Stichting PCBO Tytsjerksteradiel

Schrevenweg 3-9
8024 HB Zwolle
Postbus 1509
8001 BM Zwolle

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

T (038) 303 21 40
 zwolle@vanreeacc.nl
 www.vanreeacc.nl
 KvK nr. 08107895

Ons oordeel

Wij hebben de geconsolideerde jaarrekening 2017 van Stichting PCBO Tytsjerksteradiel en Vereniging ter ondersteuning van PCBO Tytsjerksteradiel te Eastermar gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting PCBO Tytsjerksteradiel en Vereniging ter ondersteuning van PCBO Tytsjerksteradiel op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in de geconsolideerde jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017.

De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. de staat van baten en lasten over 2017; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting PCBO Tytsjerksteradiel en Vereniging ter ondersteuning van PCBO Tytsjerksteradiel zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.2 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf 2.2.2 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Zwolle, 26 april 2018

Van Ree Accountants

w.g.

R. van der Weerd RA MSc
accountant medewerker

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.